

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ



**SEÇİM SONUÇLARI TEMELİNDE
ELAZIĞ SİYASETİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Ender AKYOL

HAZIRLAYAN
Göktuğ ŞEKER

MALATYA- 2020

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

**SEÇİM SONUÇLARI TEMELİNDE ELAZIĞ SİYASETİNİN
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Göktuğ ŞEKER

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Ender AKYOL

MALATYA - 2020

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Ender AKYOL danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“SEÇİM SONUÇLARI TEMELİNDE ELAZIĞ SİYASETİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ”** başlıklı çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve faydalandığım bütün kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Göktuğ ŞEKER

SEÇİM SONUÇLARI TEMELİNDE ELAZIĞ SİYASETİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Göktuğ ŞEKER

ÖNSÖZ

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ‘ ‘ Bir millet ilim ordusuna sahip değilse, savaş meydanlarında kazanılmış zaferlerin sonu olacaktır. Bu nedenle bir an önce büyük ve mükemmel bir ilim ordusuna sahip olma zorunluluğu vardır.’ ’ Sözü'nün her geçen gün daha fazla anlam kazandığı günümüzde, bir akademisyen adayı olarak yüksek lisans tezimi başarılı bir şekilde tamamlamamın, az da olsa bilime katkıda bulunmamın ve tez konum itibariyle memleketim olan Elazığ ile ilgili bir çalışma yapmış olmamın mutluluğunu yaşamaktayım.

Bu süreçte gerek maddi gerekse de manevi olarak her zaman yanımda duran ve çocukluğumdan bugüne dek yetişmeme katkıda bulunan aileme ve büyüklerime, memleketim olan, Elazığ ile ilgili tez yazmam konusunda beni teşvik eden ve yüksek lisans eğitimim boyunca akademik hayatla ilgili farklı bakış açıları kazanmamda katkıları bulunan tez danışmanım Dr. Öğr Üyesi Ender AKYOL hocama, son olarak da jüriyi oluşturan her biri alanında uzman hocalarıma değerli vakitlerini benim için ayırdıklarından ötürü teşekkür eder ve saygılarımı sunarım.

ÖZET

ŞEKER, Göktuğ, ‘‘Seçim Sonuçları Temelinde Elazığ Siyasetinin Karşılaştırmalı Analizi’’, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2020.

Elazığ geçmişten günümüze birden çok kültüre, inanca ve siyasi görüşe ev sahipliği yapan Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan bir ildir. Bulunduğu coğrafi bölgenin geneline hâkim olan siyasi eğiliminin aksine Türkiye’nin genel siyasi eğilimleriyle aynı düzlemde bir siyasi yapıya sahip olup genel olarak milliyetçi ve muhafazakâr görüşün hâkim olduğu bir şehir olması sebebiyle stratejik bir konuma sahiptir. Yapısı itibariyle Elazığ’ın siyasal eğilimini anlamak ve seçmenlerin tercihlerine sebep olan çeşitli faktörleri ele almak genel de Türk siyaseti ve özel de Elazığ açısından önemli ve anlamlıdır. Siyasal partilerin iktidara gelmesinde belirleyici konuma sahip olan seçmenlerin davranışlarının şekillenmesinde özgür bir ortamda oluşan tutumlar, fikirler ve inançlar önem arz etmektedir. 1900’lı yıllardan itibaren yapılan seçmen davranışıyla ilgili araştırmalarda rasyonel tercih, sosyolojik ve sosyopsikolojik yaklaşımlar bu konuda önem arz etmektedir. Bu çalışmada 1980 yılından günümüze kadar Elazığ’ın siyasi yapısının Türkiye’nin genel siyaseti içerisindeki önemini ve seçmenlerin tercihine etki eden faktörlerin incelenmesi hedeflenmiştir. Nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemeleri yapılarak 1980 yılından itibaren gerçekleştirilen 11 genel seçim ve 8 yerel seçim sonuçları temel alınarak içerik analizi yapılmış 39 yıllık süreç içerisinde Elazığ’ın siyasal yapısı ve seçmenlerin davranışına etki eden başlıca önemli faktörler hakkında bilgi verilmiştir. Bu verilerin sonucunda belirli dönemlerde seçmenlerin tercihlerine sebep olan faktörlerden yaşanan çevre, parti lideri, aday faktörü gibi etkenlerin önem arz ettiği ve Elazığ’ın genel olarak belirli dönemlerde gerçekleşen minimal farklılıklara rağmen ‘‘sağ’’ siyaset geleneğine hâkim olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Elazığ Siyaseti, Seçmen Tercihi, Seçim

ABSTRACT

ŞEKER, Göktuğ, ‘‘ Comparative Analysis of Elazığ Politics Based on Election Results’’, Master Thesis, Malatya, 2020.

Elazığ is a province located in the Eastern Anatolia Region, which has hosted multiple cultures, beliefs and political views from past to present. It has a strategic position in the overall nationalist and regions because it is a city that is dominated by the conservative contrast to the political leanings of the public to judge which geographic regions found in the general political trends in Turkey has a political structure on the same plane. Understanding the political tendency of Elazığ in terms of its structure and addressing the various factors that cause voters' preferences is important and significant in terms of Turkish politics in general and Elazığ in particular. Attitudes, ideas and beliefs in a free environment are important in shaping the behavior of voters, who have a decisive role in the coming of power of political parties. Rational choice, sociological and socio-psychological approaches are important in research on voter behavior since 1900s. This study was aimed at Turkey's importance in the general politics of the political structure from 1980 until today, Elazığ and analysis of factors affecting the choice of the voters. Documentary reviews from qualitative research techniques were conducted and content analysis was made based on the results of 11 general elections and 8 local elections since 1980, and information was provided on the political structure of Elazığ and the major factors affecting the behavior of voters in 39 years. As a result of these data, it has been determined that factors such as the environment, party leader, candidate factor, which are the factors that cause voters' preferences in certain periods are important, and Elazığ is dominating the “right” policy tradition despite the minimal differences that occur in certain periods.

Key Words: Elazığ Politics, Voter Preference, Election

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
HARİTALAR LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ KESİM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	3
1.3. Araştırma Soruları.....	4
1.4. Araştırmanın Yöntemi	5

İKİNCİ KESİM

KAVRAM TANIMLARI

2.1. Seçim	6
2.1.1. Çoğunluk Sistemleri.....	7
2.1.2. Nispi Temsil Sistemleri.....	8
2.1.3. Karma Sistemler.....	8
2.2. Siyasal Parti.....	8
2.3. Seçmen Davranışı	11

2.3.1. Seçmen Davranışına Yönelik Teorik Yaklaşımlar	13
2.3.1.1. Sosyolojik Yaklaşım	13
2.3.1.2. Sosyo Psikolojik Yaklaşım	14
2.3.1.3. Ekonomik Yaklaşım	14
2.4. Yerel Siyaset	15
2.4.1. Yerel Siyaset Konusundaki Başlıca Yaklaşımlar	17
2.4.1.1. Liberal (Çoğulcu) Yaklaşım	17
2.4.1.2. Marksist (Sınıf) Yaklaşım.....	17
2.4.1.3. İşlevci Yaklaşım	18
2.4.1.4. Görgül Araştırmalar	18
2.4.1.5. Weberyani Yaklaşım.....	19
2.5. Siyasi Temsil	19

ÜÇÜNCÜ KESİM

SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

3.1. Aile Yapısı	23
3.2. Eğitim.....	24
3.3. Yaş	26
3.4. Cinsiyet	28
3.5. Ekonomi.....	30
3.6. Meslek Grubu	32
3.7. Yaşanılan Çevre.....	34
3.8. Etnik Köken (Kimlik)	37
3.9. Din	39
3.10. Lider.....	41
3.11. Siyasi Parti Bağlılığı	43

3.12. Aday	44
3.13. Seçim Dönemi Yaşanan Gelişmeler	45
3.14. Medya	48

DÖRDÜNCÜ KESİM ELAZIĞ HAKKINDA

4.1. Haritalarla Elazığ	50
4.2. Elazığ'ın Tarihi	51
4.3. Elazığ'ın Demografik Yapısı	52
4.4. Elazığ'ın Ekonomik Yapısı	55

BEŞİNCİ KESİM SEÇİMLER

5.1. 1980'den Günümüze Elazığ'da Genel Seçimler	57
5.1.1 Genel Seçimlere Katılım	57
5.1.2. 1983 Genel Seçimleri	59
5.1.3. 1987 Genel Seçimleri	62
5.1.4. 1991 Genel Seçimleri	65
5.1.5. 1995 Genel Seçimleri	68
5.1.6. 1999 Genel Seçimleri	71
5.1.7. 2002 Genel Seçimleri	73
5.1.8. 2007 Genel Seçimleri	75
5.1.9. 2011 Genel Seçimleri	77
5.1.10. 2015 Genel Seçimleri	80
5.1.10.1. 7 Haziran Seçim Sonuçları	80

5.1.10.2. 1 Kasım Seçim Sonuçları	80
5.1.11. 2018 Genel Seçimleri	82
5.1.12. Seçmen Tercihlerinin Siyasi Yelpazeye Göre Dağılımı	83
5.2. 1980'den Günümüze Elazığ'da Yerel Seçimler.....	84
5.2.1. Yerel Seçimlere Katılım.....	84
5.2.2. 1984 Yerel Seçimleri.....	85
5.2.3. 1989 Yerel Seçimleri.....	87
5.2.4. 1994 Yerel Seçimleri.....	89
5.2.5. 1999 Yerel Seçimleri.....	92
5.2.6. 2004 Yerel Seçimleri.....	94
5.2.7. 2009 Yerel Seçimleri.....	95
5.2.8. 2014 Yerel Seçimleri.....	96
5.2.9. 2019 Yerel Seçimleri.....	97
5.2.10. Seçmen Tercihlerinin Siyasi Yelpazeye Göre Dağılımı	99
5.3. Elazığ'da Genel ve Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması	99
5.3.1. 1981 ve 1987 Genel Seçimleri ile 1984 Yerel Seçiminin Karşılaştırılması....	100
5.3.2. 1991 Genel Seçimi ile 1989 Yerel Seçim Sonucunun Karşılaştırılması.....	102
5.3.3. 1995 Genel Seçimi ile 1994 Yerel Seçim Sonucunun Karşılaştırılması.....	102
5.3.4. 1999 Genel ve Yerel Seçiminin Karşılaştırılması	103
5.3.5. 2002 Genel – 2004 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması	105
5.3.6. 2007, 2011 Genel – 2009 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması	106
5.3.7. 7 Haziran ve 1 Kasım Genel – 2014 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması	106
5.3.8. 2018 Genel – 2019 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması	107
SONUÇ	108

KAYNAKÇA..... 112



TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Elazığ Nüfusunun Yıllara Göre Dağılımı	53
Tablo 4.2. Elazığ İlinin Yıllara Göre Net Göç Hızı (binde)	54
Tablo 4.3. Elazığ'da GSYH ve kişi başına düşen GSYH	56
Tablo 5.1. 1980'den 2018'e Genel Seçimlere Katılım Oranları	58
Tablo 5.2. 1983 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	60
Tablo 5.3. 1987 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	63
Tablo 5.4. 1991 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	66
Tablo 5.5. 1995 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	69
Tablo 5.6. 1999 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	71
Tablo 5.7. 2002 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	74
Tablo 5.8. 2007 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	76
Tablo 5.9. 2011 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	78
Tablo 5.10. 7 Haziran 2015 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı.....	79
Tablo 5.11. 1 Kasım 2015 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı	81
Tablo 5.12. 24 Haziran 2018 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı.....	82
Tablo 5.13. 1980'den 2019'a Kadar Yerel Seçimlere Katılım Oranları (Belediye Başkanlığı)	84
Tablo 5.14. 1984Yılı Yerel Seçim Sonuçları	85
Tablo 5.15. 1989 Yılı Yerel Seçim Sonuçları	87
Tablo 5.16. 1994 Yılı Yerel Seçim Sonuçları	90
Tablo 5.17. 1999 Yılı Yerel Seçim Sonuçları	92
Tablo 5.18. 2004 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları	94
Tablo 5.19. 2009 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları	95
Tablo 5.20. 2014 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları	96

Tablo 5.21. 2019 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları98



HARİTALAR LİSTESİ

Harita 4.1. Türkiye ve Elazığ'ın Haritada Gösterimi50

Harita 4.2. Elazığ Merkez ve İlçelerinin Haritada Gösterimi50



KISALTMALAR LİSTESİ

AK PARTİ : Adalet ve Kalkınma Partisi

ANAP : Anavatan Partisi

AP : Adalet Partisi

BBP : Büyük Birlik Partisi

BDP : Barış ve Demokrasi Partisi

BTP : Bağımsız Türkiye Partisi

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

DEHAP : Demokratik Halk Partisi

DP : Demokrat Parti

DSP : Demokratik Sol Parti

DTP : Demokratik Toplum Partisi

DYP : Doğru Yol Partisi

FP : Fazilet Partisi

GP : Genç Parti

GSYH : Gayri Safi Yurt içi Hasıla

HADEP : Halkçı Demokrasi Partisi

HDP : Halkların Demokratik Partisi

HP : Halkçı Parti

IDP : Islahatçı Demokrasi Partisi

İP : İşçi Partisi

MÇP : Milliyetçi Çalışma Partisi

MDP : Milliyetçi Demokrasi Partisi

MHP : Milliyetçi Hareket Partisi

PKK : Kürdistan İşçi Partisi

RP : Refah Partisi

SHP : Sosyaldemokrat Halkçı Parti

SP : Saadet Partisi

SODEP : Sosyal Demokrasi Partisi

TİP : Türkiye İşçi Partisi

TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu

YP : Yurt Partisi

YSK : Yüksek Seçim Kurulu

GİRİŞ

Elazığ ili Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir kenttir. Elazığ ilinin tarihini Harput'un devamı olduğu için Harput'un tarihiyle beraber ele almak gerekmektedir. Harput ve çevresi, Anadolu'da yer alan, geçmişi milattan önceye dayanan yerleşim alanlarından bir tanesidir ve birden çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu yöreye yapılan yerleşmeler, tarih öncesi dönemlere kadar uzanır. Elazığ, adı doğrudan Atatürk tarafından uygun görülmüş bir kent olma özelliğine de sahiptir.

Bir toplumun politik yapısı hakkında bilgi edinmek ve yorum yapabilmek için etkili olan öncelikli olgulardan birisi siyasettir. Toplum ile siyaset arasında sürekli bir bağ bulunmaktadır. Çünkü siyaset toplumun en temel kurumlarından birini temsil etmektedir. Antik Yunandan beri tüm toplumlarda siyaset olgusu önemli bir yere sahiptir. Siyaset bilimcilerin üzerine düşen önemli görevlerden birisi de seçim sonuçlarını iyi bir şekilde analiz etmektir. Bunun yanında, seçmenlerin tercihlerine etki eden nedenler incelenerek, insanların genel ve yerel seçimlerden nasıl bir beklenti içinde oldukları ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Seçimler halkın iradesinin sandığa yansımasıdır. Seçim sonuçları hem partilerin hem adayların çıkan sonuca göre kendi politikalarını belirlemesi konusunda da önemli bir yere sahiptir. Demokratik rejimlerde seçimler ile siyasal partiler birbirlerini tamamlayan iki unsur olarak görülmektedir. Siyasal partilere ise seçimler yoluyla iktidar yolunu açan seçmenlerdir. Seçim sürecine en önemli role sahip olan seçmenlerin de davranışını etkileyen çeşitli sebepler vardır. Seçmen davranışını etkileyen faktörler üzerinde yapılan çalışmalarda rasyonel tercih, sosyolojik ve sosyo psikolojik kuramlar etrafında şekillenmiştir. Aday unsuru, propaganda, kitle iletişim araçları, ideolojik görüşler, partilerin izlediği politikalar seçmen tercihini etkileyen faktörlere örnek olarak verilebilir. Siyasal partilerde seçmenin davranışlarını etkileyecek politikalar hazırlama konusunda özenle çalışırlar. Diğer demokratik ülkelerdekine benzer biçimde ülkemizde de hükümetlerin toplumla ilgili olan ve siyasi yaşamdaki konumu anayasada belirtilmiştir. 1961 Anayasası'nın 112. maddesinde ve 1982 Anayasası'nın 123. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti yönetiminin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim şeklinde yönetildiği açık bir biçimde görülmektedir.

Bu araştırma da seçim sonuçları temelinde Elazığ ilinin siyasi yapısı ve bu yapıyı etkileyen faktörler ve bu süreçte önemli bir rol oynayan seçmenlerin davranışları incelenerek Elazığ siyaseti hakkında literatüre yeni bir çalışma kazandırılacaktır. Bu çalışmanın ilk kesiminde araştırmanın amacı, kapsamı, konusu ve yöntemi hakkında bilgiler verilecektir. İkinci kesiminde ise siyaset, seçimler, seçmen, siyasal davranışı gibi konular hakkında teorik bilgi verilecektir. Üçüncü kesimde de seçmen davranışına etki eden faktörler detaylı olarak incelenecektir. Dördüncü kesiminde ise çalışmanın evreni olarak seçilen Elazığ ili ile ilgili olarak ekonomik, eğitim durumu, demografik ve ilin tarihçesi konularında bilgi verilecektir. Son olarak beşinci kesimde de ilk olarak bu çalışmanın amaçlarını ortaya koyacak konulardan biri olarak Elazığ'da, son 39 yılda yapılmış olan 11 genel seçimin incelenmesi olacaktır. Bu bağlamda da son 39 yıllık süreçteki genel seçimlerin Elazığ'da siyasi gücün oluşumuna, şekillenmesine, işleyiş ve değişim düzenliliklerine nasıl bir etki yaptığı konusu üzerinde durulacaktır. Beşinci kesimin ikinci kısmında da bu çalışmanın asıl amacını ortaya koyacak konulardan bir diğeri olan Elazığ'da son 39 yılda yapılmış olan 8 yerel seçim ele alınacaktır. Bu bağlamda da son 39 yıllık süreçteki yerel seçimlerin Elazığ'da siyasi erkin oluşumuna, şekillenmesine, işleyiş ve değişim düzenliliklerine nasıl bir etki yaptığı konusu üzerinde durulacaktır. Beşinci bölümün üçüncü kısmında yani araştırmanın son kısmında ise ele aldığımız süre zarfında birbirilerine yakın tarihlerde yapılmış olan genel ve yerel seçimler üzerinde karşılaştırılmalı bir analiz yapılacaktır. Bunun yapılmasında ki amaç seçmenlerin incelenen süreçte seçime olan ilgilerini açıklamak genel ve yerel seçimlerde katılım oranları arasında karşılaştırma yaparak katılma oranını etkileyen sebepleri ortaya çıkarmak olacaktır ve seçimler arasında ne gibi benzerlik ve farklılıklar olduğu ve bu duruma nelerin sebep olduğu açıklanacaktır.

SEÇİM SONUÇLARI TEMELİNDE ELAZIĞ SİYASETİNİN

KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Göktuğ ŞEKER

BİRİNCİ KESİM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bu araştırmanın konusu, 1980 yılından günümüze kadar Türkiye’de gerçekleştirilen genel ve yerel seçim sonuçları temelinde Elazığ siyaseti hakkında bilgi vermek aynı zamanda da seçmenlerin oy verme davranışında hangi faktörlerin rol oynadığını sebepleriyle birlikte ele almaktır. Bu bağlamda Elazığ’da yaşayan seçmenlerin ele aldığımız dönem içerisinde yapılan yerel ve genel seçimlerdeki tercihleri analiz edilecektir.

Bu araştırma, seçimlerin siyasal yapı üzerindeki belirleyici etkisini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Araştırmada yerel ve genel seçim sonuçları ve Elazığ’da yaşayan seçmenlerin tercihlerinde meydana gelen değişim ve değişime sebep olan faktörler incelenecektir. Araştırma Elazığ’da siyasetin oluşum ve değişim dinamiklerinin ortaya konması bakımından ayrıca önemli bir yer tutmaktadır. Bu yönüyle Elazığ siyasetinde 1980 yılından günümüze değişim meydana gelip gelmediğini gelmiş ise ne gibi bir değişim ve dönüşüm geçirdiğini bilimsel verilere dayandırarak göstermesi açısından ve Elazığ siyaseti temelinde yapılan bu araştırma belirli oranda Türkiye siyasetinde Elazığ’ın önemi hakkında bilgi vereceğinden dolayı da önem arz etmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın temel amacı 1980 senesinden günümüze gerçekleştirilen genel ve yerel seçimler temelinde Elazığ siyasetini analiz etmektir İkinci amaç ise bu süreç içerisinde Elazığ halkının siyasi tercihlerinde değişimin meydana gelip gelmediğini eğer gelmiş ise buna sebep olan faktörleri incelemektir. Üçüncü amaç Elazığ seçmenin oy kullanırken tercihini etkileyen başlıca önemli faktörleri açıklamaktır Diğer bir amaç ise

Elazığ'ın Doğu Anadolu Bölgesi'nde olmasına rağmen bölgenin genel siyasi eğilimiyle aynı eğilimde olmamasının Türk siyasetindeki önemini vurgulamaktır. Bu amaçlar kapsamında Elazığ'ın Türk toplumu içindeki yerinin ve siyasi yelpazenin hangi tarafında bulunduğu araştırılması gaye edinilmiştir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için de 1980 yılından 2019 yılına kadar Türkiye'de yapılmış olan yerel ve genel seçim sonuçları temel alınacaktır. İlk başta belirlenen hedefler doğrultusunda, tümevarımcı bir yaklaşımla hareket edilerek, yerel ve genel seçimlerin Elazığ ili özelinde ve Türkiye genelindeki sonuçlarına da bakılacaktır. Böylece, betimleyici bir bakış açısıyla sadece Elazığ siyaseti incelenmekle kalınmayacak; bir bakıma Elazığ'ın Türkiye siyaseti içerisindeki yeri de ortaya konmuş olacaktır.

Araştırmanın kapsamını 1980 yılından günümüze kadar gelen süreçte ülkemizde gerçekleştirilen genel ve yerel seçim sonuçları oluşturmaktadır. Bu süreç içerisinde 11 genel seçim ve 8 yerel seçim gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın kısıtlanması zaman boyutunda gerçekleştirilerek araştırma 40 yıla yakın bir süreç ile kısıtlandırılmıştır.

1.3. Araştırma Soruları

Bu araştırmada hipotez yerine, araştırma soruları üzerinde durulacak ve bu sorulara yanıt bulunacaktır. Bu bağlamda çalışmanın ana hatlarını aşağıda yer alan sorular ve bu sorulara benzer türden diğer sorular oluşturacaktır:

1. Bir yerleşim yerinde seçmenlerin katılımı üzerinde etkili olan faktörler nelerdir?
2. Elazığ'da seçmenlerin siyasi katılımında etkili olan faktörler nelerdir?
3. Ele alınan dönemde Elazığ'da siyasi katılım ne düzeyde olmuştur?
4. Türkiye geneli seçimlere katılım oranı ile Elazığ özelinde seçimlere katılım oranı arasında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkmıştır?
5. Elazığ'da yaşayan seçmenlerin siyasete ve seçimlere olan ilgilerinde değişim yaşanmış mıdır?
6. Elazığ'da yaşayan seçmenlerin eğitim durumu ne düzeydedir?
7. Elazığ'da yaşayan seçmenlerin siyasi tercihlerinde hangi faktörler etkili olmuştur?
8. Genel ve yerel seçim sonuçları temelinde Elazığ'ın 1980 - 2019 yılları arası siyaseti nasıl bir görünüm sergilemektedir?
9. Elazığ'da genel seçimler ile yerel seçimlerin sonuçları arasında benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?

10. Elazığ'da genel seçim sonuçları ile yerel seçimlerin sonuçları arasında gözlemlenen olası farklılıklar üzerinde hangi faktörler belirleyici rol oynamaktadır?
11. Seçmenler oy verirken oylarını daha çok aday temelli mi yoksa parti temelli mi vermektedirler?
12. Elazığ siyasetinde milletvekilliği ve belediye başkanlığı yapan kişilerin Elazığ kökenli olması seçim sonuçlarına nasıl yansımıştır?
13. Din faktörü Elazığ siyasetinde belirleyici bir rol oynar mı?
14. Elazığ siyasi yelpazenin hangi kanadında yer almaktadır?
15. Elazığ siyasetinde aday gösterilmede seçkin bir aileye mensup olmanın önemi var mıdır?

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma betimleyici sosyolojik bir yaklaşımla ele alınmış bir araştırmadır. Betimleyici bir bakış açısından yola çıkılarak ele alınmış bir araştırma olması sebebiyle yapısal-işlevselci bir yaklaşım tercih edilmiştir. Araştırmada genel olarak sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan arşiv incelemesi ve ikincil veri analiz tekniği kullanılmıştır ayrıca seçimlere katılım oranı, partilerin aldığı oy oranının yanı sıra mod, medyan, aritmetik ortalama gibi veri analiz tekniklerinden de faydalanılmıştır. Bu sebeple genel olarak betimleyici istatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın temel bilgi kaynağını, yerel ve genel seçim sonuçları oluşturmaktadır. Araştırmada genel olarak Yüksek Seçim Kurulu'nun ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun veri tabanlarından yararlanılmıştır. Bunlara ek olarak da diğer kamu kurum ve kuruluşların konu ile ilgili kayıt ve dataları ile bu konularla alakalı daha önce yapılmış tezler, basılmış kitaplar, makaleler ve internetteki çeşitli kaynaklardan da yardımcı kaynaklar olarak faydalanılmıştır. Bu araştırmada hipotezler yerine araştırma sorularına yer verildiği için bağımlı ve bağımsız değişkenler yer almayacaktır.

Araştırmada çalışma evreni olarak Elazığ ili seçilmiştir. Örneklem olarak da 1980 ile 2019 yılları arasında gerçekleştirilen 11 genel seçim ve 8 yerel seçim sonucu ile sınırlı tutulmuştur.

İKİNCİ KESİM

KAVRAM TANIMLARI

2.1. Seçim

Genel olarak seçim birden çok alternatif arasından birini tercih etme anlamına gelmektedir. Kimi koşullarda, yetki sahibi olanın, alternatifler arasında bir tercihte bulunmasına da seçim denir (Sezen, 1994: 50). Bir başka seçim tanımı ise; yasalar uyarınca, yasa yapmak ve yönetim görevini gerçekleştirmek sebebiyle, bir veya birden fazla aday arasından belirli birisini ya da birkaçını tercih etmektir. Seçim, seçme işidir (Ateş, 2007: 196). Fakat dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de seçim denince en başta zihinde oluşan, siyasal boyuttaki cumhurbaşkanı, parlamento ve yerel yönetim seçimleridir.

Yurttaşların kolektif karar alma sürecine katılımı seçimlerle sınırlı olmasa da seçmenlerin seçimlere katılımı, demokratik yapının inşası ve devamında ehemmiyet arz eder (Arslan, 2012: 116). Seçim, demokrasi ile yönetilen yerlerde zorunludur ama tek başına yeterli olması düşünülemez. Seçimlerinde adil koşullar içerisinde yapılması önemlidir. Seçme hakkının demokratikleşmesinden sonra bugün seçme yetkisi, hukuksal nitelikleri bakımından; bireysel, serbest, eşit ve gizli olarak kullanılan bir yetkidir.

Türkiye’de seçimlerin tarihsel gelişimine bakacak olursak ilk yerel seçimler Tanzimat Fermanı’nın ilan edilmesinden sonra 1840’lı yılların başında yapılmıştır, genel seçimler ise ilk olarak 1877 yılında gerçekleştirilmiştir. Yerel düzeyde yapılan seçimlerin siyasi hayatımıza genel seçimlerden daha önce girdiği görülmektedir. İlk yerel seçimde meclis kurulması için meclis kurulacak yerlerde seçimler yapılmıştır ve bu sonuçlar doğrultusunda meclis üyeleri seçilmiştir. Yapılan bu seçimlerde basit çoğunluk sistemiyle seçimler yapılmıştır. Osmanlı döneminde 1908 yılında yapılan seçim çok partili ilk seçim olma özelliğine sahiptir. Bu seçim İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Prens Sabahattin’i destekleyenlerin, seçimin yapılacağı yıl kurduğu Ahrar Fırkası arasında yapılmıştır. Osmanlı döneminde en son yapılan genel seçim ise 1919 yılında yapılmıştır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte seçim kanunlarında çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 1923 yılında yapılan değişikliklerle oy kullanma yaşı 18’e indirilirken seçimlere katılmak için daha önce geçerli olan vergi verme

zorunluluğu da kaldırılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde ise ilk çok partili yerel seçimler 1930 yılında gerçekleştirilen belediye seçimleriyken ilk genel seçim 1946 yılında yapılmış ve bu seçimde Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti yarışmıştır. 1946 yılında yapılan seçimlere kadar yapılan genel seçimler 4 yılda bir yapılmakta olup iki dereceli bir şekilde gerçekleştirilmiştir ve seçim bölgesi şehir olarak belirlenmiştir. 1946 yılında yapılacak seçimle birlikte seçim sistemi tek dereceli olarak yapılacak ve yine çoğunluk esasına dayanacaktı. 1965 yılında ise oy oranı düşük partilerinde mecliste temsil edilebilmesini sağlamak amacıyla milli bakiye sistemi uygulanmıştır. Türkiye’de 1968 ile 1979 yılları arasında yapılan seçimlerde basit d’hondt sistemi uygulanmıştır. 1982 Anayasası ile seçimlerin 5 yıl aralıklarla yapılmasına karar verilmiştir.

Seçimler yönetimde istikrarı temsilde adaleti sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu koşulları sağlamak amacıyla seçilecek kişilerin belirli kurallar etrafında seçilmesi gerekmektedir bu sebepten dolayı da seçim sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Seçim sistemleri yönetimde istikrarı veya temsilde adaleti ön planda tutan ve bu ikisini dengelemeye çalışmasına göre çeşitli başlıklar olarak ele alınabilir.

2.1.1. Çoğunluk Sistemleri

Çoğunluk sistemi yönetimde istikrar ilkesini ön planda tutmaya çalışan seçim sistemidir ve yarar esasına dayanmaktadır. Çoğunluk sistemi en eski seçim sistemi olarak bilinmektedir. Çoğunluğun tercihine dayanan seçimlerin kökeni çok eskilere kadar gitmektedir. Romalılar döneminde hem mutlak hem de nispi çoğunluk sistemi uygulamıştır (Armaoğlu, 1953: 19). Çoğunluk sistemi son derece basittir. Bu sistemde en fazla oyu alan bağımsız aday veya siyasi partilerin belirlediği aday ya da adaylar seçilmiş olur. Temel işleyiş bu şekilde olmakta birlikte sistemin kendi içerisinde farklı uygulama biçimlerini görmek mümkündür. Seçim bölgesinde tek bir tane aday seçilecek ise tek isimli çoğunluk sistemi olarak adlandırılırken her seçim bölgesinde birden fazla adayın seçileceği durumlar ise listeli çoğunluk sistemi olarak adlandırılır. Listeli sistemde aday sayısı nüfusa orantılı olarak belirlenir. Aday veya adayların seçilmesi için gerekli olan çoğunluğu göre ise nispi yani basit çoğunluk sisteminde yasal olarak geçerli oyların çoğunu alan aday seçilmiş olur. Seçim salt yani mutlak çoğunluk esasına dayanıyorsa yasal olarak geçerli olan oyların yarısından bir fazlasını almak seçilmek için yeterli olmaktadır.

2.1.2. Nispi Temsil Sistemleri

Nispi Temsile dayanan seçim sistemlerinde temsil konusunda adalet vurgulanmaktadır. Nispi temsil sistemi, çoğunlukçu anlayışın tersine, seçmenlerin sadece çoğunluğunun değil belirli bir oy oranına sahip bütün siyasi eğilimlerin temsil edilmesi gerektiği fikrine dayanır (Armaoğlu, 1953: 90). Bu sistemde temel düşünce seçime katılan her bir siyasi partinin aldığı oy oranında temsil edilmesidir. Nispi sistemlerde her seçim çevresinden birden fazla aday seçilir. Bu seçim sistemi; ulusal düzeyde nispi seçim sistemi ve seçim çevresi düzeyinde nispi seçim sistemi olarak ikiye ayrılmaktadır. Ulusal düzeyde nispi seçim sisteminde ülke tek bir seçim çevresi olarak ele alınır. Partiler, parlamentodaki üye sayısı kadar aday ile seçime katılır sonuç olarak her siyasi parti ülke genelinde aldığı oy oranında vekil kazanır. Seçim çevresi düzeyinde seçim sisteminde ise işleyiş şu şekildedir; ülke birden fazla koltuk için seçim yapılacak seçim çevrelerine bölünmüştür. Siyasi partiler her bir seçim çevresi için önceden belirlenmiş olan koltuk sayısı kadar adayın adını içeren listeyle seçime girerler. Çevre seçim sayısı bu sistemde önemli bir yere sahiptir. Siyasi parti ve bağımsız adayların aldığı oy sayıları çevre seçim sayısına bölünerek hangi adayın seçilip seçilmediği belirlenir.

2.1.3. Karma Sistemler

Karma seçim sistemi, çoğunluk sistemi ile nispi temsil sisteminin çeşitli özelliklerini harmanlanmasıyla oluşturulmuş bir sistemdir. Temel amacı ise yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerini aynı çatı altında orantılı bir şekilde toplamaktır. Ülkemizde belediye meclis üyeliği seçimindeki kontenjan uygulaması sistemi karma seçim sistemine örnek olarak verilebilir.

2.2. Siyasal Parti

Siyasal parti kavramının tarif edilmesi açısından üzerinde kesin karar verilmiş, tek bir tanım olmamakla birlikte bu kavram ile ilgili birden çok tanım bulunmaktadır. Siyasal partiler yönetimi ele almak ya da yönetimin yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla eylemde bulunan, teşkilatlanmış ve belirli siyasi görüş çevresinde bir araya

gelen birey topluluklarıdır (Çam, 1977: 165). Siyasi partileri diğer siyasi katılım şekillerinden ayıran özelliği örgüt olmasıdır. Diğer bir tanıma göre ise siyasi partiler, oy hakkının genişlemesine ve meclis dışında siyasi yapılanma gereksinimin ortaya çıkmasına yanıt olarak kurulmuş olan siyasal partiler hükümet mekanizmasını denetlemek üzere kamu görevine tek başına ya da başkalarıyla beraber kadro yerleştirmeye ve onları görevde tutmaya çalışan örgüttür (Turan, 1996: 96) şeklinde yapılmıştır.

Amerikalı siyaset bilimcilerinden Lapalombara ve Weiner ise, siyasi partiler için devamlılık, ülke düzeyinde teşkilatlanma, iktidarı kullanma arzusu, seçim yolu ile halkın desteğini elde etmek gibi dört kriter ortaya koymuştur. Bu ölçütlere göre siyasi partileri, merkezi ve yerel düzeyde kurulmuş, vatandaşların desteğini almaya çalışan, sürekli bir kuruluştur tanımlamasını yapmaktadır (Teziç, 2001: 57). Türkiye’de 1983 yılında kabul edilen Siyasi Partiler Kanunu’nun üçüncü maddesine göre siyasi partiler; anayasa ve kanunlara uygun şekilde, genel ve yerel seçimler yolu ile tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda, çalışmaları ve açık propagandalarıyla milli iradenin oluşmasını sağlayarak, demokratik bir devlet ve toplum düzeni içerisinde ülkenin uygar medeniyet düzeyine ulaşması gayesini güden ve ülke genelinde faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar olduğu tarif edilmektedir. Siyasi parti olgusundan söz etmek için siyaset biliminde yoğun olarak tespit edilmiş var olması gerekli, sistemde birden çok parti bulunması, net olarak bir amaç birliğinin varlığı, farklılığını ortaya koyması, devamlılık sunması ve benzeri özelliklerin bulunması şarttır. Böylelikle yapılacak en detaylı tanımın, siyasal parti; kendisini siyasi bir etiketle tanımlayan, kanuni yöntemleri kullanarak, devamlı ve istikrarlı bir örgüt aracılığıyla halkın desteğini yanına alarak devlet mekanizmasının denetimini ele almaya ve elde tutmaya çalışan siyasi bir zümredir. (Sarıbay, 2001: 6) şeklinde olduğunu söyleyebiliriz.

Siyasi partilerin ortaya çıkış sürecine değinecek olursak bu konuyla ilgili ilk geniş çaplı araştırmalardan biri Duverger tarafından yapılmıştır. Siyasi Partiler isimli kitabında; siyasi partilerin parlamentonun içinde ya da dışında şekil aldığını ifade etmektedir. Duverger’e göre demokrasinin gelişmesiyle birlikte parlamentonun da işlevleri ve bağımsızlığı artmıştır. Bu durumda parlamentoya üye olan kişiler arasında

gruplaşmalara sebep olmuş seçim komiteleri bunu izlemiştir. Bu koşullarda zaman içerisinde siyasi partiyi ortaya çıkarmıştır (Duverger, 1974: 16-22).

Siyasi partiler arasında ideoloji, teşkilatlanma, yapı, kuruluş esasları gibi çeşitli konularda farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar çeşitli parti sistemlerinin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Siyasi partilerin içyapılarında ki farklılıklardan dolayı kadro partileri ve kitle partileri olmak üzere iki farklı parti türü ortaya çıkmıştır.

Kadro partilerine “komite” partiler de denilmektedir. Kadro partilerinin özelliği seçim dönemlerinde faaliyetlerini arttırarak ön plana çıkmaktır. Genellikle seçim dönemleri dışında faaliyetleri az sayıdadır. Fayda sağlamayı hedef edinmiş, çıkarları dolayısıyla siyasete katılan gelir düzeyi yüksek kişilerin, üst tabakadan insanların oluşturduğu parti türüdür. Bunlar genellikle üst kesimin isteklerini yerine getirmeyi hedef almaktadırlar. Kadro partilerinin üye sayıları az olduğundan ve yumuşak bir yapıda olduklarından dolayı teşkilatlanmaları zayıftır.

Kadro Partileri kaynağını parlamento içinden alan genel oy ilkesinin kabul edilmesinden önce ortaya çıkmış eski tür partilerdir (Kapani, 2005: 169). Seçim bölgesindeki varlıklı ailelerden kişileri içinde barındırdıkları için oy potansiyelleri vardır zaten bu parti türünde ekonomik güce sahip olmak önemli bir etkidir.

Bugün batılı demokrasilerde genel olarak muhafazakâr ve liberal görüşe sahip siyasi partiler komite türü parti türüne örnek olarak gösterilebilir (Kapani, 2005: 169). Ayrıca Avrupa ve Amerikan modeli olmak üzere iki tür komite parti türüne rastlanılmaktadır.

Bir diğer parti türü olan kitle partilerin ortaya çıkışı ise 20.yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Kitlelerin oy hakkına kavuşmasıyla birlikte siyaset arenasında yer edilmeleri bu parti türünün ortaya çıkışına sebep olarak gösterilmektedir. Kitle partilerinin öne çıkan özelliklerinden birisi üye sayılarının çok olması ve bu sayıyı sürekli olarak arttırmayı hedeflemeleridir. Kadro partilerinde olduğu gibi varlık düzeyi yüksek olan kişilerden oluşmadıklarından dolayı üye aidatları bu partilerin finanse edilmesi için önemli bir yer tutmaktadır. Kitle partileri çalışmalarını her zaman sürdürmektedirler bu partiler için üyelerinin eğitim olarak donanımlı kişiler olması da önem arz eder.

Kitle Partileri kendi aralarında farklı görüşlere sahiptirler bu görüşleri onların genel siyasetini belirleme konusunda temel etkidir. Bu partiler üyeleriyle ve

destekçileriyle aralarındaki bağı sürekli sıcak tutmaya çalışırlar. Üyelerinin siyasi alanda yetişmesini eğitilmesini önemserler çünkü ülkenin yönetiminde ağırlığını hissettirecek zamanı geldiğinde ise iktidarı eline bulunduracak ‘‘elit’’ birey yetiştirmek istemektedirler (Kapani, 2005: 170).

Bir ülkede ki siyasi rejiminin işleyişi hakkında bilgi sahibi olabilmek için, siyasi parti sisteminin, kurumlar sistemi ile nasıl bir araya geldiğini bilmek büyük bir öneme sahiptir (Teziç, 2004: 342). Siyasi parti sistemleri denildiğinde ilk akla gelen ülkede ki siyasi yapı içindeki partilerin sayısıdır. Siyasi parti sistemleri genellikle; tek partili, çift partili ve çok partili olarak üç grupta incelenmektedir.

Tek parti sistemi isminden de anlaşılacağı üzere bir ülkede siyasi arenada tek bir partinin bulunduğu ve başka partilerin yasal olarak yönetim sürecine katılmadığı parti sistemidir. Tek bir siyasi parti olduğundan dolayı iktidarı elde etme rekabet yaşanmamaktadır. Seçimlerin ve meclis teftişinin çok manasının olmadığı bu sistemde, hukuk kaideleri de genel olarak uygulanmayan kalıplardan meydana gelmektedir. Gerçek iktidar partide olduğu için partinin tüzük ve kararları kanunun üstündedir (Karatepe, 1997: 12).

Çift Partili sistem ise ülkenin siyasi arenasında ikiden fazla siyasi parti olmasına rağmen, iktidarı elde etme rekabeti iki parti arasında gerçekleşiyor ise diğer küçük partilerde iktidar olma gücünden yoksun bulunuyorsa o ülkede çift partili sistem hakimdir (Kapani, 2005: 181).

Çok partili sistem de çift partili sistemin aksine iktidarı elde etme yarışında ikiden daha fazla parti rekabet halindeyse bu sistem çok partili olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’de de bu sistem günümüzde geçerlidir.

Hâkim parti sistemi de iki veya daha çok siyasi partiyi içinde bulunduran bir siyasi yapı içerisinde, bir siyasi partinin uzun bir süre zarfında diğer partilere kıyasla üstün bir konuma yerleşmesi ve önemli derecede bir fark kazanması şeklinde açıklanabilir. Ülkemizde 17 yıllık süreç itibarıyla iktidarı elinde tutan Adalet ve Kalkınma partisi içinde hâkim parti olduğu söylemi vardır.

2.3. Seçmen Davranışı

Demokratik bir şekilde yönetilen ülkelerde önemli unsurların başında seçimler gelmektedir. Seçimlerin temel aktörü olan seçmenler ise seçim dönemlerinde oyunun

yönünü belirlerken birçok faktörden etkilenir ve bu etkiler sonucunda farklı davranışlar sergiler. Örnek olarak vermek gerekirse; gündemdeki konular, siyasal propaganda, adayın imajı gibi birçok faktör seçmenin davranışını etkiler. Davranış kişinin çeşitli durumlarda gösterdiği tepkilerdir. Seçmenler ise ülkede gelişen durumlara göre farklı tepkiler verebilir bu tepkiler seçmen davranışı olarak tanımlanabilir.

Seçmen siyasal katılım olanağının olduğu durumlarda davranışını yansıtabileceğinden dolayı siyasal katılma bu konuda önem arz etmektedir. Siyasi katılım halkın siyasi mekanizma karşısında vereceği tepkileri belirleyen bir kavramdır. Yalnızca seçimlerde oy kullanmayla sınırlandırılmayacak olan siyasal katılma geniş bir alana sahiptir. Robert Dahl'a göre siyasal katılmanın dört boyutu bulunmaktadır. Bunlar; ilgi, önemseme bilgi, eylem. Seçmenler siyasete aynı oranda yakınlık duymazlar siyasi olayları izlemek takip etmek siyasi katılmanın bir boyutu olan ilgiyi oluşturmaktadır. Seçmenler aynı oranda siyasetle ilgili olmadıkları için gelişen siyasi olayları aynı oranda önemseyemezler siyasal olayları önemsemekte siyasal katılmanın ikinci boyutu olarak değerlendirilebilir. Toplumda gerçekleşen siyasal gelişmelere ilgili ve bu gelişmeleri önemseyen vatandaşlar bu konu hakkında bilgi sahibi olmak isterler bu da siyasal katılmanın üçüncü boyutudur. Son olarak ise bu konularda bilgi sahibi olan vatandaşlar bilinçli bir şekilde siyasal olaylarda aktif olarak rol oynamak isterler bu da siyasal katılımın eylem boyutunu oluşturur.

Newman ve Sheth tarafından seçmenlerin davranışlarını belirleyen etkenleri anlamaya yönelik çalışmalar sonucunda yedi boyuttan oluşan bir model ortaya konulmuştur. Bu yedi boyut; aday imajı, bilişsel konular, duygular, güncel olaylar, konular ile politikalar, kişisel durumlar ve sosyal imgelerdir (Akın, 2012: 17-18). Adayın imajını davranışları, kişisel özellikleri, tutumları, gibi özellikleri belirler. Adayın seçmene kendisini nasıl yansıttığı imajın belirleyicisidir. Aday tarafından gidişatın değişimi olarak gösterilen merak, bilgi ve hoşnutluğun algılanan tatminini ispatlayan sebepler bilişsel konuları kapsamaktadır. Seçmenin hisleri de oy verme davranışını etkileyebilir. Örneğin aday tarafından seçmene aşılana vatanseverlik, çeşitli konularda fayda sağlayabileceğini düşünmesi, adayın dürüstlüğü gibi özellikler oy kullanmanın duygusal boyutu içerisinde yer alır. Seçim döneminin başladığı günden seçim gününe kadar gelişen gerek ülke içindeki gerekse de uluslararası politika da yaşanan çeşitli güncel olaylar seçmenin kararını etkiler bu durumda güncel olaylar

boyutunu oluşturur. Konular ve politikalar boyutu; dış politika, iktisadi, liderlik ve sosyal politika olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Adayın kişisel yaşantısı seçmenin tercihini etkileyen bir diğer boyuttur. Son boyut olan sosyal imgeler ise adayın seçim kampanyasına başladığı süreçten itibaren çeşitli kesimlerle sağcısıyla, solcusuyla, dindarıyla, ateistiyle ilişkilerini kapsar bu durumlara göre seçmen olumlu ya da olumsuz fikir geliştirebilir.

Seçmen davranışını etkileyen faktörler konusunda yapılan bir başka araştırma ise Inglehart tarafından yapılmıştır. Inglehart seçmen tercihinin etki eden faktörleri zaman bağlamında ele almıştır. Sanayi öncesi, sanayi, sanayi ötesi olarak üçe ayırmıştır. Sanayi öncesi dönemde din, dil ve etnik grup gibi faktörler belirleyici olmuştur. Sanayi döneminde, eğitim, meslek, gelir ve ticari ilişkiler ön plana çıkmıştır. Sanayi ötesi dönemde ise post ekonomist gelişmelere bağlı olarak kişisel faktörler seçmen tercihinin etkilemektedir (Inglehart, aktaran: Deth, Scarbrough, 1995: 461).

2.3.1. Seçmen Davranışına Yönelik Teorik Yaklaşımlar

2.3.1.1. Sosyolojik Yaklaşım

Columbia Üniversitesi bünyesinde araştırmalarını sürdüren Lazarsfeld, Berelson ve Gaudet tarafından 1940'lı yıllarda ortaya konulan bir teoridir. Bu araştırmacılar Columbia Üniversitesi bünyesinde yer aldıklarından dolayı Columbia modeli olarak da adlandırılır. Amerikan seçmeni üzerine yoğunlaşan "The People of Choice" isimli eser bu yaklaşımın temelini oluşturur.

Sosyolojik yaklaşımın ana temasını seçmenlerden ziyade topluluklar ve siyasi partiler oluşturmaktadır. Bu yaklaşım temelde "neden oy veriyorlar?" sorusunun yanıtını aramaktadır (Akgün, 2002: 111). Sosyolojik yaklaşımda seçmenlerin siyasi parti tercihleri sanki bir dini bağlılık ve elzem alışkanlıklar olarak tanımlanmaktadır. Seçmenlerin her seçimde kullandıkları oy da bu değişmez kimliğin tekrarlanmasından ibaret olduğu belirtilmektedir. (Berelson vd., 1954).

2.3.1.2. Sosyo Psikolojik Yaklaşım

Michigan ekolü olarak da bilinen sosyo psikolojik yaklaşımın ana teması 1960 yılında oluşturulmuştur. Campbell, Model ve diğerleri tarafından, 1948 ile 1956 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nde seçim sürecinde yapılan görüşmelerde ortaya çıkan veriler kaynak olarak alınarak yazılan "The American Voter" adına sahip kitap etrafında şekillenmiştir. Bu eser de Amerika halkının politik görüşlerinin temelinde partizanca düşüncelerin bulunduğu söylenmektedir. Partizanlık kelimesinin ifade ettiği asıl husus sosyo psikolojik yaklaşımı oluşturan partiyle özdeşleşme modeli olarak da ifade edilir.

Sosyo Psikolojik yaklaşım modelinde seçmen herhangi bir siyasi partiye dönük psikolojik olarak bağlanmışlık hissi vardır. Seçmenin parti ile özdeşleşebilmesi için parti ile herhangi bir yasal bağının olması zorunlu değildir. Parti ile özdeşleşme modelinde temel varsayım, kişinin bir partiye yönelik psikolojik olarak bağlılık duymasındır (Kalender, 2005: 46). Bu yaklaşım aynı zamanda grupların yerine bireyler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bu modelin o döneme kadar geçerliliğini sürdüren iki anlayışı kabul etmemesi, sosyo psikolojik yaklaşımı daha ön plan çıkarmıştır. Michigan ekolünün kabul etmedikleri görüşlerden birincisi, Plato'ya kadar uzanan, seçmenin davranışını, yetersiz yığınların hatalı tercihi olarak değerlendiren görüştür. Bu konuda, Campbell ve arkadaşları, bireysel örneklerden ziyade temsili veri sunarak, bir spekülasyondan ziyade bir hipotez sunmaktadırlar. Ahlaki öğütler yerine davranışların düzenliliğine yer vermektedirler. İkinci önemli konu ise oy verme davranışının sosyolojik yaklaşımını kabul etmemeleridir. Lazarsfeld'in "insan politik düşünür çünkü sosyal bir varlıktır" görüşü yerine seçmen açısından siyasi tavırların alan araştırmalarıyla ölçümlenmesinin yapılabileceğini belirtmişlerdir (Pomper, 1988, s.114).

2.3.1.3. Ekonomik Yaklaşım

Ekonomik yaklaşımın kurucusu Antony Downs'tur. Downs'un seçmen davranışları konusundaki "An Economic Theory of Democracy" isimli eseriyle birlikte ekonomik yaklaşım şekil almaya başlamış ve diğer araştırmacılar tarafından da geliştirilmiştir. (Kalender, 2005: 51). Bu yaklaşım rasyonel tercih modeli olarak da adlandırılır. Rasyonel anlayışta kişisel çıkarlar ve ekonomik yarar önemli bir özelliğe

sahiptir. Seçmen en fazla hangi aday veya partiden fayda sağlayacaksa tercihini o yönde kullanır eğer bir fayda görmeyecekse oy kullanmaz.

2.4. Yerel Siyaset

Siyasetin kökeninin şehir devletlerinden ortaya çıktığı fikri yerel siyaset kavramının açıklanması konusunda önemli bir yer tutmaktadır. Antik Yunan da şehir devletin olan Atina bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu sebepten ötürü Latince’de civitas (kent) – civilization (uygarlık), Arapça’da Medine (kent) – medeniyet (uygarlık) ve Yunanca’da polis (kent) -polisia (siyaset) kelimelerinin özdeş anlama sahip olması bilinçli yapılmıştır (Bal, 2002). Siyaset kavramı gibi yerel siyaset konusunda da üzerinde hem fikre varılmış bir tanım olmamaklar birlikte genel olarak il ve il düzeyinde yapılan veya ili ilgilendiren her türlü siyasal faaliyeti kapsamaktadır. Kısacası yereli ilgilendirmesi yerel siyasetin alanına girmesine yetmektedir. Örnek olarak vermek gerekirse; İstanbul’da faaliyet gösteren bir Elazığ hemşeri derneği yaptığı çalışmalar konusunda yereli ilgilendirdiği için yerel siyaset alanına girer. Literatürde ise yerel siyaset konusunda çeşitli isimler farklı tanımlamalar yapmıştır. Ruşen Keleş, dar ve geniş manada olmak üzere yerel siyasetle ilgili iki farklı tanım yapmıştır. Dar manada yerel siyaset, yerel düzeydeki karar alma süreçleri ve bununla alakalı konular olarak tanımlanırken, geniş anlamda ise kentleşme sürecini ve yerel birimleri ilgilendiren bütün etkinlikler ve politikalar olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, kırsal ve kentsel alanı ilgilendiren konular, yerel yönetimlerle merkezi yönetim arasındaki ilişkiler, mahalli idare seçimleri ve siyasi gücü elinde bulundurmak isteyen güçlerin yerel düzeyde gücü elinde bulunduran aktörlerle devlet arasındaki çelişkileri ile çevre hassasiyeti yerel siyaset içinde ele alınılmaktadır (Keleş, 2006: 107). Yalçın Akdoğan’ın yaptığı tanımlama da ise; yerel siyaset, il düzeyinde çalışmalarını yürüten birey, kurum ve kuruluşların, il ve il halkına ait problem ve konuları ele alarak yürüttükleri yerel düzeyde iktidar mücadelesi; yerel kaynak ve olanakların kullanılarak, yerel düzeydeki halkın huzur, refah ve adaletini sağlamak üzere yerel iktidar ve otorite üzerinden yerel halkı idare etme sanatıdır (Akdoğan, 2008: 10).

Yerel siyaset ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu kavrama genel olarak yerel yönetimler bağlamında yaklaşıldığı görülmektedir. Yerel yönetimler, yerel siyasetin içerisinde yer alan bir aktör olmakla birlikte tamamen yerel siyaseti ifade

etmemektedir. Yerel siyaset; yerel yönetimlerin haricinde, sivil toplum kuruluşları, ekonomik olarak güçlü olan aileler, bürokratik unsurlar, yerel basın, şehrin kanaat önderleri ve ilin milletvekilleri gibi birçok aktörü içinde barındırır. Kısacası yerel yönetimler daha fazla hukuksal ve resmi boyutla ilgilenirken, yerel siyaset toplumsal yönü daha baskın olan bir terimdir.

Yerel yönetimlerin dışında yerel siyaset terimi ile ilişki içerisinde olan bir diğer önemli kavram da ‘‘kentsel siyaset’’ kavramıdır. Bu konu hakkında yapılan bazı çalışmalarda bu iki kavram kimi yerlerde birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu sebepten dolayı yerel siyaset teriminin bu ilişkinin neresinde olduğunu saptamak gerekmektedir. Kent ve siyaset kavramları arasındaki ilişki bu sebepten ötürü önemli olup kısaca üstünde durmak gerekmektedir. Kent ve Siyaset kavramları arasındaki ilişkilerin kökeni milattan önce Site rejimleri dönemine kadar götürülebilir. Site rejiminin, Sümerler, Babiller, Etiler, İbraniler gibi birçok kavimde görülmüş olmasına rağmen, eski Yunan’ da Atina demokrasiyi en çok içinde barındırmış olması yönüyle diğerlerinden farklılaşmıştır (Bumin, 2010: 14). Devlet ve demokrasi gibi siyaset terimlerinin ilk başta Kent bazında ortaya çıkmış olması bu açıdan önemlidir. Bununla birlikte siyasetin temelini şehirden ve şehir yönetiminden doğmuş olduğu fikri de kent ile siyaset arasındaki ilişki bağını anlamlandırabilmek açısından önemli bir yer tutmaktadır (Akdoğan, 2008: 10).

Yerel siyasete ekonomik ilişkilerin, kimlik ve mezhep ayrılıklarının, feodal ilişkilerin ve sosyokültürel faktörlerin de etkileri bulunmaktadır (Akdoğan, 2008: 13). Ekonomik olarak gücü elinde bulunduran bir şirket veya ailenin buldukları ilin yerel siyasetinde söz sahibi olmaları bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Etnik kimlik ile yerel siyaset arasındaki ilişkiye verilebilecek örnek ise, Halkların Demokratik Partisi’nin, ülkemizin doğu kesimindeki birçok ilde sandıklardan birinci parti olarak çıkması gösterilebilir. Aşiretlerin Güneydoğu siyasetine etkisi de bir diğer örnek olarak verilebilir.

Ülkenin genel siyaseti ile yerel siyaset arasında da kaçınılmaz olarak bir ilişki bulunmaktadır. Bir ülkede genel anlamda refah seviyesi ne kadar yüksek, hükümet ne kadar güçlü ise bu durum yerel siyaseti de doğrudan etkileyecektir.

2.4.1. Yerel Siyaset Konusundaki Başlıca Yaklaşımlar

Tarık Şengül'e göre yerel siyaset hakkında üç temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar; Weberci, Çoğulcu ve Marksist yaklaşımlardır. Ruşen Keleş'e göre ise yerel siyaset konusunda dört tane başlıca yaklaşım bulunmaktadır bunları da sıralayacak olursak; İlki Liberal yani çoğulcu yaklaşım, Diğer Marksist yaklaşım sınıf yaklaşımı olarak da adlandırılmaktadır. Diğer ikisi ise İşlevci yaklaşım ve Görgül araştırmalardır. Yerel siyaset konusunun daha iyi bir şekilde zihinlerimize oturmasını kolaylaştırmak için bu kavramları kısaca ele almak gerekmektedir.

2.4.1.1. Liberal (Çoğulcu) Yaklaşım

Siyasal erkin birden fazla kişi tarafından paylaşıldığını öne sürmektedir. Amerikalı siyaset bilimcileri tarafından yapılan deneysel çalışmalar sonucu geliştirilen aynı zamanda çoğulcu yaklaşım olarak da bilinen bu yaklaşım, yerel yönetimleri demokrasi okulunun en önemli öznesi olarak görmektedir (Dahl, 1961). Buna göre şehrin teşkilatlanması siyasi bir süreç olmakla birlikte bu süreç içerisinde birçok aktör etkisini göstermektedir. Bu yaklaşımın amacı Toplumsal gücün dengesiz bir şekilde dağılmasının antidemokratik olmasa da tek adamlılığa sebebiyet vermemesi için farklı toplumsal grupların yerel siyasetin karar alma süreçlerinde aktif rol alması gerekliliğidir. Liberal yaklaşım açısından yerelin varoluş sebebi yine yerelin kendisidir. Yapılan çalışmalarda yerel demokrasi liberal kuram açısından büyük çoğunlukla yerel yönetimle ilişkilendirilmekte olup bu durumun temel sebebi de yerel yönetimlerin merkezi yönetimin aşırı gücünü dağıttığı savına dayanmaktadır (Phillips, 1996: 23). Kısaca çoğulcu yaklaşım temelini liberal görüşlerden almış olup, yönetim sürecinde erke toplumun her kesiminden insanın sahip olabilmesi gerektiğini yani çoğulculuğu temel alır.

2.4.1.2. Marksist (Sınıf) Yaklaşım

Marksist yaklaşıma göre yönetim belirli sınıf veya kesimlerin menfaatleri doğrultusunda işlev gördüğü ve bu kesimlerin karar mekanizmalarını öncelikle kendi seçmenlerinin aracı olarak kullandığını ileri sürer (Bal, 2002: 203). Yerel siyaset yaklaşımlarından birisi olan Marksist yaklaşım bu yaklaşımlar arasındaki en hâkim yaklaşım olduğu da ifade edilebilir. Bu yaklaşıma göre kent iki yönlü bir fonksiyona

sahiptir. Kent bir yandan insanların daha özgür bir biçimde yaşamasını hedefleyen kır yaşamından kente geçişi sağlayan bir aktördür. Aynı zamanda halkın fakirleşmesine, toplumsal bozulmaya sebep olan ve siyasi ilişkilerin yoğunlaştığı bir yer olarak da görülür. Sınıf yaklaşımına göre; kentte yapılan kolektif hizmetler siyasallaştırılmaya müsaittirler, kentte yapılan toplumsal bir hareketin ortaya çıkışında siyasi kuruluşlar önemli bir aktörlerdir ve kentler, emeğin tüketim yolu ile yeniden üretimi sürecini kapsamaktadırlar.

Marksist yaklaşımı kentin sosyal ve siyasal süreçlerini analiz etmede kullanan araştırmacılara; Lefebvre, Manuel Castells ve Godard örnek olarak verilebilir. Bu araştırmacılardan Manuel Castells' göre; devlet emeğin yeniden üretimi sürecine, sermayenin uzun dönem içerisindeki menfaatlerinin korunması amacıyla müdahalede bulunur. Buradan da anlaşılacağı üzere, devlet iktisadi sistem ile yapısal boyutta karşılıklı bir etkileşim içerisinde yer almaktadır (Castells, 1997: 226).

Yerel siyaset ile kentsel mekân ve toplumdaki eşit olmayan gruplar arasındaki ilişkiyi ele aldığı için konumuz açısından önemli bir yere sahip olan sınıf yaklaşımı aynı zaman da yerel siyasetin idrak edilmesi açısından iktisadi konularda zıtlıkların ve kapitalist ilkelerin politika üstündeki etkisinin açıklanmasına yönelik bakış açıları ortaya koymaktadır.

2.4.1.3. İşlevci Yaklaşım

Bu yaklaşımın öncüleri Chicago Okulu üyelerinden; Louis Wirth, Robert Park ve Amos Hawley'dir. Bu araştırmacılara göre kentler, toplumsal bir maliyet oluşturmaktadır. Oluşan toplumsal maliyetin sebebinin ise kentlerin gün geçtikçe büyümesinden dolayı ortaya çıktığı ve çözüm bulunabileceği söylenir. Ruşen Keleş'e göre ise işlevci yaklaşım, günümüzde yerel siyaset içerisinde önemli bir yere sahiptir. Bunun sebebi ise kentteki çıkar grupları arasındaki ilişkiler ağının kentin, ev, arsa, altyapı ve planlama politikalarının etkisini anlayabilmektir (Keleş, 2006: 115).

2.4.1.4. Görgül Araştırmalar

Kentteki yaşamın, uygulamaları çalışmalara konu olduğunu savunan bu yaklaşımın öncüleri; Oscar Lewis ve Richard Dewey'dir. Görgül araştırmalar, işlevselci yaklaşımın istatistiksel şekilde yaptığını monografilerle yapmaya çalışmaktadır.

2.4.1.5. Weberyak Yaklaşım

Weberyak yaklaşımın odak noktası devlettir. Weberyak yaklaşım devletin içindeki işleyişle ilgilenerek devleti bağımsız bir değişken olarak sınıflandırmıştır ve devleti Weberyak anlamda bürokratik bit otorite görerek, yasal erk kullanma tekeline sahip en güçlü aygıt olarak tanımlamıştır. Ulus devletin gücünün merkezileşmesinde de devletin önemli bir konuma sahip olduğunu anlatmaktadır (Şengül, 2009: 75). Bu yaklaşım Adem-i Merkeziyetçiliğe karşı çıkmaktadır. Weberyak yaklaşımın yerelliğe bakış açısı idarenin bütünlüğü kavramıyla idrak edilebilir (Waters, 2015: 103). Bu yaklaşımın yerel siyaset görüşüne göre güç kavramı, liberal yaklaşımdaki eşitleyici ve birlikteliği sağlayan bir gücün aksine egemenlik kurucu bir güçtür.

2.5. Siyasi Temsil

Günümüzde geçerliliği devam eden temsil kavramı Roma'daki "repraesentare" kelimesinden ortaya çıkmıştır. İlk kullanım alanı siyasal alanda değildir. Siyasal alanın dışındaki temsil anlayışı özellikle resim, tiyatro ve dini alanlarda kendini göstermiştir. Bu kavramın modern şekliyle kullanılışı 13. ve 14. asırlarda Latin dillerinde ondan sonra da İngilizcede "Kilise Konseyleri'ne" ne katılmak için gelen insanları ve İngiltere meclisini belirtmek üzere kullanılmıştır (Pitkin, 2014: 6-7). Temsil kavramının sözlükteki anlamı ise birinin veya bir topluluğun adına davranışta bulunma, belirgin özellikleriyle yansıtma, sembolü olma ve simgelemedir. Temsil kavramı, Türk diline köken olarak Arapçadan giren bu kavramın kökü "mesl" olup "benzer, eş, benzeşik" manalarını ifade etmektedir. (Eyüboğlu, 2004: 653). Literatürde temsil kavramına ilişkin yapılan tanımlara bakıldığında genel olarak, birey veya topluluğun haklarını çıkarlarını, görüşlerini onların adına açıklamayı ya da kişi veya topluluğun adına davranmasını ifade etmektedir.

Siyasal Temsil ise Pitkin'e göre birden çok kişiyi ve topluluğu kapsayan büyük ölçekli sosyal düzenlemeleri karmaşık şekillerde işleyen kamusal ve kurumsallaştırılmış bir düzenleme olarak kavramsallaştırılmıştır (Pitkin, 2014: 13). Cevizci'ye göre ise; herhangi bir kurumun, topluluğun, sosyal grubun veya sınıfın sözcüsü olma onların adına menfaatlerini korumak için hareket etmektir. Andrew Rehfeld, siyasal temsilin modern dönem öncesinde Magna Carta ile var olduğunu daha sonra Hobbes tarafından sınırlandırıldığını, Madison tarafından yükseltildiğini, J.J. Rousseau tarafından kabul

edilmediğini, Cady Stanton tarafından eşitlendiğini, J.S. Mill tarafından kurumsallaştırıldığını, Schmitt tarafından eleştirildiğini ve Dahl tarafından ise çoğullaştırılmış olduğunu ifade etmektedir (Rehfeld, 2006: 2) . En başta temsili kurumlar, İngiltere ve Fransa’da, bazen monarklar bazen de soyluların kendileri tarafından devletin gelir, savaş ve kralın halefinin belirlenmesi gibi konuları istişare etmek için toplantıya çağrılan meclislerde ortaya çıkmıştır (Dahl, 1996: 35). Bu kavram yönetici ile yönetilen arasındaki ilişkiyi anlayıp açıklayabilmek için önemli bir yere sahiptir.

Modern şekli ile siyasal temsile uzanan temsili yönetim Antik Demokrasi ile aynı bakış açısını anımsatacak bir biçimde ifade ediliyor olsa da, Siyasal temsil düşüncesi ve temsili kuruluşlar, demokrasi yani halkın yönetimi düşüncesinden ayrı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Dahl’a göre, temsil, Ortaçağ’daki monarşik ve aristokratik devletlerin bir kurumu olarak gelişme göstermiştir, Demokrasinin bir ürünü değildir. Temsil ile Demokrasi kavramlarının yakınlığı 18. ve 19. asırlardaki gelişmeler incelenirse mazisinin çok eski olmadığı anlaşılacaktır.

Siyasi temsil anlayışının çok boyutlu olması sebebiyle bu kavrama yönelik çeşitli yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bunlardan kısaca bahsedecek olursak, Pitkin’in formalistic temsil olarak tanımladığı Hobbes’in bu temsil anlayışıyla ilgilendiği biçimsel temsil yaklaşımında, temsil yetki verme ya da yetkiyi kazanma şeklinde ifade edilmektedir. Bu yaklaşımda temsilcinin hakları genişletilmiş, temsil edilen haklarının bir bölümünden kendi isteğiyle vazgeçmiştir. Bunun karşılığında daha fazla sorumluluk üstlenmiştir. Yetki devrinin gerçekleşmesiyle beraber temsil başlamaktadır.

Ayrıca bu anlayışta temsil, kişilerin faaliyetleriyle alakalı olduğu ve kişilerin birbirleriyle etkileşim haline sokan faaliyetleri neticesinde ortaya çıkmış olduğu belirtilmektedir. Biçimsel temsil yaklaşımını ilk kullanan Weber’e göre temsil, herhangi bir kesimin eylemlerinin, onların adına eylem yapılanlar tarafından yasal ve bağlayıcı görülmesidir. Bundan dolayı temsilde ortaya çıkan yararlar ve sorumluluklar, temsilciler ile temsil edilenler tarafından paylaşılmaktadır (Weber, 1995: 143).

Diğer bir temsil anlayışı olan tanımlayıcı temsil yaklaşımı seçimlerin mutlaka gerekli olduğunu ifade eder. Bu yaklaşımın temel ifadesi temsilcilerden oluşan kurulun, temsil edilenlerle herhangi bir çarpıtma olmadan kesin bir uyuşma ve benzeşme sağladığında temsilin gerçekleştiği üzerine kuruludur. Tanımlayıcı temsil yaklaşımında

temsil fonksiyonu modern devletin bir organı olan parlamentoya, toplumun yansıtılması vasıtasıyla gerçekleşmektedir (Örs, 2006: 10). Betimleyici yaklaşım olarak da bilinen bu yaklaşıma göre yasama ile yürütme arasında ayırım yapılmasının gerekli olduğu ifade edilir. Yasama organının, yasa yapma ve yönetme gibi fonksiyonu olmamalıdır ve bu fonksiyon yürütme tarafından yapılmalıdır.

Sembolik temsil ise temsil edilenlerin simgelenmesi vasıtasıyla sembollerin varlığı da temsil olgusunun dikkat çeken bir noktası olarak göze çarpmaktadır. Pitkin, bu yaklaşımı sembolik temsil ifadesi ile kavramsallaştırmaktadır (Pitkin, 2014: 89). Sembolik temsil yaklaşımında siyasi temsil, topluluğu temsil eden bir flama ya da bir inancı ifade eden bir sembol olarak algılanır. Örnek verecek olursak hac işareti Hristiyanlığı temsil ederken, Türk bayrağı, Türkiye Cumhuriyetini temsil etmektedir.

Çıkarların temsili yaklaşımı Burke'un siyasi temsil ile ilgili düşüncelerinden yola çıkılarak incelenmektedir. Burke' e göre siyasi temsil, çıkarların temsil edilmesi ile birlikte tarafsız ve bireylerden ayrı bir gerçekliği içerir. Bu yaklaşımda temsil yetkisini elinde bulunduran kişi, temsil ettiği topluluğun ihtiyaçlarını ve görüşlerini karşılamak amacıyla değildir.

Bir başka temsil yaklaşımı olan liberal temsil yaklaşımında birey ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımda hem tanımlayıcı hem de biçimsel bir bakış açısından temsil mümkünken, bağımsız bir şekilde başkası adına eylem ve politika geliştirmek mümkün değildir (Örs, 2006: 16-17). Seçime dayanan bir temsil yaklaşımı olmakla birlikte bireylerin farklı menfaatlerinin olabileceğini ileri sürer. Liberal yaklaşım siyasi reformların gelişmesi gibi amaçları gerçekleştirebilmektir.

Siyasal temsil yaklaşımlarının meşru bir hal almasında Germen Hukuku ve Kalvinizm'in etkisi de vardır. Germen Hukuk'una göre kanun yapmak için vatandaşla daima etkileşim içinde olmak ve vatandaşların çıkarlarıyla doğru orantılı bir şekilde onların düşüncelerini anlamak gerekir. Diğer etkileyen unsurun sahibi Kalvinistler ise papanın yetkilerinin sınırlandırılmasını ve cemaatin işlerinin temsilciler tarafından yapılması gerektiği düşüncesini savunmaktadırlar. Modern devletin ortaya çıkış sürecinde kral ile feodal beylerin arasındaki iktidar mücadelesi de siyasi temsil yaklaşımları açısından önemlidir. Krallar iktidarı kaybetmemek aynı zamanda da iktidar tekeli meşru hale getirmek için temsil yaklaşımlarına gereksinim duymuşlardır. Siyasi

temsil yaklaşımları, kralların feodal beylere karşı burjuvazi ile ittifaka girmesi sürecinin ürünüdür (Hatipoğlu, 2007: 20).

Siyasi temsil kavramına bazı düşünürler eleştirel bir dil ile de yaklaşmıştır. Örneğin Marshall' a göre; imgeler karışık düşünceleri, öncelikle görünüşte basit olan anlamlar şeklinde sınıflandırmaktadır; bu sebepten zıtlık ve kararsızlık reddedilir ve temsiller, yine de gerçek olarak kabul edilen mite benzer şeyler haline gelir. Temsil edenin temsil edileni yeniden ifade etmesi, bazen temsil edenin kendisini temsil edilen yerine koyması ile sonuçlanabilir. Bu durum ise özellikle iktidar ve erkin kullanımıyla doğrudan bağlantılı bir şekilde temsil kavramının eleştirilmesine sebep olmaktadır (Marshall, 1999: 726). Bu konuya eleştirel yaklaşımda bulunan bir diğer düşünür J. J. Rousseau, egemenlik kavramından yola çıkarak eleştiride bulunmuştur. Egemenliğin bir başkasına devredilemeyeceğinden dolayı temsil yetkisinin de bir başkasına verilemeyeceğini ifade etmiştir. Hatta bu konuda İngiltere hakkındaki yaklaşımı önemli bir yere sahiptir. Bu yaklaşımda; İngiltere halkının kendini özgür sanmasının bir yanılgı olduğunu çünkü özgürlüklerinin parlamento üyelerinin seçimi esnasında sadece olduğunu ve seçimden sonra halkın köle durumunda olduğunu söylemiştir. Bir milletin temsil yetkisini başkasına devrettiği zaman özgürlüğünü de yitireceğini ifade etmiştir (Rousseau, 1982: 105-107). Anarşist bir düşünür olan Kropotkin de siyasi temsil ile ilgili aşamaları kabul etmemiştir. Pyotr Kropotkin'e göre; bir insan bir başkasının hayatını sürdüremeyeceğinden dolayı başkasının menfaatlerini de temsil edemez (Kropotkin, 2003: 131) .

ÜÇÜNCÜ KESİM

SEÇMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Seçmenlerin oy verme sürecinde politik anlamda davranışlarını etkileyen ve bu davranışlara şekil veren çeşitli faktörler bulunmaktadır. Seçmenler bu faktörlerden bilinçli veya bilinçsiz, az veya çok etkilenmektedir. Bu faktörler sırasıyla daha geniş bir şekilde; aile yapısı, eğitim, yaş, cinsiyet, ekonomik, meslek, yaşanılan çevre, etnik köken (kimlik), din, lider, siyasi parti bağlılığı, aday, seçim dönemi yaşanan gelişmeler ve medya olmak üzere 14 alt başlıkta açıklanacaktır.

3.1. Aile Yapısı

Bireyin siyasi konular hakkında edindiği tutumun, bu konuya olan ilgilinin temelini atıldığı yer ailedir. İnsan hayatının hemen her konuda başlıca yapıtaşlarını oluşturma özelliğine sahip olan aile, bireyin siyasi davranışlarına yön verme konusunda da önemli bir yere sahiptir. Bunun en önemli sebebi ise kişilerin, en başta bir aileye mensup olması dolayısıyla mensubu olduğu aile yapısının davranış şekillerinden etkilenmesidir. Böylece seçmenler hem oy verirken hem de bu oy verme davranışını geliştirirken aile yapısının etkisinde kalmaktadırlar. Kişilerin küçük yaştaki dönemlerinden başlayarak politik konulara yönelmeleri ve bu konuya ilgi düzeyinin araştırılması konusunda yapılan çalışmalarda, siyasallaşma sürecini etkileyen faktörler üzerinde durmuştur. Bu çalışmaların birçoğunda kişinin ve en önemlisi de aile yapısının siyasi fikirlerin, davranışların oluşması sürecinde etkisi olan temel faktörün anne ve baba olduğu ortaya konulmuştur (Ventura, 2001: 666-667).

Birey küçük yaşlardan itibaren diğer konularda olduğu gibi politik konularda da davranışlarını şekillendirirken kendilerine örnek olarak aldıkları kişilerin yaptıklarını yapmaya çalışmaktadırlar. Bu konu hakkında örnek verecek olursak küçük yaştaki bir bireyin, anne ve babasını örnek alarak siyasi konularda davranış sergilediği ifade edilebilir. Bir aile içindeki çocuğun ebeveynlerinin siyasi konulardaki ifadelerinin etkisinde kalan çocuk anne ve babasının G partisini benimsediğini ve çocuk da, G partisini kendi partisi olarak görebilir. Çocuğa ailesi tarafından bu konuda öğretilen bir şey olmasa da bundan etkilenir ve davranışlarını ona göre şekillendirmeye çalışır. Bir okulda öğrenim gören öğrenciler üzerine yapılan çalışmada, öğrencilerin yüzde

74,4'ünün siyasi görüşünün ebeveynleriyle aynı olduğu ve yüzde 25,6'sının ise ebeveynlerinden farklı olduğu çalışma sonucunda tespit edilmiştir (Altıparmak, 2014: 272). Aile içinde bireyin anne ve babasının arasında siyasi görüş konusunda fark olduğu durumda ise çocuğun siyasi davranışlarının şekillenmesinde annenin daha fazla etkili olduğu belirtilmektedir. Anne eğer eğitim sahibi ve siyasi konular hakkında bilgi sahibi ise kız çocuğu, erkek çocuğuna göre annesinden daha fazla etkilenir. Erkek çocuğu ise annesinden ve babasından aynı derecede etkilenir. Bu durumun böyle sonuçlanmasına sebep veren faktör çocuk ile anne arasındaki duygusal bağın daha yüksek olmasıdır. Ayrıca aile içerisinde anne ile babanın yaşıyor olması ve birlikte veya ayrı olması da bireyin siyasi davranışı üstünde rol oynamaktadır. Ailede babanın bulunmaması koşulunda, erkek çocuğunun siyasi konulara ilgisinde azalmaya sebep olurken, kız çocuğunda siyasi bir etki göstermez (Alkan, 1989: 63-64). Bu durum ataerkil aile yapısına sahip toplumlarda daha belirgin bir şekilde görülmektedir.

Özetlemek gerekirse aile yapısı kişilerin siyasallaşma sürecinde ve siyasi davranışların belirlenmesinde, yön verilmesinde büyük katkıda bulunur ayrıca aile bu konuda sosyo politik bir öneme de sahiptir. Elazığ da yaşayan vatandaşların aile yapısı daha muhafazakâr ve milliyetçi bir kimliğe sahip olduğundan dolayı seçim sonuçlarında da bu durum geçmişten beri kendini göstermektedir. Seçimlerin büyük bir kısmında muhafazakâr ve milliyetçi kimliğe sahip siyasi partiler ilk sıralarda yer almaktadır.

3.2. Eğitim

En baş da aile içerisinde başlayan siyasallaşma sürecinin ve kişinin kimlik kazanmasında etkisi olan diğer bir etken de eğitimidir. Eğitim, bireyin toplumla bütünleşmesi sürecine etki eden faktörlerden birisi olma özelliğine sahiptir. Toplumla bütünleşme süreci siyasi anlamda da bütünleşmeyi kapsadığı için, siyasi değerlerin öğrenilmesinde, kavramsal bir şekilde eğitimin etkin olduğu belirtilebilir. Bu bakış açısına göre, eğitilmiş bir birey siyasi katılımın kendisinden beklenen bir davranış olduğunu öğrenip, siyasi sistem konusunda fikir edinecek ve siyasi faaliyetlerde görev almaya kendisini uygun görecektir. Eğitim ile siyasal katılım arasındaki ilişki konusunda yapılan çalışmalarda, bireyin eğitim seviyesi ile siyasal katılım ve seçmen davranışları arasındaki ilişki düzeyinin var olduğu ortaya çıkmıştır. Oy verme konusunda kime oy vereceğine karar veremeyen ve oy kullanmam yönünde karar alan

kişiler konusunda yapılmış olan çalışmalar da siyasi katılım ve eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Sandık başında siyasi tercih yapmak konusunda karar veremeyen seçmenlerin eğitim seviyesi incelendiğinde; okuryazar olmayanların oranı yüzde 34,4 iken, yükseköğrenim mezunu olanların oranının yüzde 2,2 olduğu görülmüştür. Bu konuda eğitim seviyesinin düşük olmasının siyasi anlamda kararsızlığa yol açtığı ortaya çıkmaktadır. Sandık başına gitmeme kararı veren seçmenler arasında ise okuryazar olmayanların oranı yüzde 12,9'a düşerek, yükseköğrenim mezunu olanların oranının ise yüzde 16,1'e çıktığı görülür. Bu durumda ise eğitim seviyesi ile siyasi katılım arasında doğrudan ilişki olduğu ve sandık başına gitmeme durumuna siyasi konulara ilgili olmamanın aksine siyasi küskünlüğün sebep olduğu belirtilebilir (Sencer, 1974: 112-114). Bireyin veya toplumun siyasallaşması konusunda göz ardı edilmeyecek bir faktör olan eğitim, kişilerin birbirinden ayrı siyasi davranış göstermesinde etkilidir. Eğitimin kişilerin siyasi davranışları üstündeki etkisi iki farklı olarak oluşmaktadır. Birincisi kişilere siyasi kültürün mevcutta bulunan bilgisel ve duygusal içeriği aktararak, kişilerin siyasi kültüre dönük inanç ve davranışları güçlendirilir. Son olarak da eğitim seviyeleri düşük olmayan kişiler, siyasi faaliyetlerin hakikatlarını daha iyi kavrayabilme ve denetleyebilme donanımına ulaşmaktadırlar. Böylece kişilerde etkin olma duygusu artmaktadır ayrıca siyasi konularda etkin oldukları fikriyle siyasi faaliyetlerde daha çok bulunmaktadırlar (Turan, 1986: 57).

Eğitim seviyesinin yükselmesi ile beraber siyasi sistem ile daha içli dışlı olan kişilerin siyasi sistemden beklentisi de artış göstermektedir. Kişilerin eğitim seviyesinde oluşan artış ile beraber eğitim seviyesi daha az olan kişilere nazaran siyasi konulara yönelik daha çok tatmin olmama, yabancılaşma duyguları görülmektedir. Bu durumu, eğitim faktörünün kişilerde ortaya çıkardığı bilinçli olma, kendisi ile etrafındakileri kıyaslama kabiliyeti ve etkinlik duygusunda artma isteği ortaya çıkarmaktadır (Sitem bölükbaşı, 2001: 34). Kişilerin arasındaki eğitim seviyesinin birbiriyle aynı olmaması kişilerin siyasi davranışları üstünde etkili olduğu görülmektedir. Bu durumda eğitim seviyesi az olan ya da olmayan kişilerle, eğitim seviyesi yüksek olan kişiler siyasi anlamda farklı konumdadırlar. Bu durumun birden fazla sebebi bulunmakla beraber eğitimin birden çok değişik faktörü etkisi altına alma kapasitesini bünyesinde barındırması ve eğitim seviyesindeki değişikliklerin diğer sosyal özelliklerdeki değişiklikler ile alalakalı olmasıdır.

Almond ve Verba'nın beş ayrı ülkede yaptığı çalışmanın sonuçları kişilerin eğitim seviyesinin, siyasi alanla olan etkileşiminde etkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum da eğitim seviyeleri yüksek olan kişilerin siyasi faaliyetler ile olan ilişkisi şu şekildedir (Almond, Verba, 1989: 317). Eğitim seviyesi yüksek olan kişiler, devletin veya siyasal sistemin kişi üstündeki etkisinin, daha düşük eğitim seviyesine sahip olan kişilere göre daha çok farkındadır. Siyaseti ve seçim kampanyalarını, daha düşük eğitim seviyesindeki kişilere oranla daha çok dikkat ve takip etmektedir. Daha çok siyasi konularda bilgiye sahiptirler. Siyasete yönelik daha fazla bir siyasi konu dağarcığına sahiptir ve siyaset konusunda odak noktaları daha geniştir. Siyasi konuşmalarda bulunma ihtimalleri daha çoktur. Siyaseti daha çeşitli bir birey çevresiyle tartışma olanağına sahiptir ve eğitim seviyesi yükseldikçe kişiler, kendilerini iktidarı etkisi altına alma konusunda donanımlı ve siyasi konuşmalara katılmakta daha hür hissederler.

Eğitim düzeyinin siyasi tercihi ve oyun yönünü etkilediğini söylemek mümkündür. Bu konu ile ilgili seçmen davranışı ile eğitim seviyesi arasındaki etkileşimi konusunda çalışmalar yapan araştırmacılar yaptıkları çalışmalarda eğitim seviyesiyle siyasi katılım ve seçmen davranışı arasında doğrudan bir etkileşimin olduğunu ortaya koymuşlardır. Seçmenlerin siyasi katılımının artmasının yanı sıra, eğitim ile seçmenin oy verme davranışı arasında da ilişki olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. 1969 yılında yapılmış olan çalışmaya göre Türkiye İşçi Partisi'ne oy kullanan seçmenlerin büyük oran lise ve yükseköğretim mezunları olduğunu ayrıca eğitim sahibi işçi sınıfından destek aldığını göstermektedir (Sencer,1974:112). Bunun karşılığında merkez sağdaki siyasi partilerin daha fazla orta seviyede eğitime sahip olan seçmenler tarafından oy aldıkları, en yüksek ve en düşük eğitimli kesimlerinden daha az oranda oy aldıkları ifade edilmiştir (Sitembölükbaşı, 2001:41).

3.3. Yaş

İnsanların çocukluğundan yaşlılık sürecine dek geçen sürede siyasi hayatla alakalı kazandıkları bilgi, duygu ve düşüncelerin, kişinin yaşadığı farklı yaş dönemlerinde nasıl şekil aldığı ve değişim gösterdiği konusu şüphesiz yaş ile seçmen davranışı arasındaki etkileşimi açıklamaktadır (Sitembölükbaşı, 2001: 75). Bu konuda kişilerin değişik yaş aralıkları içinde kazandığı farklı yaşam tecrübeleri kişilerin siyasi davranışı üstünde etkiye sahiptir (Lipset, 1986: 253). Kişilerin çocukluğunda ve gençliğinde kazandıkları

başlıca görüşler, yaşamların sonraki kısmında da kolay değişim göstermemektedir. Bu konuyla ilgili olarak Karl Mannheim gibi sosyologlar, özellikle orta yaş da ki kişilerin siyasi davranışlarını kavrayabilmek için, geçmişe dönerek bu grupların gençlik çağlarında var olan siyasi koşulların ve problemlerin incelenmesi gerektiğine vurgu yaparlar (Lipset, 1986: 254).

İnsanların yaşamlarının çeşitli yaş dönemlerinde politikayla arasında olan ilgileri, siyasi davranışlarında farklılıklara sebep olmaktadır. Bu manada kişinin geçirdiği yaşın, siyasi düşüncelerine ve bu durumu davranışlarında yansıtmasında ki etkisini ve oluşan değişikliklerin sebeplerini açıklayabilmek için iki farklı durumu incelemek gerekir. Birinci olarak, kişilerin içinde olduğu yaş grubunun gösterdiği, gelişim dönemine ait olan duygusal, bilişsel ve davranışsal özelliklerin ayırt edilmesi gereklidir. Son olarak da kişilerin kendi yetiştiği dönem içerisinde, yaşanılan dönem zarfında oluşan siyasi, toplumsal ve iktisadi olaylar, medya etkisi ve farklı hayat tecrübeleri ile ortaya çıkan kuşaklar arasında benzerlikler ve farklılıklardır. Bu konuyu bir emsal ile açıklarsak, birden fazla çalışmada kişilerin ilerleyen yaş dönemlerinde daha çok muhafazakârlaşmalarını ortaya koymaktadır. Bu durumda muhafazakârlaşma statüko, dindarlaşma ve sahip olunanı güçlendirme manalarına gelebilmektedir. Araştırmanın ortaya koyduğu bu netice, yaşlılık döneminin duygusal ve bilişsel özellikleriyle veya kuşak farklılıklarıyla alakalıdır (Sıtembölükbaşı, 2001: 76). İki farklı durumun kavranması siyasal davranışın daha güzel bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Kişiler, gençlik sürecinde eğitimlerinin sürüyor olması, evli olmamaları sebebi ile büyük oranda toplumda edinecekleri yetki ve sorumlulukların uzağında kalırlar. Bu anlamda sadece kendi sorumluluğunu üstlenen gençler, siyasi ve toplumla ilgili konularda detaylı düşünmeden radikal değişimlerden taraf davranışlarda bulunabilirler (Kışlalı, 2000: 158). Buna genç yaş grubundaki kişilerin istihdam olanakları sebebiyle ikamet yeri değişimleri sonucunda çevre anlayışlarını kaybetmiş olmaları ve yerel yaşamın etkilerinden geri kalmaları, maddi düzeylerinin az olması ve sahiplenecekleri belirli bir mülkiyetlerinin ve faydalarının olmayışı etkilidir (Yücekök, 1969: 192). Daha sonraki yaşlarda evlilik yapmak, çocuk ve mülk sahibi olma sonucunda belirli sorumluluk bilinci artan orta yaş grubundaki kişiler, siyasi ve toplumu ilgilendiren durumlar hakkında genç oldukları zamana nazaran daha hazırlıklı ve tecrübeli davranışlar sergilemektedirler (Kışlalı, 2000: 158).

Kişilerin genç yaş dönemlerinin bitmesi ve yaşlarının ilerlemesiyle birlikte kişiliklerinde bir sakinleşme olduğu varsayılır. Bu konuyla ilgili olarak Bernard Shaw'ın "Eğer 20 yaşındayken komünist değilseniz, kalbiniz yoktur; 40 yaşına geldiğinizde ise henüz komünistseniz, beyniniz yok demektir" cümlesi siyasi davranışlarda yaş grupları arasında ortaya çıkabilecek değişikliği açıklamaktadır. Yaş grupları arasındaki siyasi davranış farklılıklarının ortaya çıkmasında bireylerin gençken çoğu şeye daha toz pembe bakmaları sebep gösterilebilir. Kişiler genç oldukları dönemde daha gözü kara olmaları, değişime sıcak bakmalarına sebep iken yaş ilerledikçe bu durumun azalma gösterir ve kişiler köklü değişimlere karşı daha mesafeli yaklaşır. Bunun sebebi olarak da yaşlılık döneminde kişilerin daha önce elde ettikleri şeyleri kaybetme korkusu gösterilebilir.

Yaş ile siyasal davranış arasındaki ilişkilerin ele alındığı çalışmalardan bir tanesinde Sencer, 70'li yıllarda Türkiye İşçi Partisinin tarafında olanların çoğunun 21-29 yaş arasında olduğunu ortaya koymuştur (Sencer, 1974: 100). Abadan'ın yaptığı araştırma da Sencer'i destekler mahiyettedir. Genç yaş grubundakilerin daha fazla tercihte bulunduğu siyasi partiler aşırı sağ ve aşırı sol geleneği temsil eden Türkiye İşçi Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi'dir. Bireylerin kimlikleri ve inançları ilerleyen yaşlarla beraber siyasal tutum ve davranışların oluşması ve şekillenmesine sebep olur. Farklı yaş gruplarında başka çıkarımların da etkisiyle değişik tepki seviyeleri meydana çıkabilir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış olan çalışmada siyahi çocuklar çocukluk dönemlerindeyken ülkenin siyasi sistemine pozitif yaklaşırken yaşlarının ilerlemesiyle beraber toplum içindeki maruz kaldıkları eşit olmayan durumun, dışlanmışlığın etkisi altında kalarak bu konuyla alakalı pozitif tutumlarının negatife doğru kaydığı gözlemlenmektedir (Alkan, 1989: 39).

3.4. Cinsiyet

Farklı cinsiyetlere sahip bireyler siyasi konularda tercihte bulunurken aralarında değişiklikler gözlemlenmektedir. Bu konuda önemli olan farklılıkların cinsiyetler arasındaki biyolojik özelliklerinden mi kaynaklandığının ya da sosyokültürel koşullardan mı kaynaklandığının yanıtlanmasıdır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarda bazı araştırmacılar farklılıkların cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılıklardan kaynaklandığını ileri sürerken, bazı araştırmacılara göre de bu farklılığın nedeni erkek

ve kadın arasındaki yetiştirilme tarzı olmak üzere sosyokültürel çevreden kaynaklanmaktadır. Başka bir grup araştırmacıya göre ise de kişilerin evrimsel süreci içinde bu farklılıklar meydana gelmiştir.

Cinsiyetler arasındaki farklılık, yalnız olarak sandık başında oy kullanırken değil, hayatın her bölümünde seçmen davranışları üstünde etki eden bir faktör olarak yer almıştır. Yüz on farklı kültür üstünde yapılmış olan çalışmanın sonuçları göze önüne alındığında genel olarak erkeklere güç, başarı gibi sosyal statülerin verildiğini kadınlara ise itaat, saygı, ev sorumluluğu gibi değerlerin verildiği ortaya konmuştur (Alkan, 1989:124). Toplum olarak kadından beklenen aile ve ev hayatına yönelik rol beklentisi kadını siyasi yaşamın dışarısına yönlendirmekte bu sebepten dolayı yüzde olarak daha düşük olan sosyo-ekonomik statüyü etkilemekte, bu yüzden de siyasi hayatın dışına yönlendirmektedir. Erkek bireyler ise siyasi etkinliklerde daha faal görev ve sorumluluklar almaktadırlar.

Cinsiyetin siyasi davranış üzerindeki etkisi konusunda çalışma yapan Lipset'e göre; oy verme oranında erkek ve kadın arasında yaşanan farklılığın temel nedeni erkek bireylerin sosyal belirleyiciliğidir. Bu durumda kadın bireylerin seçimlere daha az katılım göstermesinin ve muhafazakâr olmalarının başlıca sebebi kadınların, koca, baba, abi gibi kişilerin baskısı altında olmasıdır (Lipset, 1963: 206). Bu konuda araştırmalar yapan Robert Lane ise, kadının rolü konusunda toplumdaki rol kadınların siyasi davranışlarında farklılığa sebep olmaktadır. Siyaset bu role göre erkek işidir. Kadın bireylerin meslek sahibi olarak toplumda bir statü elde etmesi normal olarak algılanmasına rağmen siyasi hayatta aynı durum söz konusu değildir. Kadın bireylerin siyasi haklarını geç kazanmalarının bu konuda etkisi vardır. Cinsiyetler arası toplumsal role göre iktidar ilişkisi açısından iki farklı uca yerleştirilmiştir. Erkek bireyler baskın ve güçlü, kadın bireyler ise güçsüz ve bağımlıdır. Kamusal alana uzanmış bir iktidar ilişkisinden ibaret olan siyaset de daha çok erkek bireyler tarafından yapılması gereken bir konudur (Lane, 1965: 209). Ayrıca kadın bireylerin benimsedikleri siyasi partiye karşı sadakatlarının daha uzun süreli olduğu belirtilmektedir.

Toplumsal beklentilere göre ortaya çıkan, cinsiyetler arasındaki rol farklılığına bağımlı olarak ortaya çıkan kadın bireyin, aile içinde sınırlandırılması, eğitim, girişkenlik gibi özelliklere erkeklere kıyasla daha az sahip olmasına sebep olmakta, bunun yanı sıra da erkek bireylere oranla daha az siyasi yetenek ve imkânlarla erişmesi

sonucunu da ortaya çıkarmaktadır. Toplumda yer alan tutuculuk da kadın bireyin siyasi yaşama katılmasını güçleştiren bir diğer faktörü oluşturmaktadır (Özankaya, 1996: 49). Yönetimde söz sahibi olma konusunda ise toplumsal yapının gereği, erkek bireyler önde bulunmaktadır. Dar anlamda siyasi haklar, geniş anlamda ise katılma hakları konusunda erkek bireylerin genel olarak önde olması daha fazla görülmektedir. Cinsiyet faktörünün oy verme davranışını etkilediği bütün koşullarda, kadın bireylerin aile içi ilişkilerinin ve kültürel baskılar sonucu ortaya çıktığı söylenebilir (Tekeli, 1982: 130).

Kadın bireyler, erkek bireylere göre daha çok muhafazakâr ve sağ geleneğe sahip siyasi partilerden yana tercihlerini kullanıp, otoriter sistemleri daha fazla istemektedirler. Bu durumun sebebi olarak kadın bireyin yaşamının siyasi konulara yönelik kapsamının daha az olması ve bu sebeple de oluşmuş olan bilgi azlığına bağlı ilgi seviyesinin düşük olması belirtilmektedir. Bireylerin yaşadıkları belirsizlik durumu hayatlarının her aşamasında onları negatif etkilemektedir. Bundan dolayı kadın bireyin siyasetle alakalı bilgi düzeyinin az olması kadınları farklılıklara karşı, istikrara ve bir teminat olarak gördükleri güçten yana yönelmelerini sağlamaktadır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı aracılığıyla yapılan bir araştırma sonucunda 2004 yılında Ülkemiz genelindeki kadın bireylerden yüzde 52'si; erkek bireylerin de 37'si "siyasetle aktif olarak ilgilenmiyorum" şeklinde yanıt vermiştir. Kadın bireylerin siyasi konulara ilgi duymaması siyasi konularda yeterli düzeyde bilgili olmalarına engel olmakta bu durumda yukarıdaki belirtildiği gibi statükoya ve otoriter iktidarları tercih etmek istemelerine sebep olmaktadır (Sitembölükbaşı, 2001: 66-70).

3.5. Ekonomi

Bireylerin sergiledikleri siyasi tutumların, kanaatların, kurumların ve teşkilatlanmaların toplumdaki iktisadi ve sosyal gelişmelerden bağımsız bir şekilde gerçekleşmeyen iktisadi aktörlerle bağımlı olarak değişim gösterdiğini, bu konuyla ilgili araştırmalarda bulunan araştırmacıların birçoğu vurgulamaktadır. Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişte, daha sonra ise sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte ortaya çıkan üretim ilişkilerindeki değişimler siyasi tutumlarda, düşüncelerde ve kurumlarda detaylı değişikliklere sebebiyet vermiştir (Dursun, 2004: 237). Sosyo ekonomik konularda ilerlemiş, gelir düzeyi yüksek, kentlileşmiş ve karmaşık bir hal almış toplumlarda daha az gelişmişlik düzeyine sahip, kırsallık özellikleri daha çok,

iktisadi konularda daha arka planda kalmış toplumlara kıyasla halkın siyasi faaliyetlere ilgisi daha çoktur. Gelişme göstermiş toplumlarda hem siyasete katılım olanakları fazlalaşmakta hem de halkın katılım baskısı artış göstermektedir. Bu sebeple, sosyal ve iktisadi alanda modernleşme ile siyasi katılımın artması, geçmişten beri birbiriyle aynı düzlemde olmuştur. Toplumdaki sosyal ve iktisadi gelişmişlik seviyesi ne kadar fazlaysa, siyasi katılım seviyesi de ve büyük olasılıkla bağımsız katılımın mobilize katılıma oranı da o kadar fazladır (Huntington, Dominguez, 1975: 43). İktisadi gelişim, siyasi hayata katılımı da geniş bir alana yaymakta, uyarılmış bir olay olmaktan çıkarmakta, gönüllü ve bağımsız olarak kişi tarafından yapılan bir davranış şekline dönüştürmekte, katılma biçimlerini ve siyasi kararlara etki etme yollarını fazlalaştırmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983: 222). İktisadi alanda gelişim bazı durumlarda bireysel olarak katılımı fazlalaştırdığı halde, mobilize katılımı düşürebilir. Mobilize katılım da, genel olarak oy kullanma şeklinde vücut bulduğundan, yerel halk içindeki ileri gelenlerin vatandaşları etkileme olanağının azalması, oy kullanma düzeyinde azalmaya sebep olabilir, ancak bağımsız durumdaki başka katılma durumlarına etki etmez. Başka bir faktör de, seçmenlerin tekrardan grup hali aldıkları zamanlarda seçime katılma oranının azalma göstermesidir. Zira seçmenler eski partilerinden vazgeçtikten sonra, aynı anda başka bir siyasi partiye bağlılık göstermeyi psikolojik açıdan zor görerek, seçime katılmama yoluna gidebilirler (Özbudun, 1975: 81).

Düşük gelire sahip olan kişilerin daha yüksek gelire sahip olanlara kıyasla siyasi konulara ilgilerinin az olması ve katılım oranını düşük olmasının başlıca sebebi olarak, hayat şartlarının zorluğunun etkisi vardır. Düşük gelir grubundaki bireylerin asıl amaçlarının ihtiyaçların giderilmesi yönünde olması, normal olarak bireyleri, kişisel ve ailesel sorunlarının dışında başka bir konu hakkında düşünemez duruma gelmişlerdir. Ekonomik koşulların gazete vb. siyasi bilgi edinilecek kaynaklara erişmede önemli bir faktör olması sebebiyle de düşük gelir düzeyindeki bireylerin imkânları sınırlanmakta, bilgi edinememenin ortaya çıkardığı eksiklik, siyasi faaliyetlere ilginin düşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca, seçim kampanyaları sürecinde partilerin yaptıkları tanıtımların seçmenin bilgi sahibi olmasından ziyade, gereksinimleri azaltmaya dönük olması, düşük gelire sahip bireylerin siyasi görüş bağlılığından daha çok, ihtiyaçlarını bu dönemde daha fazla karşılayana karşı ilgi duymasına, bu durumda siyasi konularda öğrenme isteğini düşürerek ilgi düşüklüğüne sebep olmaktadır.

Sanayileşmiş ülkelerin çoğunda yapılmış olan çalışmalar, çiftçi ve işçi gibi düşük kazanç düzeyine sahip meslek mensuplarının sol siyasi gelenekteki partilere, işveren, yönetici gibi üst kazanç düzeyinde bulunan bireylerin de sağ siyasi geleneğe sahip partileri tercih ettiği görülmektedir (Lipset, 1986: 219). Bu durum, sanayisi gelişmiş toplumlarda kişisel menfaatlerin seçmenlerin davranışları üstünde belirleyici etkisi olduğu hipotezinin geçerliliğini göstermektedir.

Bloom ve Price'in çalışmasında, gelirin reel olarak azaldığı zamanlarda sandık başına giden kişilerin iktisadi temelli oy verme davranışları artış göstermekte, gelirin artış gösterdiği zamanlarda da iktisadi oy kullanma davranışında düşüş görülmektedir. İktisadi sebeplerden dolayı seçmenlerin, sandık başında, siyasi partilere ceza verme ya da ödüllendirme durumları, başka partilerden ziyade özellikle iktidar partisi üstünde etki göstermektedir (Bloom ve Price, 1975: 1244-1245). İktisadi bir faktör olan gelir seviyesinin seçmenlerin davranışları üstünde belirleyici etkilere sahiptir. Gelir seçmen davranışını başlı başına etkileyen bir faktör olduğunu belirtmek tam anlamıyla doğru olmayabilir.

3.6. Meslek Grubu

Bireyin sahip olduğu mesleği bir anlamda maddi kazancını sağladığı yerdir. Bireyler gelir düzeyi olarak aynı durumda olsalar dahi gösterdikleri siyasi davranışlar mensubu buldukları mesleğe göre değişiklik gösterebilmektedir. Bireyin mesleği, toplumdaki statüsünü belirleyen bir faktördür. Kişinin yerleşim yeri ve edindiği eğitim gibi faktörler, kişinin yapacağı mesleği belirleyen bir etmendir. Kişinin toplumdaki statüsü arttıkça, kamu ile ilgili olan politikalara merakı ve ilgisi de artış gösterir. Alaka kurma bakımından daha zor siyasi davranış biçimleri olarak görülen hükümet ve bürokrasi ile ilişkiler, üst statüdeki meslek mensuplarınca daha fazla kullanılmaktadır. Bu statüdekiler, oy kullanma, siyasi konuları etrafındakilerle istişare yapmaları, diğer bireylere nazaran daha çabuk sürede gerçekleştirirler. Kişinin kariyer düzeyi arttıkça teşkilat üyeliği ve faal olma durumu artış göstermekte, siyasi bilgisi ve merakı da siyasi faaliyetler ile birlikte artmaktadır. Üst statüye sahip meslekler, tıpkı eğitim düzeyinin yüksek olması ve gelir düzeyinin yüksek olması gibi toplumsal ve siyasi açıdan kişilere bazı ayrıcalıklar kazandırmaktadır. Bu durum kişinin siyasi konularda etkin olma özelliğinin artmasında fayda sağlar. İnsanların, başta ülkesindeki bireyler olmak üzere

etrafındakilerle var olan sorunları düzeltbileceklerine olan inanç ve siyasi süreçleri etkileme gayretleri ya da söz konusu bu hususların aksi durumları yani düşük statü, düşük gelir ve düşük eğitim seviyesi kişinin siyasi olarak sergileyeceği davranışlar üstünde etkilidir (Sitembölükbaşı, 2001: 43).

Türkiye’de siyasete katılımı aktif konumda bulunma açısından zorluk yaşayan devlet memurları, özlük hakları ve maaşları ile ilgili düzenlemeler konusunda siyasilerden isteklerde bulunarak başta iktidardaki siyasi parti olmak üzere muhalefetteki partilerinde üstünde etki kurabilmektedirler. Diğer bir meslek grubu olan işçiler de tıpkı memurlar gibi belirli bir gelirleri olmasına karşın eğitim seviyeleri memurlara nazaran daha düşük seviyededir. Bu koşul işçilerin siyasi katılımı bakımından lazım olan yeteri düzeyde ilgi ve bilgi seviyesinden eksik olduklarını gösterebilir. Lakin fabrikalarda çalışan ve sendikalara üyeliği bulunan işçilerin, siyasi konuda birbirini etkileme sayesinde birçok meslekte çalışanların sahip olmadığı bilinçlilik ve teşkilatlanma seviyesine ulaşmış oldukları belirtilebilir (Sitembölükbaşı, 2001: 44-45). Lipset tarafından yapılan bir araştırmaya göre belirli bir sendikaya mensup olan işçilerin, sendikaya mensup olmayan işçilere kıyasla daha çok sandık başına gittikleri belirtilmektedir (Lipset, 1986: 189). İşçiler, yaptıkları işin önemi sebebi dış çevreden uzaklaşmaları durumunda kendi içlerinde etkileşim halinde olmaları, birbirlerini daha fazla etkilemelerine ve sahip oldukları şartları iyi temsil eden görüşe beraber destek vermelerine olanak sağlamaktadır. Bu duruma madende çalışan işçiler örnek oluşturabilir. Madenlerin olduğu yerde özellikle verilen yüksek oylar, bir örgütlenmenin ve çözüm aramanın sebebini göstermektedir (Sitembölükbaşı, 2001: 45). Ülkemizde maden denilince akla gelen ilk yerlerden biri olan Zonguldak seçmeninin, seçimlere katılım oranlarının incelediğimizde katılım oranlarının, Ülkemizdeki ortalama katılım oranının üstünde olduğu görülür. Bu durumun aksi olduğunda yani işçilerin birbiriyle ilişki kurma seviyesinin az olduğu durumlarda ise siyasi faaliyetlere katılımı azalma görülür.

Siyasal davranışla, meslek arasındaki bir başka ilişkide şu şekildedir. İşçiler ve memurların günün büyük bir bölümünü işlerine ayırması, siyasal ve toplumsal etkinliklere katılımlarını negatif yönde etkilemektedir. Bu sebeple belirli bir çalışma saati olmayan serbest meslek yapan kişiler, siyasetle ilgili etkinliklerde katılım olanağı ve fırsatı işçi ve memura göre daha fazladır. Elazığ örneğinde de görüleceği üzere

seçimlere katılan milletvekili adayları ve belediye başkanı adaylarının büyük bir kısmı serbest meslek sahibi kişilerdir. Serbest meslek sahibi kişilerin hem gelir düzeylerinin daha yüksek olması hem meslekleri gereği daha fazla çevreye sahip olmaları bu durumda etkilidir. Bunun yanı sıra etkili olan bir diğer durum ise serbest meslek mensubu kişilerin zaman bakımından mesai zorunluluğunun olmaması, eğitim seviyesi az da olsa, eğitim seviyesi daha üst olan diğer mesleklere nazaran siyasi konulara dönük katılım seviyeleri daha çok olabilir. Mesleklerin, çalışma koşulları ve gelir düzeyi o mesleği yapan kişilerin siyasi yaşama dönük fikirleri ve davranışları üstünde etkilidir. İşçiler genel olarak düşük gelir seviyesine sahip olmaları ve iş garantilerinin olmaması gibi sebepler siyasi hayata tepki göstermelerine sebebiyet vermektedir. Bu sebeple işçi kategorisindeki seçmenlerin, siyasi konularda devrim niteliğinde farklılıklar yapacağını söyleyen sol görüşteki siyasi partilere yönelik bakış açılarını ve sandık başında sol partilere oy verme nedenlerini göstermektedir. Çiftçilikle uğraşan bireylerde eğitim seviyesinin düşüklüğü sebebi ile siyasi yaşam ile uzak kalmaktadırlar. İşçiler birbirleriyle ilişki halinde buldukları şartlarda bilgi sahibi olup teşkilatlanarak bu durumu aşarken, çiftçiler ise tarlada bireysel çalışma koşulları sebebi ile böyle bir durumdan geri kalmaktadırlar. Çiftçiler, eğitim seviyesi ve gelir düzeyi olarak alt grupta yer alsalar dahi siyasi konuda işçi grubundakilerden farklılardır. İşçiler genel olarak sol gelenekteki siyasi partilerden yanayken, çiftçiler sol partileri çok fazla tercih etmemektedirler. Çiftçiler genel olarak kırsal alanlarda, tutucu bir toplum içerisinde hayat sürdürmeleri ve dinsel bağlılıkları etkilidir. (Sitembölükbaşı, 2001: 46-51). Tarımsal üretim içinde tahıl üretiminde yüksek katkısı bulunan şehirlerin, hükümete karşı daha güçlü davranışlar gösterdiğini açıklar niteliktedir. Çiftçilerin siyasal yönelimlerinin şekil almasında, iktidardaki partinin ve diğer siyasi partilerin çiftçilerin ürünlerine yönelik görüşleri ve bu ürünlerine verdikleri değerini yeri önem arz etmektedir.

3.7. Yaşanılan Çevre

Seçmen davranışını etkileyen önemli faktörlerden bir diğeri de yaşanılan çevredir. Kişinin yaşadığı çevrenin nitelikleri, kişinin davranışları üstünde önemli bir etkiye sahiptir. İbn-i Haldun'un Mukaddime'si de kişilerin yaşadıkları çevrenin niteliklerinin, kişilikler ve hareketleri üstünde belirleyici olduğunu, bu sebeple göçebelerle kentlerde

yaşayanların birbirlerinden ayrı davranış türleri sergilediğini açıklamaktadır (İbn Haldun, 2018: 368-369). Yaşanılan çevrenin büyüklüğüyle siyasi katılım arasındaki ilişkiyle alakalı başlıca iki değişik fikir ortaya çıkmaktadır. Bunların ilkinde göre yaşanılan çevrenin büyüklüğü artış gösterdikçe siyasi katılım düzeyi de artış göstermektedir. Daha açık bir şekilde anlatmak gerekirse kırsal alandan şehirlere doğru gidildikçe siyasi hayata katılımın da artacağı belirtilmektedir. Modernliğin başlıca özelliği olan kentleşme siyasi katılım yönelimini etkilemekte ve bu duruma elverişli bir kültürel zemin hazırlamaktadır (Dursun, 2004: 244). Doğal bir şekilde yaşanılan çevrenin özellikleri insanların siyasi hayata faydasını etkileyen bir başka faktördür. Köyde yaşamını sürdüren bir kişiyle şehirlerde yaşamlarını sürdürenlerin aynı seviyede siyasi hayata katılımını beklemek doğru değildir. Bu sebeple siyasi katılım yönünden, yaşanılan çevrenin önemi, köy ve şehir yerleşim farklılıklarından hareketle açıklanmaktadır.

Seçmenin gösterdiği davranışı etkileyen diğer birçok faktörün yayılımı yaşanılan çevreyle bağlantılı olarak değişebilmektedir. Kırsal alanla şehir ayrımı, o yerlerde yaşamlarını sürdürenlerin bireysel özellikleri açısından ve o bireyleri kapsayan imkanlar açısından düzeyi ülkeden ülkeye değişiklik gösteren bir farklılığa dayanır. Genel olarak kırsal kesimde yaşıyor olanlar, öğrenim düzeyi ve iktisadi özellikleri nedeni kendilerinden yüksek bir siyasi katılım düzeyi beklenilecek durumda olan kimseler değildir. Kırsal alanda yaşayanların ekonomik durumları şehirlerde yaşamlarını sürdürenlere oranla daha azdır. Bu gruptakiler, meslek olarak da siyasi katılım için daha az olanaklı konumdadırlar. Kırsal yaşamının başka toplumsal özellikleri de doğal olarak siyasi katılımı pozitif olarak etkileyebilecek düzeyde değildir. Siyasi haberleri ileten medya ile siyasete olan ilgiyi etkileyen teşkilatların oranı kentlerde daha fazladır (Baykal, 1970: 66). Katılımın fazla olduğu küçük alanlarda ise aileler arasındaki ilişki ve birlikteliğin dışında aşiret ve ağalık gibi sosyolojik etmenlerin etkisi, kişilerin bağlı oldukları grupla birlikte karar vermesine sebep olmakta ve seçimlerde özerk katılım sağlamalarını güçleştirmektedir. Ülkemizde oy kullanma davranışıyla alakalı olarak küçük yerleşim alanlarındaki seçimlere katılma seviyesi, şehirlerdeki katılım düzeyinden daha fazla olmasının nedenini göstermektedir (Kışlalı, 2003: 225). İnsanların yaşadıkları çevre daraldıkça kişilerin birliktelik göstererek davranış gösterme mecburiyeti artış göstermekte ve gizlilik alanı sınırlanmaktadır. Bu koşullar içerisinde

kişiler genel olarak mensubu oldukları aile veya aşiret nedeniyle çocukluklarından beri belirli bir siyasi düşünce, siyasi parti yandaşı olmaya sevk edilmektedirler (Kalaycıoğlu, 1983: 119).

Yaşanılan çevre olarak değişiklik gösteren şehir ve köy yerlerinde hayatlarını sürdüren insanların, siyasi davranışlarının değişiklik göstermesi yalnızca siyasi katılım seviyelerinde ortaya çıkmaz, ayrıca oy kullanma yönünde de görülür. Fazla nüfusa sahip şehirlerde vatandaşlar daha fazla değişimden tarafken, düşük nüfusa sahip kır yerleşimlerinde vatandaşlar genel olarak muhafazakâr yönelim sergilemektedirler. Kır yerleşimlerinde, eğitim seviyesinin az olması, dine ve geleneklere karşı sadakat, hayat tarzlarının ve etkinliklerinin birbirlerine yakın olması birlikteliğin egemen olması ve karşılıklı haberleşmenin yaygınlığı, bu yerlerde yaşamlarını sürdüren insanların olayları algılama ve dünya görüşünde farklılıklara sebep olmaktadır. Böylelikle, geleneksel ve sosyolojik yapının yavaş farklılaştığı yerlerde, yenilikleri çabuk benimseyemeyen vatandaşların tutumları süregelen bir yol izlemektedir (Kışlalı, 2000: 63-64). Bu konuyla alakalı yapılan çalışmalarda, şehir ve kırsal yerleşim yeri ayırımında vatandaşların siyasi yönelimleri açısından vatandaşlardan, kendisini sol görüşlü olarak belirtenlerin yüzde 76,8'i şehirli, yüzde 23,2'si köylü; kendisini sağ görüşlü olarak belirten vatandaşların da yüzde 49,1'i şehirli, yüzde 50,9'u da köylüdür (Kiriş, 2006: 48).

Yaşanılan çevrelerden birisi olan gecekondu bölgelerinde yaşayan vatandaşlarında bu anlamda sergiledikleri davranışlar önem arz etmektedir. Köy yerleşiminden şehre göçen nüfus, köy çevresinde elinde bulundurduğu değerleri şehirlerde de devam ettirebilme fırsatını gecekondu alanlarında bulmaktadır. Bu sebeple köyden şehre yerleşen gecekondu kuşağı için ne köylü ne de şehirli diyemeyiz. Bu yüzden ikisinin ortasında kalan ve alışılmamış bir durumla karşı karşıya gelen kişiler farklı tutumlar gösterebilmektedirler. Bu yüzden toplumda ileriye dönük olarak değişiklikler vadeden siyasi partiler, gecekondu alanlarında etki alanına sahiptirler. Gecekondundan olmak istemeyen ve senelerce kaybetme endişesiyle yaşamını devam ettiren gecekondu sahipleri, seçimlerde iktidar partisini ya da seçimi kazanmaya yakın olarak gördükleri siyasi partiden taraf olmuşlardır (Kışlalı, 2000: 67-68).

Yaşanılan çevre ile seçmen davranışı arasındaki ilişki konusunda yapılmış bir çalışmada ise şu sonuca varılmıştır. Yaşanılan bölgeyle alakalı bir biçimde yapılmış

araştırmalar Marmara bölgesi, Ege bölgesi ve Karadeniz bölgesinin sahil kısımlarında yaşayan vatandaşların var olan sistem taraftarı olan merkezde yer alan partileri, diğer bölgelerdeki vatandaşlarının da daha fazla sistemin karşısında iddia kullanan siyasi partilerden taraf olduklarını ortaya koymaktadır. Ülkemizin iç bölgelerindeki seçmenlerin İslami değerleri ve milliyetçiliği ön planda tutan partilere, batıda ve kıyı kesimlerde ise daha merkezdeki ve laikliği benimsemiş siyasi partilere yönelme eğilimi 2000’li seneler de devam etmiştir. Ayrıca ülkemizin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise etnik Kürt milliyetçiliğinin artış göstermesi bu görüşe sahip parti ve adayların doğu bölgelerden fazla oy almaları da yaşanılan çevre bakımından bakılacak olursa, dönemin öne çıkan özelliklerinden bir tanesidir (Çarkoğlu, Avcı, 2002: 115). Günümüzde ise ülkemizdeki seçim sonuçları gittikçe daha kompleks bir yapıya bürünmeye başlamıştır.

3.8. Etnik Köken (Kimlik)

Ülkemizdeki seçmen davranışını etkileyen faktörlerden biri olan etnik köken temelli oy verme davranışı bu konu hakkında önemli bir yer tutmaktadır. Bilhassa 1990 ve 2000’li senelerde Türkiye deki siyasi parti yapısında artış gösteren kimlik temelli tercihte bulunma yönelimleri sebebiyle bu konuda yapılmış olan araştırmalar önem arz etmektedir. Bu konuda yapılmış çalışmalardan birine göre son 20 senelik süre zarfında ülkemizde seçmen yönelimlerinde etnik temelli bölünmelerin fazlaľařtığını ifade etmektedirler (Ayata ve Ayata, 2002: 139). Bu araştırmayı yapan Sencer Ayata ve Ayşe Ayata yine araştırmalarında laik ve İslamcı zıtlaşması ile Sünni ve Alevi ayrımının seçmen tercihlerini etkileyen başlıca etmenlerinden biri olduğunu ayrıca; bununla birlikte Kürt meselesinin daha fazla gündemde olmasının hem aşırı Kürtçü hem aşırı milliyetçi siyasal kampaşmaların keskinleşmesine ve bu eğilimdeki siyasi partilere seçmen ilgisinin artış göstermesine sebep olduğunu söylemektedirler. Ayrıca ülkemizde yeni etnik siyasetlerinin tanımlanması gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Çünkü kendisini Alevi ya da Kürt olarak ifade edenlerin aşırı Kürtçü siyasi parti ya da adaylar yerine laik sol gelenekteki siyasi partilere yöneldiklerini, bu durumunda aynı sosyal ve iktisadi değişkenlerde olduğu gibi karmaşık bir yapı ortaya çıkardığını ifade etmektedirler.

Kimlik konusunda yapılmış olan diğer bir araştırma da ise, araştırma ve danışma şirketi KONDA tarafından yapılmıştır. KONDA'nın 2006 yılının ilk yarısı hesaplamalarına göre ülkemizin nüfusunun yüzde 15,68'i Kürt'tür. Bu oranda yaklaşık olarak 11 milyon 445 bin insana tekabül etmektedir. Yine bu şirketin 2011 senesinde yayımladığı Kürt meselesinde algı ve beklentiler adlı çalışmasına göre bu oran yüzde 18,3'e çıkmıştır (KONDA, 2011: 12). Başka araştırmalarla da karşılaştırıldığında ülkemiz nüfusunun yüzde 15 ile yüzde 18 aralığında bir Kürt nüfustan söz etmek mümkündür. Türkiye İstatistik Kurumu'nun Türkiye İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasında ülkemiz 12 bölgeye ayrılmıştır. Ülkemizde Elazığ'ında yer aldığı Kürt nüfusunun oranları şöyledir; Erzurum, Erzincan, Bayburt, Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan şehirlerini kapsayan Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde yüzde 32, 71, Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Van, Muş, Bitlis ve Hakkari şehirlerini kapsayan Ortadoğu Anadolu yüzde 79,1 olarak belirlenmiştir.

Başka bir çalışma ise ülkemizdeki Rumeli göçmenleri üzerinde yapılmıştır. Ahmet Dural ve Bahriye Eseler'in çalışma sonuçları bize etnik kimlik ve seçmen davranışı ilişkisi konusunda önemli bilgi sunmaktadır. Buna göre Rumeli'den ülkemizde gelmiş olan Türk kimliğine sahip vatandaşlar sandık başına gittiklerinde tercihlerini yaparken Türklük vasfını ana ekseninde tuttuğu için Milliyetçi Hareket Partisi'ni desteklediklerini belirtmişlerdir (Dural ve Eseler, 2016: 81-83).

Elazığ ilinde bulunan seçmenlerinde kimlik temelli oy verdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Elazığ'ın daha çok Tunceli bölgesinden göç aldığı Fevzi Çakmak, Yıldız Bağları mahallelerinde genel olarak Alevi insanların bulunduğu bir bölgedir. Bu mahallelerin seçim sonuçları analiz edildiğinde muhafazakâr siyasi partilerin aldıkları oy oranları düşüktür. Bunun aksi durumu da yine Elazığ'ın bir başka mahallesi olan Nailbey, Abdullahpaşa gibi mahallelerinde görülmektedir. Bu bölgelerde daha çok olarak Türk kökenli vatandaşlar ikamet ettiği için milliyetçiliği ön planda tutan siyasi partilerin ve seçim döneminde ki söylemlerinde milliyetçilik duygusunu daha fazla dışa vuran adayların seçim sonuçlarına göre daha fazla oy aldığı görülmektedir. Ayrıca bu durum Elazığ'ın daha doğudaki ilçelerinde de görülmektedir. Bu yerlerde Kürt kökenli vatandaşların oranı daha fazla olduğundan dolayı Kürt milliyetçiliğini ön planda tutan siyasi partiler ve adaylar daha fazla oy almaktadırlar.

3.9. Din

Geçmişten günümüze kadar ki süreçte insanlar içi ehemmiyetli olan din konusu, modern dönem öncesinde ve modern dönem sonrasında siyasi mücadele arenasında oldukça farklı açılarda etkisini devam ettirmektedir (Tuncel, 2011: 687). Bu süre zarfında din ile politika arasındaki etkileşimde din, siyasi mücadele alanında siyasi hayatın kimi zamanında özne olarak kendini göstermişken kimi zamanda nesnesi olmuştur. Bu sebepten dini öğretilere bağlı kalma ile siyasi bağlılığın birbirine benzer bir durum ortaya çıkardığı söylenebilir. Siyasi sürece, iktidarla vatandaşlar arasındaki karşılıklı ilişki ve vatandaşların bağlılık süreci olarak değerlendirdiğimizde, dinin ve dinsel bağlılığın olduğu her ortamda dinsel bağlılığın etkisi, siyaseti de etkileyecektir. Çünkü insanlar siyasi davranış sergilerken toplumsal mensubiyet bağları önem arz etmektedir ve insanlar, siyasi karar ve siyasi tercih döneminde mensubu buldukları yerlere paralel siyasi görüşlerden taraf olacaklardır (Turan ve Temizel, 2015: 89-90). Bu sebepten dolayı din kurumu, bir yandan hükümetlerin yönetimde etkili olurken, ayrıca da seçmenlerin siyasi davranışlarının ve tercihlerinin belirlenmesinde de etkilidirler.

Din genellikle gönderildiği toplumların özelliklerini gösterirler ve dinin geldiği toplumlar değişiklik gösterse bile etkilerini devam ettirirler. Etkilerin siyasi hayat üstündeki etkisi genel olarak muhafazakâr yönde olduğu ifade edilse de gerçekte dinlerle birlikte gelen kaideler ve inanışlardan daha fazla, din konusunda söylemde bulunan bireylerin davranışları etkilidir. İşin bu boyutu, birlikte aynı görüşten hareket eden siyasi kuruluşlar arasında değişiklikler olmasına sebeptir (Kışlalı, 2003: 51). Ülkemizde siyasete bakış açıları konusunda fazla değişiklikler olmadığı halde benzer dini düşünceleri ortak hareket noktası olarak alan siyasi partilerin, siyasi hayatta farklı yerlerde bulunmaları bu anlamda söylenebilir. Din kurumunun bireylerin siyasi davranışları üstündeki geçerlilik seviyesi, toplumdan topluma göre değişiklik arz etmektedir. Gelişmişlik seviyesi düşük olan toplumlarda, sosyal yapının benzer olması ve değişiklik göstermemesi nedeniyle tek geçerli değer olan din kurumu, daha yapıların ve değerlerin bulunduğu gelişmişlik seviyesi yüksek olan toplumlara göre insanların hayatı ve tutumları üstünde daha çok etkilidir (Yücekök, 1987: 16). Din kurumunun politikaya ve seçmen davranışlarına etkisi olan bir faktör olarak belirlenmesi dünya çapında birçok ülkede söz konusudur. Batı toplumlarında din kurumu veya bu kurumun temsilcisi niteliğindeki kiliseler toplum hayatı ve siyasi hayatın içindedirler. Siyasi

kültür bakımından din kurumunun özellikle Katolik grubun söz sahibi olduğu Avrupa ülkelerinde, siyasi parti tercihlerinde ekonomik statü ve sınıf aidiyetinden daha fazla belirgin olduğu söylenmektedir (Köktaş, 1997: 66).

1999 senesinde yapılan genel seçimlerde kişilerin dini bağlılıkları ve siyasi tercihte buldukları siyasi partiler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılmış olan çalışmada, siyasi tercihte bulunan siyasi partiler ile kişilerin dine bağlılık düzeyi arasında dikkate değer ilişkiler ortaya çıkmıştır. Dine bağlılığı savunduğu imajı gösteren siyasi partiler ile sağ gelenekteki siyasi partileri tercih eden seçmenlerin, kendilerini sol gelenekteki partilere oy veren seçmenlere nazaran daha fazla dine bağlı olarak gördükleri sonucuna varılmaktadır. Çalışma sonucuna göre, Fazilet Partisi'nden yana tercihte bulunanların yüzde 52'si, Büyük Birlik Partisi'nden yana tercihte bulunanların yüzde 32'si, Milliyetçi Hareket Partisi'nden yana tercihte bulunanların yüzde 41,2'si, Anavatan Partisi'nden yana tercihte bulunanların yüzde 40,6'sı kendilerini dine bağlılık seviyeleri yüksek olarak görmektedirler. Sol parti olan Cumhuriyet Halk Partisi'nden yana tercihte bulunanların yüzde 18,2'si ve Demokratik Sol Parti'den yana tercihte bulunanların yüzde 19,4'ü kendilerini dine bağlılığı yüksek olarak algılamaktadırlar. Ayrıca sandık başında tercihte bulunurken dinsel görüşleri kampanyalarında vurgulayan siyasi parti ve adaylardan yana tercihte bulunan seçmenlerin Fazilet Partisi, Büyük Birlik Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi'nden taraf olduğu belirlenirken, Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokratik Sol Parti'den taraf olan seçmenlerin de bu durumu daha düşük seviyede dikkate aldıkları tespit edilmiştir (Hülür ve Kalender, 2003: 257-274). Bu konuyla ilişkili olarak daha önce yapılmış bir çalışmada ise şeriat düzenini istiyorum diyen bireyleri dindarlık seviyesi fazla olarak alırsak bu bireylerin yüzde 61,3'ünün dinsek anlayışa vurgu yapan Refah Partisi'nden yana oldukları belirtilmiştir. Şeriat düzenini istiyorum diyen bireylerden yüzde 6,45'inin de laik yaşamı isteyen Demokratik Sol Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi gibi siyasi partilere sempati duyulduğu tespit edilmiştir. Dindarlık düzeyi yükseldikçe bireyler din konusunda daha çok propaganda yapan siyasi partiye yakınlaşmaktadırlar. Dini duyarlılıktan ötürü dini söylemleri tercih eden siyasi partiye yakınlaştırmada seçmenleri oy kullanmaya yönlendiren temel şet, dini bir görevi yerine getirmeye yönelik uyarılmış olan bir siyasi davranma şeklidir (Erder, 1996: 119). Ersin Kalaycıoğlu, Şerif Mardin'in kullandığı merkez-çevre çatışmasının yapısallığını göz ardı etmeden, bu durumun dünya

görüşü ile alakalı olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre laik ve dindar zıtlaşması merkez ve çevre zıtlaşmasının temelidir. Bu durumda merkezi temsil eden Cumhuriyet Halk Partisi'nin elitist ve laik olduğunu, çevreyi temsil eden Demokrat Parti, Adalet Partisi ve Milli Selamet Partisi'nin muhafazakâr ve liberal olduğunu ileri sürmüştür (Kalaycıoğlu, 1994: 69). Bu yolla analiz edildiğinde vatandaşların kendilerini anlamlandırma şekli siyasi davranış konusunda en başta din faktörü tarafından sınırlandırmaktadır. Bu yüzden vatandaş siyasi partilerden yana tercihte bulunurken ve başka siyasi partileri seçenek olarak görmezken dini faktörleri etkisindedir. Burada sınıf bilincinin oluşmasında yalnızca iktisadi tablolardan ziyade bununla beraber din kurumunun da bir değişken olduğu sonucuna varılabilir.

Elazığ seçmeni de siyasi tercihte bulunurken, demografik yapısı, gelenekleri sebebiyle dini konularda daha fazla ilgili olan partileri önemsemektedir. Elazığ'da bir adayın belirli bir kanaat önderinin ailesinden geliyor olması ya da seçim dönemlerinde dini söylemlerini üst düzeyde tutması seçmen davranışını etkilemektedir. Elazığ'da sol geleneğe sahip siyasi parti adaylarının yaklaşım biçimi bu şekilde olmadığından dolayı aldıkları oy oranları Elazığ özelinde belirli bir seviyenin üstüne çıkmamaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Elazığ'da kurulduğu tarihten itibaren büyük destek görmesinin sebeplerinden bir tanesi de Elazığ seçmenin siyasi tercihte bulunurken dindarlığı önemli bir faktör olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum Adalet ve Kalkınma Partisi kurulmadan önceki dönemde de geçerlidir. Bu dönemden önce Refah Partisi döneminde Elazığ seçmeni yine bu partiye yüksek oy oranlarıyla destek olduğunu göstermiştir.

3.10. Lider

Seçmen davranışına etki eden bir etmen de liderdir. Mensubu olduğu siyasi partinin başında yer alması sebebiyle partisinin siyasi davranışların başı olarak algılanması, siyasi partinin seçmen tarafından tercih edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Seçmenler genel olarak siyasi davranışlarını belirtmek için, siyasi nedenlere yönelirler. Seçmene neden tercihte bulunduğu siyasi partiye oy verdiği sorulursa vereceği yanıt genellikle, tercihte bulunduğu siyasi partinin, siyasetle ilgili olan düşünceleriyle alakalı olacaktır. Türkiye'de seçmenlerin sergiledikleri davranışları, partilerin siyasi düşünceleri kadar olmasa da liderler de etki sahibidir. Vurgulanması gerek, siyasi eğilimin odak noktası olarak liderlerin etkisinin artması ile ilgili olan

kısımdır. Bu duruma iktidarın kişileşmesi adı verilmektedir. Bazen siyasi sistemin getirdikleri, iktidarın kişileştirilmesini gerekli hale getirmektedir. Gelişmişlik düzeyi düşük olan ülkeler bu duruma örnek verilebilir. Birbirinden farklı dini ve etnik gruplarla kabilelerin toplamından oluşan ve bölünmüş bir toplumsal yapıyla yerel düzeyde bağlılıkların egemen hale geldiği bu ülkelerin önemli sorunlarından birisi bütünlük kazanmış bir sosyal yapı ile ulusal benliğin oluşturulması ve geniş çaplı bağlılıklara geçilmesidir. Bir anda bu geçişi yapmak zor olacağından dolayı liderler bu geçişin sağlanmasında aktör olarak görev yapmaktadır. Vatandaşların liderlerde görmek istedikleri öncelikli özellikler dürüst olması, çalışkan olması, aydın olması, halktan biri olması, iyi eğitilmiş olması, dinine bağlı olması, gibi özelliklerdir.

Siyasal sistemde liderlerin etkileri, liderin özelliğine göre farklılık göstermekle beraber vatandaşın siyasi tercihlerinde de etki sahibidir. Liderin, siyasi mekanizma içerisinde yasal olarak otorite ve yaptırım gücüne sahip olması ve politik düşünce ve sonuçlandırma konusundaki başarıları, liderlerin etkileycilik seviyesinin belirlenmesi konusunda önem arz eder. Liderin seyrettiği siyaset anlayışı ve politik olaylara karşı tavrı, partideki kurmayları da dahil olmak üzere, parti mensupları ve taraftarları, tarafından izlenilmekte, liderin fikri sergilediği davranış ve tutumu tüm parti taraftarlarının davranışları üstünde etki sahibi olmaktadır (Dursunoğlu, 2018: 110-111).

Lider, seçim zamanlarında mensubu olduğu partinin propagandaları bakımından etkili bir faktör olarak karşımıza gelmektedir. Bu yüzden, seçim kampanyalarında siyasi partilerin programları ve görüşlerinden ziyade, liderin ön planda olduğu görülmektedir. Lider, bir açıdan partisinin ilk göze çarpan kısmını temsil etmekte ve seçmenin tercihte bulunma sürecine etki etmektedir (Dursunoğlu, 2018: 112). Vatandaşların lidere karşı duyulan gönül bağlarının seviyesi yükseldikçe vatandaşın liderin bulunduğu siyasi partiye olan bağlılığı artış gösterecektir. Liderlerin partiyle bütünleşmesine ve seçmenin sergilediği davranışlar üzerindeki etkisine Türk siyasi hayatından çeşitli örnekler gösterilebilir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Mustafa Kemal Atatürk, Refah Partisi'nin Necmettin Erbakan, Milliyetçi Hareket Partisi Alparslan Türkeş ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Recep Tayyip Erdoğan ile arasında var olan ilişki, parti ile lider arasındaki ilişkiyi belirtirler. Günümüzde ise lider faktörünün seçimlerde daha belirleyici olmasının sebeplerinden bir tanesi, benzer siyaset anlayışını sergileyen partilerin fazlaşması ve siyasi partilerin radikal anlayışlardan geri durarak merkeze yönelmesi

lider faktörünü daha fazla belirgin hale getirmektedir. Siyasi partiler arasında benzerlik seviyesi arttığından dolayı aynı anlayışa sahip partiler arasında seçmen tercihte bulunurken lidere önem vermektedir.

3.11. Siyasi Parti Bağlılığı

Seçmenlerin tercihlerine etki eden, bir siyasi partiye bağlılık faktörü, seçmenlerin bağlı oldukları partiye yönelik psikolojik bağlılık duygusudur. Seçmenler, partiyi kendi partileri gibi sahiplenen, partinin her konuda yanında bulunan ve kendilerini partiyle özdeşleştiren bireyler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Siyasi parti bağlılığı, aile kurumunu siyasi bağlılığın artmasını destekleyen başlıca etmen olarak görerek, erken dönem siyasi sosyalleşmeye vurgu yapar. Bu durum ileriki dönemlerde grup üyeliği ve ileriki toplumsal deneyimlerle sağlamlaştırılır (Heywood, 2007: 350). Siyasi partiye bağlılık, kümeler yerine kişiler üstünde yoğunlaşmış ve bireylerin küçük yaşlarda ailelerinin ve toplumun etkisiyle meydana gelen siyasi sosyalleşme sürecinde kazandıkları siyasi görüşler ve ideolojik yakınlaşmaların, ilerleyen yaşlarda bireylerin tercihleri üstünde etkisinin fazla olduğunu göstermektedir.

Siyasi parti bağlılığı, birey ile siyasi parti arasındaki ilişkilerden biridir. Çünkü kişinin asıl kimliği de belli bir siyasi partiye mensup olma duygusuyla alakalandırılır. Siyasi parti kimliği bu davranış şeklinde kişinin kimliğinin yerine geçmiştir. Bir sonraki aşaması siyasi bağlılık durumudur ve parti kimliğine sahip olan bireylerin artık her seçimde aynı siyasi partiden yana tercihlerini kullanmaları beklenir. Kişinin bağlılığına güvenerek tutumlarının ve verdiği kararların genel olarak aşırı bağlılık duygusundan dolayı olduğu söylenebilir (Pomper, 1975: 35). Böylelikle bireyler, siyasi parti bağlılığıyla beraber politikanın kompleks halini bağlılık gösterdikleri partinin görüşleriyle birlikte kendi belleklerinde manalı duruma sokarlar ve yeterli bilgiye sahip değillerse bile değişen siyasi koşullarda yorum sahibi olabilirler. Siyasi parti bağlılığında, partinin görüşleri ve lidere karşı gösterilen davranışlar parti bağlılığının artması yönündedir. Parti bağlılığı özellikle oy kullanmanın yapısal alışkanlıkları bakımından genellikle yaşam boyunca devam eden istikrar ortaya çıkarır. Buna göre, partiye duyulan bağlılık düzeyi temel alınarak bir siyasi partinin alacağı ortalama oy seviyesi tahmin edilebilir. Bu olağan şekilden meydana gelen değişimler tahmini olarak o dönemde yaşanan olaylara gösterilmiş tepkilerdir (Heywood, 2007: 350).

Bireylerin kendilerini belirli bir siyasi partiyle bütünleştirmesi halinde, o partinin izlediği politikalar, partinin lideri veya partinin görüşlerinde ortaya çıkan farklılıklar bireyin bağlı olduğu parti ile arasındaki bağlılığa etki seviyesi çok düşüktür. Bilhassa ideolojik olarak kökleri kuvvetli bir yapıya sahip siyasi partilerin, parti tabanlarında bu durum daha çok görülmektedir (Dursunoğlu, 2018: 106).

3.12. Aday

Seçimlerde gerek siyasi partiler tarafından gerek de bağımsız olarak aday olarak gösterilen kişiler vatandaşlar tarafından benimsenme, ve özdeşleşme durumlarının ya da zıttı durumlarda seçmenlerin siyasal davranışlarında önemli etkileri vardır.

Vatandaşların sergilediği siyasi davranışlarda etki sahibi olan, seçimlerde aday gösterilenlerin siyasi tercihlere etkisiyle alakalı araştırmalar, Michigan ekolü tarafından yapılmaya ilk olarak başlanmıştır. Araştırmada, vatandaşlara, aday ya da siyasi partiye dönük olarak ilgi duyma veya duymama şeklinde sorular sorulmuş verilen cevaplara göre vatandaşların siyasal partilere ve adaylara karşı tavırları ele alınmıştır. Araştırma sonucuna göre vatandaşların, adaylarla ilgili olarak onayladıkları ya da onaylamadıkları faktörleri değerlendirdikleri ve vatandaşın inanç uyandıran adaya yönelik seçim yaptığı belirtilmektedir. Vatandaşların adayla ilgili yorumlarında, adaylar arasındaki şartların eşit olduğu durumda adayın mensubu olduğu siyasi partinin onu ön plana çıkardığı görülmüştür. Bununla beraber vatandaşların, yalnızca adayları birbirleriyle kıyaslayarak değerlendirmedikleri, akıllarında meydana getirdikleri ve bir siyasi adayda bulunmasının istedikleri özelliklerin de vatandaşların tercihlerinde etki sahibi olduğu belirlenmiştir (Uztuğ, 2004: 66-67).

Aday faktörü seçmenlerin tercihini etkilediğinden dolayı siyasi partiler de adaylarını belirlerken ince eleyip sık dokurlar. Partiler aday gösterecekleri kişilerin belirli bir bireysel oy oranı olup olmadığına, toplumda sevilip sevilmediğine, vatandaşlarla arasındaki ilişkilerinin ve iletişimlerinin başarısına, iyi bir izlenimi olmasına, daha önce yüz kızartıcı bir olayla karşılaşmış veya karşılaşmadığına dikkat ederler. Bununla beraber siyasi partiler aday gösterirken seçmenin tercihlerini etkilemek ve oy kazanmak için toplumun içinde tanınmış olan ve önde gelen nam sahibi bireyleri, sanatçıları, bilim insanları ve iş insanları benzeri kişileri aday olarak belirlemektedirler.

Aday faktörünün seçmenin davranışları üstündeki etkisi genel seçimlerden ziyade mahalli idareler seçimleri üzerinde daha açık şekilde görülmektedir. Siyasi partinin görüşü, ideolojisi ve izlediği tutumlar gibi etmenler ilk planda olmamaktadır. Adayın partisinin mensubu olmasıyla beraber seçimin yapıldığı yerin vatandaşı olması, vatandaşlarda adayın kendi yerinin problemlerini daha fazla önemseyeceğini ve problemlerin ortadan kalkması için daha fazla çalışacağını düşünmektedirler. Bu yüzden seçim zamanlarında siyasi partilerin çeşitli yerlerde belirledikleri adayların, o seçim bölgesinin bireyi olmaması tabiri caizse dışarıdan ithal edilmesi vatandaşlarca olumlu karşılanmamakta ve seçmen tercihlerini olumsuz olarak yönlendirmektedir. Bu konuyla ilgili olarak kişilerin, sosyal etkileşimlerinde grupça hareket halinde olma ve grup üyelerine uyma davranışlarının etkili olduğu belirtilebilir. Bu yüzden seçmenler, çevrelerinden kendine yakın şekilde gördükleri ve gruptakilerle çeşitli konularda bütünleştirdikleri kişilerden taraf tercihlerini sergileyeceklerdir. Çünkü belirli bir kesimden gelen, problemleri ve deneyimleri paylaşan aday, grubun menfaatleriyle tamamen bütünleşecektir. Bu anlayışın, adayın, seçmene yakın olması, sorunlarını paylaşması gerektiği fikrinden esinlendiği belirtilir (Turan ve Temizel, 2015: 147-150).

3.13. Seçim Dönemi Yaşanan Gelişmeler

Bireylerin sergileyecekleri siyasi davranışlar, buldukları çevrede meydana gelen siyasi, iktisadi ve toplumsal gelişmelerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Ülkelerin seçim döneminde veya öncesinde gerek iç siyasette gerekse de dış siyasette yaşadıkları olaylar seçmenlerin tercihlerine etki etmektedir. Siyasetle az veya çok bağlantısı olan olayların vatandaşlar üstündeki etkisi fazlalaştıkça vatandaşın siyasi olaylara alakası ve hassasiyeti artış göstermektedir. Bu durumun aksi olan durumda ise vatandaşların siyasi olaylara yönelik alakası ve hassasiyeti de azalma göstermektedir.

Ülkelerde siyasi konularda meydana gelen o ülke içindeki veya uluslararası alanda o ülkeyi ilgilendiren durumlar da vatandaşların siyasi davranışları üstünde etkilidir. Vatandaşların siyasi davranışlarına etkisi olan gelişmelere, ülke içerisinde yaşanan darbeler ve darbe girişimleri, seçimlerdeki ittifaklar, askeri operasyonlar, dış güçlerin ülke siyasetine müdahale etmek istemesi gibi olaylar seçmenlerin sandık başında yapacakları tercihi etkilemektedir. Örneğin, 1999 senesinde terörist başı Abdullah Öcalan'ın Kenya'da yakalanıp Türkiye'ye getirilmesi ülkedeki milliyetçilik duygusunu

arttırmış ve vatandaşların siyasi hassasiyet düzeyini etkilemiştir bu durum da seçim sonuçlarına da yansımıştır. Buna benzer olarak yine 2016 yılında yaşanan hain darbe girişiminin ardından meydana gelen olaylar, toplumda büyük etki uyandırmış ve halkın siyasete dönük hassasiyetin etkilemiştir ve halkımız her koşulda, hainlere karşı, devletin yanında olacağını bir kez daha göstermiştir.

Seçmen davranışlarını etkileyen bir diğer gelişme ise iktisadi alanda yaşanan olaylardır. İktisadi konularda ortaya çıkan olayların etkileyicilik oranının fazla olması seçmen davranışlarını etkilemektedir. Yaşanan iktisadi olaylar, dar olarak kişilerin ve toplumların davranışlarını, geniş olarak da ülke siyasetini yakından etkileyen ve belirleyicilik düzeyi yüksek olan bir etmen olarak görülmektedir.

İktisadi alanda meydana gelen olayların vatandaşların siyasi davranışları üstündeki etkisi, o dönemdeki genel iktisadi şartlara, vatandaşların ekonomik durumlarına göre farklılık arz etmektedir. Vatandaşlar ekonominin durumunu, olağan olmayan zamanlar haricinde iktidarın temel görevlerinden birisi olarak algılamaktadırlar. Ekonominin olumsuz bir tablo çizdiği, üretim seviyesinin düştüğü ve işsizliğin arttığı zamanlarda vatandaşların iktisadi koşulları önemsendiği bilinmektedir. Yapılan bir araştırmada, şartların eşit kalması şartıyla seçmen tercihlerinin, ekonominin pozitif seyrettiği zamanların ardından yapılmış olan seçimlerde iktidarda bulunan partiden taraf tercihin fazla olduğu görülürken; ekonomik bunalım ve kriz dönemlerinde de iktidardaki partiden uzaklaştığı görülmektedir. Vatandaşların sandık başına gittiklerinde oylarını, iktidar partisini mükâfatlandırma ve uyarma aracı olarak gördüklerinden, vatandaşların siyasi partilerin önceki dönemlerdeki başarılarının ve başarısızlıklarını göz önünde bulunduklarını ve önlerindeki sürece göre kendilerine en iyi iktisadi şartları temin edecek siyasi partilerden yana tercihte buldukları görülmektedir. Hali hazırdaki iktisadi boyutu ortaya çıkaran koşulların sebepleri vatandaşların kullandıkları oyun yönüne etkisi büyüktür. Bu konuyla alakalı olarak dış güçlerin etkisiyle meydana gelen ve iktidarın yaptıklarından dolayı ortaya çıkmayan dünya çapındaki bir iktisadi kriz karşısında vatandaşlar tercihlerinde iktidara karşı daha olumlu yaklaşırken, Ülkenin içinde meydana gelmiş olan ve iktidarın tedbir almayı başaramadığı iktisadi krizlere karşı vatandaşların iktidara yönelik tutumları negatif yönde değişmektedir (Dursunoğlu, 2018: 153). Bu konuyla ilgili örnek verecek olursak Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi koalisyon hükümeti

zamanında ortaya çıkan kriz ve krizin oluşturduğu olumsuz iktisadi şartlar, vatandaşların siyasi tercihleri üzerinde etki sahibi olmuştur. 2002 seçimi öncesinde iktidarı paylaşan üç partinin 2002 genel seçimlerinde yüzde 10 seçim barajını geçememesine sebep olmuştur ve, Adalet ve Kalkınma Partisi girdiği ilk seçim olan 2002 genel seçimlerinde tek başına iktidara gelmesinin sebeplerinden birisi olmuştur (Kapusizoğlu, 2011: 129-130).

Siyasi ve iktisadi gelişmelerin seçmenlerin tercihlerinde etkisi olduğu kadar toplumsal gelişmelerde seçmenlerin davranışlarını etkilemektedir. 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşen olayların, kişilerin siyasi davranışları üstündeki etkisini araştıran Bonanno ve Jost a göre; 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen olaylarla direk karşılaşan kişilerin kendilerini olayların ardından, olaylar olmadan önceki zamana nazaran daha muhafazakâr olarak gördüklerini ortaya koymuş ve bu etkinin insanların daha önceden muhafazakâr veya liberal olmasına göre de değişmediğini göstermiştir. Nail ve McGregor tarafından yapılmış olan diğer bir çalışmada da, 11 Eylül 2001 olayları öncesi hem liberal hem de muhafazakâr siyasi düşünceye sahip kişilerin, 11 Eylül olaylarının ardından daha muhafazakâr bir davranış yansıtıkları belirtilmiştir (Sarıbay vd., 2015: 27).

Toplumda yaşanan gelişmelere dönük olarak siyasal partilerin, liderlerin ve adayların yaklaşımları vatandaşlarca takip edilmektedir. Vatandaşların, gündemde olan ve çözümü gereken problemlere partilerin veya liderlerin ortaya koyduğu tutum ve getireceği çözüm önerileri vatandaşların siyasi davranışları üstünde etkiye sahiptir (Doğan ve Göker, 2013: 30). Toplumda yaşanan olayların ve gündemin seçmen davranışları üstündeki etkisi büyüktü. Ülkemizde başlıca sorunlardan birisi olan ve vatandaşları bizzat alakadar eden terör problemine karşı, yüce Türk milleti her koşulda milli değerleri etrafında birlik ve beraberlik göstererek her zaman onurlu ve dik durmuştur. Bu konuyla ilgili olarak 15 Temmuz 2016 tarihinde Fethullahçı Terör Örgütü tarafından kalkışılan hain darbe girişiminden sonra, Türk milleti sağ ve sol görüş ayırt etmeden bu konuyla ilgili olarak toplum olarak birlik ve beraberlik içinde olup devletinin yanında durmuşlardır.

3.14. Medya

Artan teknolojik gelişmelerle beraber hayatı basitleştiren ve sunduğu avantajlarla bireylerin hayatının odak noktasında bulunan ekipmanlara karşı alaka gün geçtikçe artış göstermektedir. İnternet ağlarının ilerlemesiyle beraber bilgisayarlar, akıllı telefonlar gibi medyayı kullanma araçları, içlerinde bulunan çeşitli işlevleri ve özellikleriyle medyanın üyeleri olarak birey hayatının önemli bir unsuru olmuştur. Böylelikle bireyler bu ekipmanlarla daha fazla iç içe olmaya başlamış ve bu da bireylerin çeşitli alanlarda olduğu gibi siyasi alanda da davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Gün geçtikçe çeşitli toplumsal olaylar üzerindeki etkisi hızla artmaya devam eden sosyal medya kanallarının gelişen durumlarda eş zamanlı veri erişimi sunması ve yer zaman ayırımı olmadan etkileşim seviyesini arttırması, siyasi davranışları da etkilemektedir. Özellikle Twitter olmak üzere, Instagram, Facebook gibi sosyal medya uygulamaları, verilerin ve bilgilerin çabuk bir şekilde yayılmasını sağlayarak ve vatandaşların bilgiye erişimini basitleştirerek bilgiyle etkileşim seviyesini yükseltmektedir. Vatandaşların siyasi konularla ilgili öğrendikleri bilgilerin, kendilerinin siyasi davranışları üstündeki etkisi düşünüldüğünde, sosyal medya faktörüyle kesintisiz bir şekilde bilgi erişimine sahip olabilme avantajına sahip vatandaşların siyasi tercihlerinin büyük orandan etkileneceği söylenmektedir.

Sosyal medya, normal medyadan değişik bir şekilde tek yönlü iletişim yerine birden çok yönlü iletişim, toplumsal iletiyle beraber kişisel ileti imkânlarını sunması, ayrıyeten klasik medyanın az geri dönüş seviyesinden ve fazla maliyetlerinden farklı bir şekilde sosyal medyanın yüksek geri dönüş imkânı sunması ve az iletişim maliyeti oluşturması, siyasi iletişimde sosyal medyanın değerini göstermektedir (Dursunoğlu, 2017: 1581). Siyasi iletişimde sosyal medya etkisiyle iletini devamlı bir şekilde tekrar edilmesi ve vatandaşa dayatma yapılmasının vatandaşı etkileme seviyesini arttırması, karar verme konusunda sıkıntı yaşayan vatandaşların karar verme süreçlerinde rol oynamaktadır. Siyasi partiler bu durumun farkında oldukları sebebiyle, seçim dönemlerinde sosyal medya ağlarını sürekli kullanırlar.

Sosyal medyanın konumuzla ilgili olan bir başka özelliği de vatandaşlarla siyasiler arasındaki yakınlığı sağlamaktır. Siyaset ve bürokrasinin, vatandaşların siyasilerle arasındaki ilişkide kısıtlayıcı konumu sosyal medya sayesinde ortadan kalkmıştır. Daha önce bir ülkenin cumhurbaşkanını görme fırsatına sahip olmayan

vatandaş, sosyal medya sayesinde siyasilerle ve resmi kurumlarla etkileşim kurabilmekte, isteklerini söylemekte ve istekleri doğrultusunda siyaseti yönlendirebilmektedir. Bu özelliğiyle sosyal medya, aktif olmayan bir bireyin siyasete ilişkin düşüncelerini söylemesi, siyasette bireyin aktif bir yere sahip olmasına imkân vermekte ve bireyin siyasetin belirli aşamasına kadar etkin olduğu katılımcı demokrasilerin artışına sebep olmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak örnek verecek olursak, 2013 senesinde İtalya’da yapılan seçimlerde, mesleği komedyenlik olan Beppe Grillo’nun Facebook üstünden fitilini ateşlediği “Beş Yıldız Hareketi” kısa zamanda yüksek seviyede alâka görerek beklentinin üstünde bir başarı sağlamıştır. Daha önce siyasi bir geçmişe ve kimliğe sahip olmayan Beppe Grillo seçimlerde aday olmuş ve Beş Yıldız Hareket Partisi İtalya’nın güçlü bir partisi halini almıştır (Köseoğlu ve Al, 2013: 114-116).

DÖRDÜNCÜ KESİM ELAZIĞ HAKKINDA

4.1. Haritalarla Elazığ

Harita 4.1. Türkiye ve Elazığ'ın Haritada Gösterimi



Kaynak: (Wikipedia,2020). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Latrans>

Harita 4.2. Elazığ Merkez ve İlçelerinin Haritada Gösterimi



Kaynak: (Elazığ Belediyesi, 2020). <https://www.elazig.bel.tr/ilcelerimiz-blog-218>

4.2. Elazığ'ın Tarihi

Elazığ, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde yer alan bir ildir. Elazığ ilinin tarihini Harput'un devamı olduğu için Harput'un tarihiyle beraber ele almak gerekmektedir. Harput kelime anlamı olarak, taş kale demektir. Bu bölgeye yerleşme, tarih öncesi döneme dayandığı için Anadolu'da ki en eski yerleşim yerlerinden birisi olarak Harput gösterilebilir (<http://elazigkulturturizm.gov.tr>). Bu kadar eski bir yerleşme yeri olmasındaki sebepler arasında, Fırat ırmağının etrafındaki sulu ve verimli bir ovada yer alması, karada ve su da yaşayan canlıların sayısının bu yörede fazla olması, doğal bir şekilde oluşan kayadan sığınakların bulunması örnek olarak gösterilebilir.

Elazığ'ın yazılı tarihi Hitit tabletlerindeki bilgilerle aydınlatılmıştır. Bu bilgilere göre Elazığ yöresinin milattan önce 2000'lerde İşuva ismine sahip olduğu bilinmektedir. Asılları Hurriler' kadar uzanan ve merkezi Tuşpa da bulunan Urartu devleti milattan önce 12 ile 7. asırlar arasında bu bölgeye hâkim olmuşlardır. Yörede hâkimiyet sürdüren Urartular, Asur ve İskit akınlarından sonra güç kaybetmişler ve bu yöredeki egemenlikleri sona ermiştir. Bu dönemden sonra kısa bir süre Harput yöresi Med egemenliği altına girmiştir. Medlerin de kısa bir süre sonra Pers hâkimiyetine girmesi ve milattan önce 334'de bu imparatorluğun etkisini kaybetmesiyle yöre Hellenistik dönemi yaşamış ve Harput bu dönemde Safen Krallığı olarak adlandırılmıştır. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonraki süreçte bu yörede Bizans ile Sasaniler arasındaki mücadeleler başlamıştır. 562 yılından yapılan barış ile Fırat Irmağı sınır kabul edilerek Fırat'ın doğusu yani Harput ve çevresi Sasaniler egemenliğinde batısı ise Bizans egemenliğinde kalmıştır. Daha sonraki dönemde bu yörede Arap akınları başlamıştır ve Araplar ile Bizanslar arasında mücadeleler meydana gelmiştir. (<http://elazigkulturturizm.gov.tr>).

Harput'un Türk yurdu olmasına etki eden en önemli hadise 1071 yılında yapılan Malazgirt savaşıdır. Bu savaştan sonra Harput Türkler tarafından hâkimiyet altına alınmıştır ve Büyük Selçuklu Devletine bağlı Çubukoğulları Beyliği 1085 yılında kurulmuştur (<http://elazigkulturturizm.gov.tr>). Daha sonraki süreçte sırasıyla; Artukoğulları, Moğollar, Türkiye Selçuklu Devleti ve İlahanlılar egemenliğine girmiştir. Çaldıran meydan savaşından sonra ise 1515 yılında Osmanlı İmparatorluğu egemenliği altında girmiştir.

Kültür, bayındırlık gibi konularda yurdun en önemli illerinden birisi olarak varlığını devam ettirmiştir. 19. asrın bitmesine doğru toplumun değişen yapısı ve bununla ilişkili olarak değişen şehircilik anlayışının ortaya çıkardığı koşullarda Harput, 1834 senesinden beri ovada yer alan ve o zamanki ismi ile Agavat Mezrası olan bugünkü Elazığ'a taşınmaya başlamıştır.

Osmanlı padişahı Sultan Abdulaziz döneminde bu yöreye tayin edilmiş olan, Vali İsmail Paşa'nın yaptığı teklifle 1867 yılında "Mamurat al-aziz" ismi verilmiştir. Fakat söylenmesi zor olması sebebi ile halk arasında kısaca "Elaziz" olarak söylenmiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Malatya ve Dersim sancakları da buraya bağlanmıştır, 1921 yılında bu iki sancak da Elazığ'dan ayrılmıştır.

Atatürk, 1937 yılında Elazığ'a geldiğinde bu şehre "Elazık" adını vermiştir. Elazık, yiyeceği bol il anlamına gelmektedir. Elazık adı daha sonraki süreçte Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen karar ile Elazığ olarak değiştirilmiştir. Elazığ ili, adının doğrudan Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından verilmiş olması şerefi ve gururunu da taşımaktadır.

Elazığ günümüzde ise 1 merkez ilçe ve 10 ilçe olmak üzere toplam 11 ilçeye ve 20 tane de belediyeye sahiptir (TÜİK, 2013: 13). Bu ilçeler; Ağın, Alacakaya, Arıcak, Baskil, Karakoçan, Keban, Kovancılar, Maden, Palu ve Sivrice'dir. Ayrıca 151 mahalle ve 550 köye sahiptir.

4.3. Elazığ'ın Demografik Yapısı

Elazığ ilinin 2019 yılı nüfusu, Türkiye İstatistik Kurumu 2020 yılı verilerine göre toplam 595.638 kişidir (TÜİK, 2020). Bu çalışmanın kapsamında 1980-2019 yılları arasındaki seçim sonuçları ele alındığı için bu süre zarfındaki nüfuslar üzerinde durulmuştur. Elazığ ilinin bu süreç içerisinde nüfusunda meydana gelen değişimler aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.1. Elazığ İl Nüfusunun Yıllara göre dağılımı Göre Dağılımı

YILLAR	TOPLAM NÜFUS	ERKEK NÜFUS	KADIN NÜFUS
2019	596.638	296.641	298.997
2018	591.098	293.416	297.683
2017	583.671	290.692	292.679
2016	578.789	287.991	290.798
2015	574.304	285.511	288.793
2014	568.753	281.583	287.017
2013	568.239	282.049	286.019
2012	562.703	279.599	283.104
2011	558.556	277.151	281.405
2010	552.646	272.005	280.146
2009	550.667	273.212	277.455
2008	547.562	271.033	276.232
2007	541.258	266.284	274.974
2000	569.616	287.687	281.687
1990	498.225	247.321	250.904
1985	483.715	242.277	241.438
1980	440.808	221.116	219.692

Kaynak: (TÜİK, 2020). <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>

Elazığ'ın nüfus miktarı olarak en büyük ilçeleri sırasıyla Merkez ilçe, Kovancılar ve Karakoçan'dır. Yüzölçümü bakımından ise en büyük ilçesi Merkez, nüfus ve yüzölçümü bakımından en küçük ilçesi Ağın'dır. Elazığ'daki nüfusu incelediğimiz dönem süresince sürekli olarak nüfus artış halindedir. Bir tek 2007 yılında yapılan nüfus sayımında bir önceki döneme göre düşüş yaşandığı görülmektedir.

Elazığ geçmişten günümüze ekonomik, idari, sosyal, eğitim, evlilik gibi çeşitli faktörler sebebiyle göç alıp vermektedir. 80'li yıllarla beraber Elazığ'da sanayi alanında meydana gelen ilerlemeler, gümrük müdürlüğü, iskân müdürlüğü gibi kurumların faaliyete girmesi ve doğuda yaşanan terör olayları sebebiyle etrafındaki illerden göç almasına sebebiyet vermiştir. Elazığ'ın göç hızı genel olarak eksi seviyelerde görülse de

2018 yılı itibariyle artı yönde hareket etmiştir. Aşağıdaki tabloda Elazığ'ın göç hızındaki değişimler gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Elazığ İlinin Yıllara Göre Net Göç Hızı (binde)

YILLAR	GÖÇ HIZI (binde)
2018	9,77
2017	-2,82
2016	-2,64
2015	0,82
2014	-7,77
2013	0,23
2012	-2,19
2011	-5,7
2010	-7,01
2009	-3,81
2008	-6,41
2000	-23,8
1990	-46,1
1985	-31,6
1980	-44,2

Kaynak: (TÜİK, 2020). <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>

Elazığ ilinin hangi şehirler ile göç alışverişinde bulunduğunu ele alacak olursak Türkiye İstatistik Kurumu 2017 senesi verilerine göre Elazığ'ın aldığı göç sayısı 20.406'dır. Bu göçün 2964'ünü İstanbul'dan, 2210'unu Malatya'dan, 1477'sini Diyarbakır'dan almıştır. Verdiği göç sayısı ise 22.054'dür. İstanbul'a 2770, Malatya'ya 1950 ve Ankara'ya 1070 göç vermiştir.

Elazığ'da okuma yazma oranı ise Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2008 yılında yüzde 86,31 seviyesindeyken bu oran her geçen yıl artarak 2018 yılında yüzde 96 civarlarında seyretmektedir.

4.4. Elazığ'ın Ekonomik Yapısı

Kalkınma konusunda ilk sıradaki öncelikli şehirler arasında yer alan Elazığ'ın ekonomisi, tarımsal faaliyetlere ve madencilğe dayanmaktadır. Elazığ ekonomisinde, sanayi alanında ve hizmet sektöründeki artışa rağmen tarım sektörü ilk sırada yer alır. Şehrin ekonomisine katkıda bulunan tarımsal faaliyetlerin ilk sırasında tarla bitkileri üretimi gelmektedir bunu da sırası ile; hayvancılık, bağ, bahçe ziraatı takip etmektedir. Tarım faaliyetlerini tahıl üretimi, endüstri ve yem bitkileri üretimi, çevresel koşulların elverişli olduğu bölgelerde ise bağ ve bahçe üretimi kapsamaktadır. Ticaret amaçlı gerçekleştirilen yetiştiricilik faaliyetleri, verimli alüvyal topraklara sahip Elazığ ovasındaki Kuzuova ve Uluova'da yapılmaktadır. Elazığ'da yetiştirilen öküzgözü üzümü de şarap üretiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Elazığ ekonomisinde bakır cevheri, demir cevheri, mangan cevheri, krom cevheri ve altın cevheri önemli bir yere sahiptir. Elazığ ilinin Maden ilçesinde yer alan bakır yatağı dünyanın bilinen en eski maden yataklarından birisidir. Demir cevherleşmesi Baskil ilçesinin Karakaş köyünün batı kısmında yer alır. Mangan cevheri Elazığ'ın Koçkale köyü civarında yer almaktadır. Krom cevherleşmesi Elazığ ilinin Guleman bölgesinde yer almaktadır ve bölgede 1936 senesinden itibaren krom cevheri üretilmektedir. Altın cevheri de yine Baskil ilçesinin Nazaruşağı köyü civarlarında yer almaktadır. Endüstriyel hammadde olarak ise Sivrice ilçesinde tuğla hammaddesi, çimento hammaddesi, Keban ilçesinde seramik hammaddesi yer almaktadır. Elazığ'da mermercilik de ekonomide önemli bir yer tutar. Alacakaya bölgesindeki mermer ocaklarında çıkarılan vişne çürüğü mermerinin ünü tüm dünyaya yayılmıştır. Günümüzde Kâbe'de ve ABD'de Beyazsaray'da da kullanılmaktadır.

Hayvancılık alanında büyükbaş hayvan yetiştiriciliği daha çok yapılmaktadır. Daha sonra sırasıyla bunu küçükbaş ve kümes hayvanı yetiştiriciliği takip etmektedir. Bitki çeşitliliği bakımından zengin bölgelerde ise arıcılık faaliyeti yapılmaktadır. Su potansiyeli olarak zengin olan Elazığ'da balıkçılık da önemli bir yere sahiptir. Elazığ'ın Keban ilçesinde, Fırat Nehri üstünde yer alan Keban Barajı Türkiye'nin ilk büyük barajı olarak anılmaktadır. Bu barajda 1974 yılından itibaren üretilen enerji ülke ekonomisine de fayda sağlamaktadır.

Tablo 4.3. Elazığ’da GSYH ve kişi başına düşen GSYH

YILLAR	GSYH (bin TL)	Kişi Başına GSYH (TL)
2017	14.151.577	24.348
2016	12.160.103	21.091
2015	10.925.299	19.116
2014	9.633.676	16.946
2013	8.730.682	15.540
2012	7.763.968	13.849
2011	6.811.716	12.260
2010	5.850.103	10.605
2009	5.016.353	9.135
2008	4.856.651	8.921
2007	4.291.616	7.953
2006	3.784.894	7.059
2005	3.207.200	6.020
2004	2.706.523	5.112

Kaynak: (TÜİK, 2020). <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>

Yukarıdaki tabloda Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2004 ile 2017 seneleri arasındaki Elazığ’da ki Gayri Saf Yurtiçi Hasıla ve kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Türk Lirası şeklinde gösterilmiştir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla yıllara göre sürekli artış göstermektedir. Elazığ’ın geçmişten günümüze gelişim ve dönüşüm geçirmesi de bu artışın sebeplerindendir ama Gayri Safi Yurtiçi Hasıla artışı refah seviyesinde artış olarak yorumlamak doğru olmayabilir.

Elazığ ilinin gayri safi milli hasılasında sanayi, ticaret ve tarım sektörünün toplam payı yüzde altmıştır. Elazığ’ da ki sanayi sektörünün önemli bir kısmı küçük ve orta ölçekli işletmeleri kapsamaktadır. Maden ve metal bu sektörde önemli bir paya sahiptir. Ayrıca ülkemizdeki en büyük hidroelektrik santralının Elazığ’da bulunması sanayi sektörünün gelişmesinde etkisi büyüktür.

BEŞİNCİ KESİM

SEÇİMLER

5.1. 1980'den Günümüze Elazığ'da Genel Seçimler

5.1.1 Genel Seçimlere Katılım

Seçimlerin özgür bir şekilde gerçekleştiği toplumsal ortamların başında demokrasiler gelmektedir. Demokrasi, Eski Yunan dilinde halk manasında olan “demos” ile güç manasında olan “kratos” kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir terimdir (Arslan, 2012: 113). Kaynağını halktan alan ve halka dayanarak devlet gücünü ele alan ve halkın talebi yönünde, halkın faydasına, halkın özgür katılımıyla, yasalara bağlı kalarak bu gücü kullanan devlet şekline demokrasi denmektedir (Sezen, 1994: 20). Özgürlük, adalet, eşitlik, hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı, din ve vicdan özgürlüğü ve seçimler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Seçim süreçlerinde gösterdikleri siyasal davranışları ile seçmenler, hem kendilerinin hem de toplumun faydasına yön vermede önemli bir rol almaktadırlar. Vatandaşların kolektif karar alma sürecine katılımı seçimler ile sınırlı olmasa da vatandaşların seçimlere katılımı, demokratik yapının inşası ve devamında mutlak gereklilik arz etmektedir (Arslan, 2012: 116). Seçim, demokratik bir rejimin ayakta durabilmesi için zaruri ama tek başına yeterli olmayan bir faktördür. Seçim yapılacak yerde bağımsız ve adil bir ortam olması da önemlidir. Seçme hakkının demokratikleşmesinden sonra günümüzde seçme yetkisi, hukuksal nitelikleri bakımından; bireysel, serbest, eşit ve gizli olarak kullanılan bir yetki olma özelliğine sahiptir.

Lipset ve Lazarsfeld, seçimlere katılım ile alakalı genel olarak 4 temel eğilim üzerinde durmuşlardır bunlardan ilki, hükümetin izlediği siyaset, toplumun belirli bir kesiminin menfaatlerini ne kadar fazla yakından ilgilendiriyorsa, o toplumdaki sandığa gitme oranı da doğru orantılı şekilde artış gösterir. Kamuda çalışan görevliler bu duruma örnek verilebilir. Çünkü iktidardakiler, bir kamu görevlilerinin işvereni konumundadırlar. İkinci olarak meclis kararlarının kendisiyle alakalı sonuçları konusunda bir toplum kesimi ne kadar fazla bilgiliyse, o toplum kesimindeki sandığa gitme oranı o kadar artış gösterir. Hükümetin verdiği kararlarının ortaya çıkaracağı sonuçların açık olup olmaması; toplum kesimlerinin onları anlayabilmeleri için gerekli

eğitim ve deneyim seviyeleri; o toplum kesimindeki kişilerin birlikte değerlendirme yapma olanağına sahip olup olmamaları (sanayi işçisi ile evdeki yardımcının farkı) gibi şartlar bu konuda belirleyici unsur olurlar. Üçüncü olarak bir toplum kesimi üzerinde, siyasi katılma yönündeki baskılar ne kadar artarsa, o toplum kesimindeki sandığa gitme oranı o kadar artar. Ama bu baskıların kişi üzerindeki etkisi, kişinin mensubu olduğu toplum kesimiyle olan ilişkilerinin azlık ve çokluğuna bağlıdır. Yani gecekonduda yaşayan, yeni göçmen sandık başına gitmek için fazla bir istek duymayabileceği gibi, henüz toplumsal ilişkileri yoğunlaşmamış bir genç ya da toplumsal ilişkileri giderek çok azalmış bir yaşlı da genellikle aynı durumdadır. Son olarak ise toplum üzerindeki baskılar aynı yönde olduğunda katılma eğilimi artış gösterirken, zıt yönlerde olduğu zaman katılma eğilimi azalma gösterir (Kışlalı, 2003: 227).

Cumhuriyetin ilanından itibaren Türkiye Cumhuriyeti, 23 yıllık bir süreç boyunca tek partili seçim sistemi ile yönetilmiştir. Tek partili döneminde yapılan seçimler 1923, 1927, 1931, 1935 ve 1939 yıllarında yapılmış olup bu seçimlerde iki dereceli ve basit çoğunluk sistemi uygulanmıştır. Türkiye’de tek partili seçim sistemi, 1946’da ilk defa yapılan çok partili seçimle son bulmuştur. Çok partili seçim sisteminde, askeri darbeler yaşansa da, demokratik Türkiye’de sandıklar seçmenin önüne gelmeye devam etmiştir. Türkiye’ de Milletvekilliği seçimlerinde bir partinin mecliste koltuk sahibi olabilmesi için, en az yüzde 10’luk bir oy oranına sahip olması gerekmektedir.

Araştırmanın bu kısmında 1980 yılından günümüze kadar gerçekleştirilen genel seçimlerde Elazığ’da ki siyasi katılım konusu üzerinde durulacaktır. Bununla birlikte Türkiye’de ki katılım oranı ile bir karşılaştırma da yapılacaktır.

Tablo 5.1. 1980’den 2018’e Genel Seçimlere Katılım Oranları

SEÇİM TARİHLERİ	GENEL SEÇİMLERE KATILIM ORANI (%)	
	TÜRKİYE GENELİ	ELAZIĞ
24 Haziran 2018	86,2	84,7
1 Kasım 2015	85,2	84,09
7 Haziran 2015	83,9	82,97
12 Haziran 2011	83,2	85,5
22 Temmuz 2007	84,2	76,55
3 Kasım 2002	79,1	73,38
18 Nisan 1999	87,9	83,2
24 Aralık 1995	85,2	81,7
20 Ekim 1991	83,9	80,9
29 Kasım 1987	93,3	93,2
6 Kasım 1983	92,3	88,2
Ortalama Katılım Oranı	85,79	83,12

Yukarıda verilen tabloda 1980-2020 yılları arasındaki dönemde Türkiye genelinde ve Elazığ özelinde, genel seçimlere katılım oranları gösterilmektedir. Bu süreçte gerçekleştirile 11 seçimde Türkiye genelinde ortalama seçmen katılımının yüzde 85'in üzerinde olduğu görülmektedir. Elazığ'da ise bu oran yüzde 83'dür. Hem Türkiye'de, hem de Elazığ'da seçimlere katılım oranının en düşük olduğu yıl 2002 yılı genel seçimleridir. Bu seçimlerde Türkiye'de, halkın yüzde 79,1'i, Elazığ'da ise halkın yüzde 73,38'i sandık başına gitmiştir. Katılım oranının en yüksek olduğu seçim Türkiye'de ve Elazığ'da yüzde 93 üzerinde bir katılım oranıyla 1987 seçimleridir. Seçmenlerin seçimlere katılım oranı incelendiğinde 2011 yılı genel seçimlerinde ilk ve son defa Elazığ, Türkiye geneli katılımın üzerinde bir seçime katılım oranına sahiptir.

5.1.2. 1983 Genel Seçimleri

12 Mart 1971 tarihinden itibaren 1980 darbesine kadarki süreçte ülkemizde 12 defa hükümet değişikliği yaşanmıştır. Bu dönemi koalisyonlar dönemi olarak adlandırabiliriz ve bu süre zarfında iktidara gelen hükümetlerin iktidar süreleri kısa sürmüştür. Darbe ile birlikte yönetime Türk Silahlı Kuvvetleri adına el koyan Milli Güvenlik Kurulu en başta her alanda siyasi partilerin çalışmalarını yasaklayarak işe başlamıştır. Faaliyetleri yasaklanan siyasi partilerin hepsi 16 Ekim 1981 tarihinde kapatılmıştır. Darbe yönetiminin asıl amaçları 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu liberal rejimi ortadan kaldırmaktır ve bunun yerine otoriter bir anayasa oluşturulmak istenmiştir (Ahmad, 2006: 168). Bu süreçten sonra 1982 yılında yapılan referandumla yeni anayasanın kabul edilmesiyle birlikte 1983 yılında siyasi partiler kanunu ve seçim kanunu sırasıyla yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu kanunlarla beraber seçim koşullarında da çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu döneme kadar geçerli olan barajsız d'hondt seçim sisteminin yerine barajlı d'hondt seçim sistemine geçilmiştir. Bu sistemde hem ülke düzeyinde hem de seçim çevresi düzeyinde baraj uygulanmıştır. Ülke genelinde siyasi parti en az yüzde 10 oy alamadığı takdirde meclise girme hakkına sahip olamayacak eğer bu oy oranına sahip olsa bile kendi seçim çevresinde aldığı oylar yeterli sayıya ulaşmaz ise vekil kazanma hakkına sahip olamayacaktır. Ayrıca siyasi partilerin resmîlik kazanması için 30 kurucu üye şartı da getirilmiştir. Darbeden sonraki ilk genel seçimlere giden dönemde 15 siyasi parti kurulmuştur fakat kurulan siyasi partilerin 12 tanesi gerek 30 kurucu üye sayısını sağlayamadıkları için gerekse de ülke

içinde en az yüzde 50 oranında teşkilatlanma imkânına sahip olmadıkları sebebiyle seçimlere katılamamışlardır. Gerçek anlamda Kenan Evren'in koalisyon hükümetlerinin oluşmamasını istemesi ve ülke siyasetinde istikrarın hâkim olmasını amaçladığı için Milli Güvenlik Konseyi siyasi parti kurucuları veto etmiş ya da siyasi partiyi tamamen kapatmıştır. Kapatılan siyasi partiye Bağımsız Türkiye Partisi örnek olarak verilebilir ayrıca siyasi parti kurucusu olmak isteyen 416 kişi, milletvekili aday olmak isteyen 672 kişi de milli güvenlik konseyi tarafından veto edilmiştir (Alkan, 1999: 59). Kenan Evren'in başında bulunduğu yönetimin vekil adaylarının belirlenmesine kadar müdahale ettiği, Türk siyasi tarihinde anormal bir atmosfer içinde gerçekleşecek olan 17. dönem milletvekilliği seçimleri 6 Kasım 1983 tarihinde yapılmıştır.

Tablo 5.2. 1983 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
ANAP	45,1	58,6	4	MEHMET ÖZDEMİR, NACİ TAŞEL, NEVZAT YAĞCI, ZEKİ YAVUZTÜRK
HP	30,5	22	-	
MDP	23,3	19,4	-	
BAĞIMSIZ	1,1	-	-	

Kaynak: YSK, (2020)

1983 genel seçimlerinde üç siyasi parti ve bağımsız adaylar arasında rekabet yaşanmıştır. Seçime katılan partiler; Anavatan Partisi, Halkçı Parti ve Milliyetçi Demokrasi Partisi'dir. 482 kişi de bağımsız aday olarak seçime girmiştir ve bu seçimdeki bağımsız aday sayısı cumhuriyet tarihinde en fazla bağımsız aday sayısına sahip seçimdir (Doğan, 1985: 396). Elazığ'da ise seçim yarışı siyasi partiler arasında geçmiştir bu dönemde bağımsız aday yoktur. Halkçı Parti'de merkez sol siyasi anlayışı hâkimken Milliyetçi Demokrasi Partisi'nde merkez sağ siyasi anlayışı egemen olup askeri yönetim tarafından da bu seçimde desteklenen parti olma özelliğine sahiptir. Anavatan Partisi ise Turgut Özal'ın liderliğinde kurulmuştur ve tek bir siyasi görüş üzerinden politikalarını yürütmemiştir. Özal'ın partisi, kapatılan Adalet Partisi gibi

muhafazakâr, Milli Selamet Partisi gibi İslami değerleri ön planda tutan, Milliyetçi Hareket Partisi gibi milliyetçi özelliğe sahip ve Sosyal Demokratlar gibi de sosyal adaleti benimseyen bir siyasi parti olma özelliğine sahiptir ayrıca Anavatan Partisi belirli görüşlerini benimsediği daha önce kapatılmış olan siyasi partilerin hiç birinin devamı niteliğinde olmama özelliğine de sahiptir (Ahmad, 1995: 270). Türkiye genelinde sandıklardan yüzde 45,1 oy alan Anavatan Partisi birinci parti konumundadır. Halkçı Parti ile Milliyetçi Demokrasi Partisi de sırasıyla yüzde 30 ve yüzde 23 oranında oy almıştır. Bu seçim döneminde parlamentoya 400 milletvekili gitmesi gerekirken 399 milletvekili gitmiştir bunun sebebi ise Bingöl’de seçimi kazanan Anavatan Partisi milletvekili adayının vetoların ön plana çıktığı bu seçimde Milli Güvenlik Konseyi tarafından veto edilmesidir. 399 milletvekilinin siyasi partilerin aldıkları oy oranına göre dağılımında 211 vekili Anavatan Partisi, 117 vekili Halkçı Parti, 71 vekili de Milliyetçi Demokrasi Partisi kazanmıştır. Bu seçimde bağımsız olarak seçime giren adaylar vekil olamamışlardır.

1983 genel seçiminin en önemli ilklerinden biri 7 Temmuz 1983 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Milli Güvenlik Konseyi kararıyla, siyasi partilere gazetelerde paralı ilan yayınlatma hakkının verilmesi ve seçime katılan üç partiden ikisinin seçimde ajanslarla çalışmasıdır (Özkan, 2004: 61). Bu dönemden önce 1977 seçimlerinde Adalet Partisi Türkiye’nin ilk siyasi reklamına sahip olsa bile resmi olarak reklam yaptırma 1983 seçimleriyle Türk siyasetinde başlamıştır. Bu seçimi Anavatan Partisi’nin kazanmasında yaptığı reklamlar önemli bir yere sahiptir ayrıca seçimden önce gerçekleştirilen Milliyetçi Demokrasi Partisi Genel Başkanı Turgut Sunalp, Halkçı Parti Genel Başkanı Necdet Calp ve Anavatan Partisi genel Başkanı Turgut Özal’ın arasında düzenlenen açıkoturum Anavatan Partisi’ne pozitif etki yapmıştır.

Seçim sonuçlarına göre hem Türkiye genelinde hem de Elazığ özelinde Kenan Evren yönetim için hayal kırıklığı yaşanmıştır çünkü destekledikleri Milliyetçi Demokrat Parti seçim sonuçlarına göre Türkiye geneli ve Elazığ özelinde en düşük oy oranına sahip olan partidir. Bu durumun sebeplerinden birisi Feroz Ahmad’a göre generallerin açık bir şekilde Milliyetçi Demokrasi Partisi’ni desteklemesidir (Ahmad, 2006:200). Elazığ’da Anavatan Partisi’nin yüzde 58,6 oranında oy almasındaki sebeplerin başında 1980 öncesi dönemde yaşanmış olan sağ sol olaylarında insanların

hayatlarını kaybetmesi, halkta oluşan tedirginlikten dolayı siyasi görüş olarak daha ılımlı olan Anavatan Partisi tercih edilmiştir. Özal'ın partisinin 1983 genel seçiminde sandıklardan birinci sırada çıkmasındaki sebeplerden bir tanesi de Erik Jan Zürcher'e göre, ordunun siyasetten çekilmesini isteyen halkın verdiği oylardır (Zürcher, 1995:412). Anavatan Partisi'nin Elazığ'da ilk sırada yer almasında iktisadi anlamdaki politikalarının diğer partilere göre farklılığı da rol oynamıştır. Seçime katılan diğer iki partinin Elazığ'da aldığı oy oranı Türkiye genelinde aldığı oy oranından düşük olmasına rağmen sandıktan çıkan partilerin sıralaması aynıdır. Elazığ'da bu seçimde dikkat çeken bir konuda bu seçimden önce yapılan son iki genel seçimde merkez sol görüşe sahip olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin ilk sırada yer almasıdır. Bu seçimden itibaren sol görüşe sahip siyasi partiler güç kaybedecek ve Elazığ ilinde siyasi rekabet daha çok sağ çizgide yer alan muhafazakâr ve milliyetçi kesimde bulunan siyasi partiler arasında yaşanacaktır. Elazığ'da 2018 yılı genel seçimlerine kadar bir sol parti parlamentoya vekil gönderemeyecektir.

Elazığ bu dönemde 4 milletvekili çıkarmış olup bu vekillerin dördü de Anavatan Partisi çatısı altında bu seçime girmiştir. Bu dönemde Elazığ'ın vekil olarak meclise gönderdiği ilk isim olan Mehmet Özdemir aslen Elazığ kökenli olup ilahiyat fakültesi mezunudur. Naci Taşel'in ise mesleği mimarlıktır. Elazığ'ın Palu ilçesinden olan üçüncü milletvekili olan Nevzat Yağcı asker kökenlidir. Elazığ'ın dördüncü sıradaki vekili Zeki Yavuztürk aslen Elazıglı değildir. Zeki Yavuztürk Elazığ'ın 1980 yılından günümüze kadar meclise gönderdiği dört bakandan birisi olma özelliğini taşır. Yavuztürk Milli Savunma Bakanlığı yapmıştır. Ayrıca bu dönemde Anavatan Partisi il başkanlığı görevini yürüten Ali Yücel Uygur, 27. Dönem milletvekilliği seçimlerinde İyi Parti Elazığ milletvekili adayı olarak karşımıza çıkacaktır, yine bu dönem de Anavatan Partisi il teşkilatında yer alan Tahir Öztürk ise ileriki süreçte Adalet ve Kalkınma Partisi milletvekili olarak tekrardan karşımıza çıkacaktır.

5.1.3. 1987 Genel Seçimleri

18. dönem milletvekilliği seçimleri normal şartlar altında 1988 yılında yapılması gerekirken dönemin başbakanı Turgut Özal'ın yaptığı açıklama ile daha erken bir tarihte yapılacağını söylemiştir daha sonraki süreçte seçimlerin 1987 yılının ilk günü yapılmasına karar verilmiş fakat Anayasa Mahkemesi'nce seçimlerin ön seçim

yapılmadan gerçekleşmesini kapsayan kanun hükmünün iptal olması gerekçesiyle seçimler 29 Kasım 1987 tarihinde yapılmıştır. Özal'ın böyle bir erken seçim kararını almasındaki sebep olarak dönemin koşulları göz önünde bulundurulduğunda siyasi yasaklı olan kişilerin 1986 referandumu ile yasaklarının kalkmasıyla birlikte siyasi arenada teşkilatlanıp, daha güçlü bir yapıya ulaşmalarını önlemek istemesi gösterilebilir.

1987 yılında gerçekleştirilecek olan seçimler yapılmadan önce seçimlerle ilgili çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Parlamentodaki vekil sayısı 400 iken 450'ye çıkarılmıştır, kontenjan adaylığı düzenlemesi getirilmiştir, seçim çevrelerinin büyüklüğü ile ilgili düzenleme yapılmış ve bir seçim çevresinde meclise gidecek vekil sayısı 7'den 6'ya düşürülerek seçim çevreleri daraltılmıştır ayrıca 1982 Anayasasında 21 olan seçme yaşı da 1987 seçimlerinde 20'ye düşürülmüştür.

Bu seçimler televizyonda reklam filmi gösterilmesine müsaade edilen ilk seçimler olma özelliğini de taşımaktadır (Aktaş, 2004: 64). Anavatan partisi bu durumu lehine çevirmiş ve televizyonu bu seçim sürecinde başarılı olarak kullanmıştır. Seçim yasaklarının başlamasına dört günlük bir süreç kala Anavatan Partisi'nin televizyon ekranında görünme süresi 65 dakika ile tam bir rekor olmuştur. Bu durumu Sosyal Demokrat Halkçı Parti ve Doğru Yol Partisi 11 dakika kullanarak, Demokratik Sol Parti ise 10 dakika kullanarak değerlendirmiştir (Cemal, 1989: 252).

Tablo 5.3. 1987 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
ANAP	36,3	23,6	2	HÜSEYİN CAHİT ARAL, NİZAMETTİN ÖZDOĞAN
DSP	8,5	3,6	-	
DYP	19,1	31,2	3	AHMET KÜÇÜKEL, ALİ RIZA SEPTİOĞLU, M. TAHİR ŞAŞMAZ
IDP	0,8	1,4	-	
MÇP	2,9	3,7	-	
RP	7,2	17,6	-	
SHP	24,8	18,9	-	
BAĞIMSIZ	0,4	-	-	

Kaynak: YSK, (2020)

Ülkemizde 17. Dönem milletvekilliği seçimlerinde üç siyasi parti seçim arenasında yarışırken bu seçimde; Anavatan Partisi, Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Milliyetçi Çalışma Partisi, Doğru Yol Partisi, Demokratik Sol Parti, Refah Partisi, İslahatçı Demokrasi Partisi olmak üzere yedi siyasi parti iktidar yarışına girmiştir. Bu dönemde seçimlere katılım oranı çok partili dönem içerisinde yapılan genel seçimlerdeki en yüksek katılım oranına sahip seçim olma özelliğine sahiptir. Türkiye geneli katılım oranı yüzde 93,3 iken Elazığ'da da bu durum yüzde 93,2 dir.

Bu seçimin galibi ülke genelinde yüzde 36,3 oranında oy olan Anavatan Partisi iken ikinci sıradaki siyasi parti Sosyal Demokrat Halkçı Parti, üçüncü sıradaki parti ise aldığı oy oranına göre Doğru Yol Partisi'dir. Elazığ özelinde ise durum bundan farklıdır. Sandık sonuçlarına göre ilk sıradaki parti yüzde 31 oy oranıyla Doğru Yol Partisi'dir. İkinci sırada ise Türkiye genelinde birinci parti olan Anavatan Partisi gelmektedir. Meclise bu dönemde seçime katılan yedi siyasi partiden üç tanesi girme hakkına sahip olmuştur diğer dört siyasi parti yüzde 10 seçim barajını aşamadığı için meclise vekil gönderememiştir. Elazığ'da seçim barajını geçen üç partiden ikisi vekil çıkarırken bunların dağılımı 3 Doğru Yol Partisi, 2 Anavatan Partisi'dir. Bu seçimde ayrıca 1983 seçimlerinde Elazığ'ın vekil sayısı 4 iken 5 e çıkarılmıştır. Bir önceki seçimde Elazığ'da dört vekilin dördünü de meclise gönderen Anavatan Partisi, hem oy oranında hem de vekil sayısında azalma yaşamıştır. Bu durumunda çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Bu sebepler arasında sağ siyasi görüşte seçime giren parti sayısının bir önceki seçime göre artışı, Özal'ın bu dönemde baskın seçime gitmesi gösterilebilir hatta bu durumla ilişkili olarak Süleyman Demirel, 18. Dönemde tekrardan iktidarı kazanan Anavatan Partisi hükümetini 'seçim yasası hükümeti' olarak ifade etmiştir (Ahmad, 1995: 232).

Elazığ'da bu seçimde vekillerin belirlenmesinde, aday faktörü, mensup olduğu aile faktörü, hemşerilik faktörü ve din faktörü ön plana çıkmıştır. Bu seçimlerde ilk kez Palu kökenli iki kişinin vekil olarak meclise gittiği bir dönem olmuştur. Doğru Yol Partisi'nde Ali Rıza Septioğlu, Anavatan Partisi'nde ise Nizamettin Özdoğan Palu kökenli aday olarak meclise gitmiştir (Doğan, 2018: 364). Septioğlu, Elazığ'ın Palu ilçesinin önde gelen dini alimlerinden Şeyh Ali Septi'nin torunu olması sebebiyle ve de Palu halkının bu aileden birinin siyasi arenada yer alması sebebiyle seçimlerde önemli rol oynamıştır Doğru Yol Partisi adına. Diğer bir aday olan Hüseyin Cahit Aral bir

dönem sanayi ve ticaret bakanlığı yapmıştır. Doğru Yol Partisi adayı Mehmet Tahir Şaşmaz ise mesleği öğretmen olup yine Elazığ'ın kanaat önderlerinden Tayyar Efendi'nin torunudur. Aynı zaman da oyuncu Necati Şaşmaz'ın da amcasıdır. Tahir Şaşmaz daha sonraki dönemlerde de karşımıza Milliyetçi Hareket Partisi Elazığ milletvekili adayı olarak çıkacaktır. Bu dönemde geçen dönem Elazığ milletvekili olan Naci Taşel ve Anavatan Partisi İl Başkanı olan Ali Yücel Uygur'da partilerinin aday listelerinde yer almakta olup vekil seçilememişlerdir.

Bir önceki dönemin ana muhalefet partisi olan Halkçı Parti ile Sosyal Demokrasi Partisi'nin birleşmesiyle kurulan Sosyal Demokrat Halkçı Parti siyasi yelpazenin merkez sol kısmında yer almaktadır ve bu seçimde Elazığ'da Türkiye genelinde aldığı oy oranından daha düşük bir oy oranı almıştır. Refah Partisi ise Türkiye genelinde yüzde 7 oranında oy olmasına karşılık Elazığ'da yüzde 17,6 oranında oy alması Refah Partisi'nin ileriki dönemlerde Elazığ siyasetinde etkili olacağı anlamına geliyordu. Bu dönem de Refah Partisi Elazığ ilk sıra milletvekili adayı önümüzdeki süreçte Devlet Bakanlığı görevi de yapacak Ahmet Cemil Tunç'tur. Tunç'un asıl mesleği öğretmenliktir. Alparslan Türkeş liderliğinde seçime giren Milliyetçi Çalışma Partisi'nin sağ siyasi geleneğin genel olarak hâkim olduğu Elazığ'da yüzde 3 oranında oy almasındaki sebep olarak Milliyetçi Hareket Partisi'nin içerisinde bulunan isimlerinin bu seçim döneminde Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi saflarında olması sebep olmuştur.

5.1.4. 1991 Genel Seçimleri

19. Dönem milletvekilliği seçimleri 20 Ekim 1991 tarihinde yapılmıştır. Bu seçim sonuçlarına göre seçimlere katılım oranında Türkiye genelinde bir önceki genel seçime göre yaklaşık yüzde 10 oranında bir azalma vardır. Elazığ'da ise ülke geneliyle doğru orantılı bir şekilde seçimlere katılım oranı yüzde 13 civarında azalmıştır. Bu seçimde bir önceki genel seçim gibi zamanından erken bir tarihte yapılmıştır normal şartlarda 1992 yılında yapılması gerekirken bir yıl önce yapılmıştır. Bunun sebebi olarak Anavatan Partisi'nde genel başkanlığa Mesut Yılmaz'ın gelmesi ve Yılmaz'ın eski genel başkan Özal'ın himayesinde olmadığı ve kararları kendinin verdiği kanıtlamak için erken bir genel seçim kararı aldığını söyleyebiliriz. Ayrıca Zonguldak ilinde başlayan

Türkiye'nin en büyük işçi yürüyüşü olma özelliğini de taşıyan yürüyüş de erken seçime gidilmesinin sebeplerinden sayılabilir.

Bu seçimde tercihli oy yöntemi kullanılmıştır. Seçim bölgelerinde çıkarılacak aday sayısının iki katı kadar aday listesi oluşturulmuştur ve seçmen bu adaylar arasından istediğini seçme şansına sahip olmuştur. Örneğin; Elazığ ilinde bu dönemde meclise 4 tane vekil gönderilecekken her partinin aday listeleri 8 kişiden oluşmuştur. Ayrıca tercihli oy kullanılmasından dolayı 1991 yılında Refah Partisi İstanbul İl Başkanlığı görevinde bulunan şuan ki Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan milletvekili adayları olarak listeye girmesine rağmen meclise milletvekili olarak girememiştir.

Tablo 5.4. 1991 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
ANAP	24	18,8	-	
DSP	10,8	2,3	-	
DYP	27	33,7	2	AHMET KÜÇÜKEL, ALİ RIZA SEPTİOĞLU
RP	16,9	29,2	2	AHMET CEMİL TUNÇ, TUNCAY ŞEKERCİOĞLU
SHP	20,8	15,5	-	
SP	0,4	0,5	-	
BAĞIMSIZ	0,1	-	-	

Kaynak: YSK, (2020)

Bu seçimlere Türkiye genelinde altı siyasi parti ve bağımsız adaylar rekabete girmiştir. 19. Dönem genel seçimlerinin en önemli özelliklerinden biri de birisi siyasi geleneğin sağında birisi solunda olmak üzere seçimlerden önce iki ittifak yapılmış olmasıdır. Sağ gelenekte Refah Partisi çatısı altında; Milliyetçi Çalışma Partisi ve Islahatçı Demokrasi Partisi, sol gelenekte ise Sosyal Demokrat Halkçı Partisi çatısı altında Halkın Emek Partisi ile ittifak yapılmıştır. İttifakların yapılmasındaki ana sebep

olarak seçime giren siyasi partilerin baraj sıkıntısı çekmeden meclise girme hakkına sahip olmak istemesi gösterilebilir.

1991 genel seçimlerinin sonuçlanmasıyla beraber Türkiye’de 1983 genel seçimleri ile başlayan tek parti iktidar dönemi 2002 yılına kadar sona erecektir ve ülkede koalisyon hükümeti dönemi başlayacaktır. Sandıktan ilk sıradaki parti olarak çıkan Doğru Yol Partisi tek başına hükümet kuracak sayıyı yani 226 milletvekilini ülke çapında çıkaramadığı için Sosyal Demokrat Halkçı Parti ile koalisyon hükümeti kurmuştur. Doğru Yol Partisi 178 milletvekili çıkarmıştır Sosyal Demokrat Halkçı Parti’nin ise 88 vekili vardır.

1991 genel seçimleri bundan önceki iki genel seçimde Elazığ’da milletvekili çıkaran Anavatan Partisi cephesinde bu seçimde milletvekili çıkarmadığı için seçimi kaybetmiş sayılır. Anavatan Partisi bu seçimde Elazığ’da yüzde 18 oranında oy alarak sandıktan üçüncü parti olarak çıkmıştır. Refah Partisi bu seçimlerde Elazığ özelinde yüksek bir oy oranına ulaşmıştır ve iki milletvekili meclise göndermiştir. Bu vekillerden Ahmet Cemil Tunç Refah Partisi listesinden seçime girmiştir. Tuncay Şekercioğlu ise yapılan ittifaktan dolayı Milliyetçi Çalışma Partisi listesinde yer alan isimdir ve bir dönem mensubu olduğu partinin il başkanlığı görevini yapmıştır. Bu dönemde Sosyal Demokrat Halkçı Parti’nin oylarının Elazığ genelinde düşmesindeki sebeplerden birisi Halkın Emek Partisi ile ittifak yapmasıdır. Halkın Emek Partisi terör yanlısı politikayı benimseyen bir siyasi parti olduğu için Elazığ seçmeni bu görüşe sahip olan bir parti ile yapılan ittifaktan yana tercihte bulunmamıştır.

Partilerin Türkiye genelinde aldıkları oy oranı ile Elazığ özelindeki aldıkları oy oranları karşılaştırıldığında merkez sağda yer alan Doğru Yol Partisi, Türkiye genelinde ve Elazığ özelinde ilk sırada yer alan siyasi parti olmuştur. Türkiye genelinde dördüncü sırada yer alan Refah Partisi ikinci sıradaki siyasi parti olmuş Türkiye genelinde ikinci sırada yer alan Anavatan Partisi ise üçüncü sırada yer almıştır. Elazığ siyasetinde bir önceki seçimde başlayan Refah Partisi’nin yükselişi devam etmiştir.

Elazığ’da daha önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimde de sandıktan galip olarak ayrılan partiler sağ geleneğe sahip partilerdir. Görüldüğü gibi Elazığ muhafazakâr ve milliyetçi siyasi partilere daha fazla rağbet göstermektedir. Buna sebep olarak da Elazığ’ın demografik yapısı kültürü, gelenekleri gösterilebilir. Sol geleneğe sahip partiler de ise Elazığ özelindeki oy oranlarında düşüş devam etmektedir. Aslında

bu durum Türkiye geneli seçim sonuçlarında da görülmektedir. Sağ partilerin oy oranları artarken, sol partilerin toplam oy oranları düşüş göstermektedir. Sağ Partiler bu dönemde yüzde 67,92 oranında oy alırken, sol partilerin toplam oy oranı ise yüzde 31,94'dür. Bu sebep Elazığ'ın siyasi yapısının Türkiye'nin genel siyasetiyle aynı düzlemde olduğunun göstergelerinden biridir.

5.1.5. 1995 Genel Seçimleri

Ülkemizde çok partili hayata geçiş döneminden itibaren dördüncü erken genel seçim olma özelliğine sahip olan 20. dönem milletvekili seçimleri 24 Aralık 1995 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Erken genel seçime gidilmesinin sebebi ise; Cumhuriyet Halk Partisi ile Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin birleşmesi sonucu genel başkanlık görevine getirilen Deniz Baykal'ın belirli bir süre sonra Tansu Çiller ile çeşitli konularda anlaşmazlığa düşmesi sonucu koalisyonun sonlandırılması ve bundan sonraki süreçte de Tansu Çiller'in tekrardan kurduğu azınlık hükümeti de güven oyu alamadığı için Türkiye Büyük Millet Meclisi erken seçime gitme kararı almıştır.

Bu seçime gidilmeden önce de seçimlerle ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır. Oy kullanma yaşı 18 yaşına düşürülmüştür, Türkiye geneli milletvekili sayısı 450 den 550'ye çıkarılmış ve seçim çevreleri daha fazla genişletilmiş bir seçim bölgesi 18 tane vekil çıkarabilecek duruma gelmiştir. 18'den daha fazla vekil çıkaran iller bölgelere ayrılmıştır ayrıca Türkiye dışında yaşayan seçmenlerinde oy kullanmasının önü açılmıştır. Bir önceki genel seçimde geçerli olan tercihli oy sistemi de kaldırılmıştır. Son olarak da seçim çevresi barajı iptal edilmiş olup sadece ülke düzeyinde yüzde 10 barajı kullanılmıştır.

1995 seçimlerine giden süreçte yapılan seçim propagandalarında İslami değerleri benimseyen siyasi partilerin oy oranlarındaki yükselen grafik sebebiyle Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz tarafından gerçekleştirilen seçim propagandalarında eğer İslami değerleri benimseyen partilerden taraf tercih yapılırsa Türkiye'nin karanlık içinde kalacağı, laik hayatın da sona ereceği şeklinde mesajlar verilerek, kamuoyunda korku psikolojisi oluşturulmaya çalışılmak istenmiştir (Kalender, 2005: 127). Bu propagandaların sandık sonuçlarına bakıldığında başarılı olduğunu söylemek güçtür.

Tablo 5.5. 1995 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
ANAP	19,6	12	-	
DSP	14,6	1,9	-	
DYP	19,2	24	2	MEHMET KEMAL AĞAR, CİHAN PAÇACI
RP	21,4	41,8	3	AHMET CEMİL TUNÇ, ÖMER NAİMİ BARIM, HASAN BELHAN
CHP	10,7	7,9	-	
MHP	8,2	6,9	-	
HADEP	4,2	3,9	-	
DİĞER	2,1	1,6	-	

Kaynak: YSK, (2020)

Türkiye genelinde 1991 genel seçimlerine 12 siyasi parti katılmıştır. Bu partiler; Doğru Yol Partisi, Refah Partisi, Yeni Parti, Yeniden Doğuş Partisi, Anavatan Partisi, Yeni Demokrasi Hareketi, İşçi Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Demokratik Sol Parti ve Halkın Demokrasi Partisi'dir. Seçime katılan partilerden beşi yüzde 10 barajının üzerinde oy almıştır. Seçim sonuçları ile birlikte ilk olarak Anavatan Partisi ile Doğru Yol Partisi arasında kamuoyu ve medya tarafından Anayol Hükümeti ismiyle koalisyon hükümeti kurulmuş daha sonra az ömürlü olan bu hükümetin ardından, bu sefer de Refahyol Hükümeti ismi ile Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi arasında bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. Bu hükümet ile birlikte 1970 yılından sonra ilk defa muhafazakâr sağ iktidarı da bulunmuştur. Bir sene görevde kalan bu hükümetin ardından, 28 Şubat 1997'de yapılan Milli Güvenlik Kurulu görüşmesiyle ülkemizde post modern askeri darbe yapılmıştır ve bu süreçten sonra üçüncü koalisyon

hükümeti Anasol-d kurulmuştur. Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokratik Türkiye Partisi arasında kurulan bu hükümet, üç partili bir azınlık hükümeti olarak adlandırılmaktadır. Üç siyasi partinin milletvekili sayısı yeterli olmadığından dolayı hükümet ancak Cumhuriyet Halk Partisi'nin dışarıdan verdiği destek ile kurulmuştur. Sonuç olarak bu partinin de desteğini çekmesiyle birlikte yeni bir koalisyon hükümeti kurulamamış ve Demokratik Sol Parti'nin kurmuş olduğu azınlık hükümeti ile önümüzdeki 1999 genel seçimlerine gidilecektir.

Bu seçimlerde Türkiye genelinde ilk sırada yüzde 21,4 oy oranıyla Refah Partisi yer almıştır, ikinci ve üçüncü sırada da yer alan partiler merkez sağ siyasi geleneğe sahip Doğru Yol Partisi ve orta direk olarak adlandırılan Anavatan Partisi'dir. Elazığ'da ise Refah Partisi Türkiye geneli aldığı oy oranından çok daha fazla oy alarak birinci sıradadır. İkinci sıradaki parti ise Doğru Yol Partisi'dir. Doğru Yol Partisi'nin Elazığ'da ikinci sıradaki olmasındaki sebeplerden birisi aday faktörüdür. Mehmet Açar bu süre zarfında 53. Hükümet döneminde adalet bakanlığı, 54. Hükümet döneminde ise içişleri bakanlığı yapacaktır. Cihan Paçacı ise aslen Malatya kökenli olup mesleği bankacıdır şuanda ise İyi Parti genel başkan yardımcılığı yapmaktadır. Bu dönemde Doğru Yol Partisi'nde 1987 seçimlerinden beri Elazığ'ın Doğru Yol Partisi listesinden milletvekili adayları olan Ali Rıza Septioğlu ise bu seçimde aday gösterilmemiştir.

2019 yılında geçerliliğini sürdüren Halkların Demokratik Partisi'nin zihniyetinin o dönemdeki temsilcisi olan Halkın Demokrasi Partisi'nin oy oranına bakıldığında Elazığ'da yaklaşık yüzde dört oranında oy almıştır. Bu oyları aldığı bölgeler incelendiğinde ise genel olarak en yüksek oy oranlarına merkez de doğudan göç alan mahallelerde ulaşırken, ilçeler bazında ise Karakoçan ve Kovancılar gibi ilçelerde almış olmasının sebebi o bölgede yaşayan farklı etnik kimlikte kişilerin fazla olmasıdır. Yine ilçeler bazında, seçim sonuçları değerlendirilirse Elazığ'ın Palu ilçesi kendi hemşerileri Ahmet Cemil Tunç'a en yüksek oy oranıyla destek olmuşlardır.

Daha önceki genel seçimlerle benzer bir şekilde bu seçimde de sol partiler Elazığ genelinde düşük oy oranlarına sahiptirler. Demokratik Sol Parti Türkiye genelinde yüzde 14,6 oy oranına sahipken Elazığ özelinde yüzde 1,9 oranında oy almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nde de durum bundan farklı değildir. Türkiye geneli aldığı oy oranının altında Elazığ'dan oy almıştır.

5.1.6. 1999 Genel Seçimleri

1999 genel seçimleri 18 Nisan 1999 tarihinde yapılmıştır. 1999 genel seçimleri Türk siyasi hayatında gerçekleşen erken seçimlerden birisi olma özelliğine sahiptir. Bunun yanı sıra bu seçim çok partili hayata geçilen süreçten beri en kısa sürede yapılmış genel seçim olma özelliğine de sahiptir. 1999 yılında genel seçimler ve mahalli idareler seçimleri aynı tarihte yapılmıştır. Bu durumda Türk siyasi tarihinde bir ilk olma özelliğine sahiptir. Seçimlere gidilen süreçte Türk siyasi hayatında önemli olaylar yaşanmıştır ve bu olaylar sandık sonuçlarına da yansımıştır. Pkk terör örgütü kurucusu Abdullah Öcalan'ın seçimlerden yaklaşık iki ay önce Kenya'da yakalanıp Türkiye'ye getirilmesi Türk siyasi hayatında terörle mücadele anlamında atılmış önemli bir adımdır. Bu süreçte başbakanlık görevini yürüten Bülent Ecevit'in partisi Demokratik Sol Parti Türkiye geneli seçim sonuçlarına göre sandıktan birinci parti çıkmasındaki en önemli sebebin bu olay olduğu gösterilebilir. Ayrıca bu süreçte Ülkemizde yaşanan terör olayları terörist Öcalan'ın Türkiye'ye gelmesi seçmenlerdeki milliyetçilik duygusunu da etkilemiş ve bir önceki seçimde yüzde 10 barajı altında kalan Milliyetçi Hareket Partisi bu seçimde barajı geçerek meclise girmeye hak kazanmıştır. Yine seçimlere gidilen süreçte 28 Şubat post modern darbesi sürecinde kapatılan Refah Partisi bu seçimlere Recai Kutan liderliğinde Fazilet Partisi çatısı altında katılmıştır ve sandıklardan Demokratik Sol Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi'nin ardından üçüncü sırada çıkmıştır. Bu seçimlerde bir başka ilki ise Cumhuriyet Halk Partisi yaşamıştır. Cumhuriyetin ilanından beri geçen süreçte ilk defa katıldığı seçimlerden birinde seçim barajına takıldığı için meclise girememiştir.

Tablo 5.6. 1999 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
DSP	22,2	3,8	-	
DYP	12	9	1	ALİ RIZA SEPTİOĞLU
FP	15,4	24,5	2	CEMİL TUNÇ, LATİF ÖZTEK
MHP	18	13,6	1	MUSTAFA GÜL
ANAP	13,2	6,6	-	
CHP	8,7	5	-	
HADEP	4,7	4,8	-	
BAĞIMSIZ	0,9	28,1	1	MEHMET AĞAR

Kaynak: YSK, (2020)

Daha önceki genel seçimlerle karşılaştırıldığında bu seçime katılan siyasi parti sayısının hayli fazla olduğu görülmektedir. 21. Dönem milletvekilliği seçimlerinde iktidar yarışına yirmi siyasi parti katılmıştır. Bu siyasi partilerden yalnızca beş tanesi seçim barajını geçmeyi başararak parlamentoda temsil hakkını yakalamıştır. Barajı geçen beş siyasi partiden de yalnızca Demokratik Sol Parti yüzde 20'nin üzerinde oy alabilmiştir. Bu sebeple siyasi partilerden hiç birisi tek başına hükümet kuracak çoğunluğa erişemediği için oldukça farklı görüşün içinde bulunduğu bir meclis tablosu bu seçimlerden sonra oluşmuştur. Seçim sonuçlarında göre birinci ve ikinci siyasi parti, dördüncü parti olan Anavatan Partisi'nin de desteğiyle birlikte Bülent Ecevit'in başında olduğu, Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi arasında üçlü bir koalisyon hükümeti kurulmuştur.

Meclise giren siyasi partilerin Elazığ özelinde aldığı oy oranlarında dikkat çeken farklılıklar gözlenmektedir. Türkiye geneli birinci parti olarak yüzde 22,2 oy alan Demokratik Sol Parti, Elazığ'da yüzde 3,8 oy oranı almıştır. Bu durum da göstermektedir ki Elazığ merkez sol siyaset geleneğiyle arasına sürekli bir mesafe koymuştur. Bu durum Cumhuriyet Halk Partisi örneğiyle de gösterilebilir Türkiye geneli yüzde 8 oy oranına sahipken Elazığ'da yüzde 5 oranında oy almıştır. En dikkat çeken durum ise, bağımsız aday olarak seçimlere giren Mehmet Ağar'ın aldığı yüksek oy sayısıdır. Mehmet Ağar, 68.540 oy alarak Elazığ'daki oyların yüzde 28,1'ini almıştır. Bu oy sayısı, Türk siyasi hayatında bu seçim dönemine kadar seçimlere bağımsız olarak giren bir adayın aldığı en fazla aldığı oy sayısı anlamına gelmektedir. Ağar bu seçimde Türkiye genelinde meclise giren 3 bağımsız adaydan birisidir. Ülke genelinde milliyetçilik duygusunun ön plana çıktığı bu seçimde Elazığ'da da Milliyetçi Hareket Partisi bir önceki seçimlere nazaran oy oranını arttırmış ve bunun yanı sıra partisi adına bir vekil meclise göndermiştir. Türkiye geneli üçüncü parti olan Fazilet Partisi, Elazığ'da birinci sıradaki siyasi parti olmuş ve beş milletvekilinden ikisini kazanmıştır. Doğru Yol Partisi ve Anavatan Partisi'nin oy oranları ise her geçen seçim Elazığ'da düşüş yaşamaktadır. 1995 seçimlerinde aday gösterilmeyen Ali Rıza Septioğlu bu seçimlerde tekrardan Doğru Yol Partisi'nden aday gösterilmiş ve meclise girmeye hak kazanmıştır. Görüldüğü üzere bu seçimde Elazığ'ın meclise gönderdiği 5 milletvekilinin partilere göre dağılımında bir aday Doğru Yol Partisi'nin, bir aday Milliyetçi Hareket Partisi'nin ve iki aday Fazilet Partisi'nin aday listelerinden

seçilirken, bir aday da bağımsız olarak meclise girmiştir. Bu durum ele aldığımız süre zarfında en fazla sayıda farklı görüşün Elazığ'ı mecliste temsil hakkı kazandığı bir genel seçim olma özelliği taşır.

Elazığ'ın ilçelerindeki seçim sonuçlarına bakıldığında ise, Merkez ilçe de dahil olmak üzere altı ilçede bağımsız olarak seçime giren Ağar birinci sırada yer alırken diğer beş ilçenin dördünde Fazilet Partisi ilk sırada diğerinde ise Doğru Yol Partisi ilk sırada yer almaktadır.

Milletvekili olarak Elazığ'ı bu dönemde temsil edecek adaylara bakacak olursak, Ali Rıza Septioğlu, Ahmet Cemil Tunç ve Mehmet Kemal Ağar'ı daha önceki dönemlerde de hatırlamak mümkün olacaktır. Mustafa Gül, Elazığ'ın Palu ilçesinde doğmuştur, akademisyendir. Milliyetçi Hareket Partisi il başkanlığı ve İyi Parti kurucu üyeliği de yapmış olan Gül, 21. Dönemde meclise girdikten sonra Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkanlığı görevinde de bulunmuştur. Fazilet Partisi'nin diğer milletvekili olan Latif Öztekin de Elazığ doğumludur. 20. Dönem Samsun milletvekilliği yapmıştır Elazığ milletvekili olmadan önce, Ziraat Fakültesi mezunudur ve akademisyendir. Şuanda ise Saadet Partisi'nde Ekonomik İşler Başkanı olarak görev yapmaktadır.

5.1.7. 2002 Genel Seçimleri

Ülkemiz 1999 genel seçimlerinden sonraki 2002 seçimlerine kadar geçen süreçte finansal anlamda iki defa krize mağdur kalmıştır. Ülkemiz açısından maliyeti yüksek olan bu krizi atlatmak için Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ismiyle iktisadi tedbirler konulmuştur ama bu tedbirlerin sonuçları ortaya çıkmadan, dönemin koalisyon ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin isteğiyle 22. Dönem milletvekilliği seçimleri olması gereken tarihten bir buçuk yıl evvele alınmıştır ve bu seçimler 3 Kasım 2002 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 2002 seçimlerinin bir diğer özelliği ise 1991 yılından beridir 3 dönem üst üste devam eden koalisyonlar sürecini sonlandırıp tek parti hükümeti sürecini başlatan seçimdir.

Bu seçime katılım oranı hem Türkiye'de hem de Elazığ'da düşüktür. Türkiye'de bu oran yüzde 79 civarındayken Elazığ'da yüzde 73,38'dir. Seçimler öncesinde Türkiye'nin siyasi yapısında yaşanan dağılma seçim sürecine de yansımış, 18 siyasi parti ve bağımsız adaylar, seçimlerde iktidar olma mücadelesi vermiştir. Siyasi yapıdaki

bu bölünmüşlük seçim sonuçlarında ortaya çıkan tabloya da yansımıştır. Bu seçim sonucuna göre Türk siyasi hayatında dikkat çeken bir durum ortaya çıkmıştır. 1999 genel seçimlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan partilerin hiçbirisi bu seçimde yüzde 10 ülke barajını geçememiştir ve meclise girememişlerdir. Bu seçimlerde, sadece iki parti yüzde 10'luk ülke barajının üstünde oy oranına sahip olarak mecliste temsil hakkına sahip oldu. Önceki dönemde İktidarda ve mecliste temsilcileri bulunan partilerin hepsi yüzde 10'luk seçim barajının altında oy alarak meclis dışında kalırken, sadece bir sene önce Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında kurulmuş olan Adalet ve Kalkınma Partisi seçimleri kazanıyor ve 2002 yılında günümüze devam eden Ak Parti iktidarı göreve başlıyordu. Diğer yüzde 10 barajını geçen siyasi parti olan Cumhuriyet Halk Partisi ülkenin ana muhalefet partisi olarak görev almıştır.

Tablo 5.7. 2002 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
AK PARTİ	34,42	41,99	4	NECATİ ÇETİNKAYA ABDULBAKİ TÜRKOĞLU, ZÜLFÜ DEMİRBAĞ, ŞEMSETTİN MURAT
M.K. AĞAR	-	13,0	1	MEHMET AĞAR
CHP	19,40	8.86	-	
F.SEPTİOĞLU	-	7,0	-	
DEHAP	6,13	7.12	-	
MHP	8,34	6.62	-	
SP	2,48	5.92	-	
ANAP	5,11	2.36	-	

Kaynak: YSK, (2020)

Ülke genelinde yaşanan siyasi değişim Elazığ özeline de yansımış ve Adalet ve Kalkınma Partisi sandıktan ilk sıradaki parti olarak çıkmıştır. Seçime bağımsız aday olarak giren Mehmet Kemal Ağar da meclise girmeyi başarmıştır. Elazığ siyasetinde geçmiş dönemlerde de görüldüğü üzere önemli bir oy oranına sahip Ağar ve Septioğulları aileleri bu dönemden sonra ilerleyen seçim dönemlerinde de tekrardan karşımıza çıkacaklardır. Elazığ bu dönem de toplam 5 milletvekili çıkarırken bunların

dördü Adalet ve Kalkınma Partisi'nden diğeri ise bağımsız aday olarak meclise gitmiştir. Türkiye genelinde 2 parti yüzde 10 barajını aşarken Elazığ özelinde tek bir parti bu barajı aşmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi ise 2015 seçimlerine kadar oyunu sürekli olarak artmıştır. Bu dönemde Elazığ'ın milletvekili olmaya hak kazanan 5 isimde Elazığ kökenlidir.

5.1.8. 2007 Genel Seçimleri

Bu seçimin, bir erken seçim niteliği taşımadan zamanında yapılacağı öngörülürken dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in görev süresi dolduğu için yerine kimin görevi devralacağı tartışırken, bu tartışmaya halkla birlikte askerlerin de katılması ve askerlerin bu konuda 27 Nisan 2007'da bildiri yayınlaması ve bunun e-muhtıra olarak Türk siyasi tarihinde anılması ve bu konuyla ilgili olarak gelişen Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin Anayasa Mahkemesine dava açarak bu süreci aksattığı için erken bir seçime gidilmiştir.

23. Dönem milletvekilliği seçimleri 22 Temmuz 2007 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu seçimlere seçmenlerin ilgisi 2002 seçimine kıyasla hem Türkiye genelinde hem de Elazığ özelinde bir artış göstermiştir. Seçim sonucuna göre tüm oyların yaklaşık yüzde 47'sini sahip olan Adalet ve Kalkınma Partisi bir kez daha tek başına iktidara gelirken; sandıktan en fazla oyu olan ikinci parti olan Cumhuriyet Halk Partisi ve üçüncü sırayı alan Milliyetçi Hareket Partisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yer alan siyasi partiler arasında yer aldılar. Seçime bağımsız adaylarla katılan ve PKK yanlısı söylemleriyle tepki çeken Demokratik Toplum Partisi de grup kurmayı başarmıştır (Balcı ve Bal, 2008: 12). 2004 yerel seçimlerinde açık ara birinci olan Adalet ve Kalkınma Partisi halktan güvenoyu almıştır.

1991 seçimlerinde dönemin Sosyaldemokrat Halkçı Parti genel başkanı olan İsmet İnönü'nün oğlu Erdal İnönü'nün ardından 4 genel seçim sonra ilk defa bir merkez sol partinin genel başkanı, Cumhuriyet Halk Partisi genel başkanı Deniz Baykal, Elazığ'da seçim mitingine katılmıştır (Doğan ve Göker, 2013: 232).

Tablo 5.8. 2007 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
AK PARTİ	46,6	57,2	5	NECATİ ÇETİNKAYA, HAMZA YANILMAZ, FARUK SEPTİOĞLU, TAHİR ÖZTÜRK, FEYZİ İŞBAŞARAN
DP	5,41	20,69		
CHP	20,84	7,07	-	
MHP	14,2	6,45	-	
BAĞIMSIZ	5,24	3,06	-	
GP	3,03	0,34	-	
DİĞERLERİ	2,38	1,47	-	

Kaynak: YSK (2020).

Siyasi partilerin 2007 genel seçimlerinde aldıkları oy oranları göz önüne alındığında 2002 genel seçimin de olduğu gibi yine Türkiye ve Elazığ'da seçimin kazanımı Adalet ve Kalkınma Partisidir. Adalet ve Kalkınma Partisi bu seçimden daha güçlü bir şekilde çıkmıştır. Bir önceki dönem ana muhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'de bu seçimde oyunu az da olsa arttırmıştır. Elazığ, 2007 genel seçimlerine siyasi tarihinde ilk defa bir siyasi partinin genel başkanını milletvekili seçmek üzere sandığa gitmiştir. Elazığ seçmeni, Demokrat Parti genel başkanı Mehmet Kemal Ağar'a yüzde 20,69 oranında oy vermiş olsa da Demokrat Parti Türkiye genelinde yüzde 10 barajını geçemediğinden dolayı Ağar Meclise girememiştir. 2007 seçimlerinde iki parti oyunu bir önceki seçime göre artırmıştır. Bunlardan Adalet ve Kalkınma Partisi oyunu yüzde 41,99'dan yüzde 57,2'ye, Demokrat Parti yani Elazığ özelinde bu oyların Mehmet Ağar'a verildiği açıktır. Oy oranını yüzde 13'den yüzde 20'ye çıkarmıştır. Diğer partiler ise bir önceki genel seçime göre Elazığ'da oy oranlarında düşüş yaşamışlardır. Bu seçimde Elazığ, Adalet ve Kalkınma Partisi'ni çok güçlü bir şekilde meclise göndermiştir. Elazığ seçmeni Adalet ve Kalkınma Partisi'ne ve Demokrat Parti'ye Türkiye genelinden daha yüksek oranda oy verirken, Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi'ne Türkiye geneli oy oranından daha düşük düzeyde oy

vermiştir. 23. Dönem milletvekilleri arasında 22. Dönem de Elazığ'dan meclise gönderilen Mehmet Necati Çetinkaya tekrardan milletvekili aday olarak gösterilmiş ve meclise gitmeye hak kazanmıştır. 2002 genel seçimlerinde bağımsız aday olarak seçime giren Faruk Septioğlu ise bu seçim de Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından aday gösterilmiş ve milletvekilliğini kazanmıştır.

5.1.9. 2011 Genel Seçimleri

24. Dönem milletvekilliği seçimleri 12 Haziran 2011 tarihinde gerçekleşmiştir. 2007 yılında gerçekleşen anayasa değişikliği referandumunda alınan genel seçimlerin 5 yerine 4 yılda bir tekrarlanması kararından sonra 2011 genel seçimleri, zamanında gerçekleşen bir seçim olma özelliği taşımaktadır. 2011 genel seçimine katılma oranı Türkiye genelinde 2007 genel seçimine kıyasla az da olsa azalma göstermekle beraber Elazığ'da ise katılım oranında artış gözlemlenmektedir. Elazığ 1980 yılından günümüze kadar yapılan genel seçimlerde ilk defa Türkiye geneli katılım oranından daha fazla bir katılım sağlamıştır. Türkiye genelinde katılım oranı yüzde 83,2 iken Elazığ özelinde bu oran yüzde 85,5'dir. Adalet ve Kalkınma Partisi üst üste üçüncü genel seçimden sandıklardan birinci parti çıkarak merkez sağda lider olan konumunu iyice güçlendirmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi yine sandıktan ikinci parti olarak çıkmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi ve Barış ve Demokrasi Partisi'nin desteklediği bağımsız adaylar da 24. Dönem de mecliste yer almıştır. Seçime katılan diğer partiler arasında ise en fazla oyu alan Saadet Partisi yüzde 1,25 oy oranına sahiptir. Geri kalan partiler ise yüzde 1'in altında oy almışlardır. Bu seçimlerin Türk siyaseti açısından başka bir yönü de seçimlere katılan 36 bağımsız milletvekili adayından 35'inin mecliste yer alarak Barış ve Demokrasi Partisi adına meclise girmesidir.

Tablo 5.9. 2011 yılı Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
AK PARTİ	49,98	67,4	4	ZÜLFÜ DEMİRBAĞ, ŞUAY ALPAY, FARUK SEPTİOĞLU, SERMİN BALIK
MHP	12,98	14,5	1	ENVER ERDEM
CHP	25,94	13,3	-	
SP	1,25	2,3	-	
DİĞERLERİ	9,7	2,5	-	

Kaynak: YSK (2020).

Seçim sonuçlarını Elazığ özelinde incelediğimizde Adalet ve Kalkınma Partisi oy oranını bir önceki seçimden yüzde 10 oranında arttırıp yüzde 67,4 oy alarak seçimi büyük bir başarıyla kazanmıştır. Bir önceki seçim döneminde yüzde 7,07 oranında oy alan Cumhuriyet Halk Partisi oy oranını yüzde 13,3'e çıkartmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi ise bir önceki seçim yüzde 6,45 olan oy oranını yüzde 14,5'e çıkarmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi'nin oy oranı bir önceki döneme göre Türkiye genelinde düşüş yaşarken Elazığ'da artış göstermiştir. 2002 ile 2018 arası süreç içinde yapılan genel seçimlerde ilk defa Elazığ'da Milliyetçi Hareket Partisi'nin oyu Cumhuriyet Halk Partisi'ni geçmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi bu dönem Elazığ'dan 4 tane milletvekili kazanmıştır diğer 1 milletvekilliği ise Milliyetçi Hareket Partisi tarafından kazanılmıştır. Bu dönem de Elazığ'da Milliyetçi Hareket Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin oylarını arttırmasındaki en önemli sebep aday faktörüdür. Bu seçimde Cumhuriyet Halk Partisi Elazığ tarafından tanınan aynı zamanda kendisi de Elazıglı olan Ali Özcan'ı aday göstermiştir bu durum oy artışına sebep olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi cephesinde ise ikinci sıra aday olan Yavuz Temizer'in sahada daha aktif bir şekilde çalışması ve söylemleriyle Elazığ halkının beğenisini toplaması aynı zaman birinci sıra milletvekili aday olan Enver Erdem'in ise Elazığ'da İl Özel İdaresi genel sekreterliği görevini yürütmüş olması bunda etkili olmuştur. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ise oylarında meydana gelen artışın en büyük sebebi Adalet ve Kalkınma Partisi genel başkanı şu an da hem parti genel başkanı hem de cumhurbaşkanı olan Recep Tayyip Erdoğan'dır. Elazığ'da önceki iki dönem de milletvekilliği yapan

Mehmet Necati Çetinkaya 2011 seçimlerinde partisi tarafından Adana da aday gösterilmiştir. Elazığ'da Palu kökenli Septioğlu ailesinden Faruk Septioğlu tekrardan aday gösterilmiştir. 22. Dönem milletvekili Zülfü Demirbağ'da tekrardan aday gösterilerek milletvekili seçilmiştir. Bu dönemde Elazığ'da milletvekili aday profili; inşaat mühendisi, avukat, mülki idare amiri, işletmeci ve iş adamı gibi mesleklere sahiptir.

5.1.10. 2015 Genel Seçimleri

2015 senesinde Türkiye'de iki defa seçim yapılmıştır. Bunun sebebi ise 7 Haziran 2015 tarihinde yapılan seçimde hükümet kurulamadığı için tekrardan 1 Kasım 2015 tarihinde sandığa gidilmiştir.

5.1.10.1. 7 Haziran Seçim Sonuçları

25. Dönem milletvekilliği seçimi 7 Haziran 2015 tarihinde yapılmıştır. Seçimlere katılım oranında bir önceki genel seçime göre Türkiye genelinde yüzde 0,7 oranında bir artış gözlemlenirken Elazığ'da yüzde 2,53 oranında bir azalma yaşanmıştır. 7 Haziran seçim sonuçları incelendiğinde Adalet ve Kalkınma Partisi 13 yıllık bir süreçten sonra ilk defa, tek başına hükümet kurma yetkisine sahip olamamıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi 258, Cumhuriyet Halk Partisi 132, Milliyetçi Hareket Partisi 80, Halkların Demokratik Partisi 80 milletvekili ile 25. Dönemde meclise girmeye hak kazanmıştır. Bu seçimin bir diğer dikkat çeken kısmı ise daha önceleri bağımsız adaylarla seçime giren PKK yanlısı partinin bu seçime parti olarak katılmasıdır.

Tablo 5.10. 7 Haziran 2015 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
AK PARTİ	40,87	52,85	3	ŞUAY ALPAY, METİN BULUT, SERPİL BULUT
MHP	16,29	20,59	1	YAVUZ TEMİZER
CHP	24,95	6,89	-	
HDP	13,12	15,36	-	
DİĞERLERİ	4,77	4,31	-	

Kaynak: YSK (2020).

Bu seçimde sandıktan birinci parti olarak çıkmasına rağmen Adalet ve Kalkınma Partisi, Türkiye geneli oy oranında yüzde 9 oranında bir düşüş yaşamıştır ve bir önceki seçime göre 68 milletvekili kaybetmiştir. Elazığ'ın bir önceki seçimde beş olan milletvekili sayısı bu seçim öncesi dörde düşürülmüştür. Elazığ'da bir önceki seçimde yüzde 67 gibi yüksek bir oy olan iktidar partisi bu seçimde oy oranında yüzde 15 gibi bir düşüş yaşamıştır. Elazığ' da bir önceki seçimde yüzde 13,3 oranında oy alan Cumhuriyet Halk Partisi bu seçimde oy oranı 6,89'a düşmüştür. Bunun genel sebebi ise Halkların Demokratik Partisi'nin Türkiye genelinde Parti olarak seçime girmesi ve yüzde 10 seçim barajını aşması için seçmen tercihinde değişim yaşanmasıdır. Milliyetçi Hareket Partisi'nin oy oranı Türkiye genelinde düşüş gösterse de Elazığ'da yüzde 20 seviyesine çıkmıştır. Türkiye genelinde olduğu gibi Elazığ özelinde de Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oy oranının düşmesinin çeşitli sebepleri vardır. Aday tercihinde birçok aday adayı olmasına rağmen Elazıglı olmayan Serpil Bulut'un Adalet ve Kalkınma Partisi'nden aday gösterilmesine verilen tepki seçim sürecini etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Serpil Bulut aslen Giresunlu olup o dönem de Elazığ'da nöroloji alanında doktorluk yapmaktaydı. Serpil Bulut'un seçim çalışmalarındaki çeşitli söylemleri de Elazığ halkı tarafından tepki toplamıştır. Bu dönem de yapılan temayül yoklamalarında ilk sıralarda yer alan aday adaylarının, aday gösterilmemesi de tepkiye yol açan başka bir faktördür. Bu sebeplerden dolayı Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Elazığ'da ki oylarının büyük bir kısmı Milliyetçi Hareket Partisi'ne kaydır. Milliyetçi Hareket Partisi adayları olan Yavuz Temizer bir önceki seçimde de milliyetçi söylemleriyle Elazığ halkının beğenisini topladığı için bu dönem de Elazığ, Temizer'i meclisi göndermiştir. Bu seçim de Elazığ'da daha önceki dönemde Adalet ve Kalkınma Partisi'nde ismi geçen ve aynı zamanda milletvekili olan Faruk Septioğlu'nun akrabası Feyzi Septioğlu bu dönem de Cumhuriyet Halk Partisi birinci sıra adayları olarak seçime girmiştir.

5.1.10.2. 1 Kasım Seçim Sonuçları

26. Dönem milletvekilliği seçimleri, 1 Kasım 2015 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye genelinde ve Elazığ'da 1 Kasım 2015 seçimlerinde hem seçimlere katılım oranlarında hem de seçim sonuçlarında 7 Haziran seçimine kıyasla farklılıklar vardır. Seçime katılım oranında hem Türkiye genelinden hem de Elazığ özelinde bir önceki

seçime göre artış yaşanmıştır. Türkiye genelinde 1 Kasım 2015 seçim sonuçları incelendiğinde bu seçimlerde de 7 Haziran 2015 seçimlerinde olduğu gibi Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Halkların Demokratik Partisi'nin rekabeti görülmektedir.

Tablo 5.11. 1 Kasım 2015 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
AK PARTİ	49,49	66,53	4	TAHİR ÖZTÜRK, METİN BULUT, ÖMER SERDAR, EJDER AÇIKKAPI
MHP	11,90	13,27		
CHP	25,31	6,29	-	
HDP	10,76	11,17	-	
DİĞERLERİ	2,54	2,74	-	

Kaynak: YSK (2020).

1 Kasım seçimlerinde partilerin oy oranına göre sıralanmasında bir önceki seçime göre bir değişme meydana gelmemiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi bir önceki seçimlerde Türkiye genelinde almış olduğu yaklaşık yüzde 41'lik oy oranını, Kasım 2015 seçimlerinde yüzde 49, 49'a yükseltmeyi başarmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi tekrardan tek başına hükümet kurabilecek yetkiyi kazanmıştır. Bunun sebebi olarak bir önceki seçimden sonra hükümetin kurulamaması, yaşanan terör olayları, halkın tedirginlik içinde olması gibi durumlar etkili olmuştur. Bu seçimde Adalet ve Kalkınma Partisi 317, Cumhuriyet Halk Partisi 134, Milliyetçi Hareket Partisi 40, Halkların Demokratik Partisi 59 milletvekili ile mecliste yerini almaya hak kazanmıştır. Elazığ'da ise Adalet ve Kalkınma Partisi yüzde 66,53 oranında oy alarak bir önceki seçime göre yüzde 13 oranında arttırmıştır ve Elazığ'da dört milletvekilini de kazanmıştır. Buna sebep olarak bir önceki seçimde tepki toplayan adayın tekrardan aday gösterilmemesi, Elazığ halkının Milliyetçi Hareket Partisi hükümet kurmaya yanaşmadığı için göstermiş olduğu tepki gösterilebilir. Milliyetçi Hareket Partisi'nin bir önceki seçime göre azalan yüzde 7'lik oy oranının iktidar partisine kaydığı görülmektedir. Adaylar incelendiğinde ise Elazığ'da aynı isimlerin tekrar tekrar listelerde olduğu gözlemlenmektedir.

5.1.11. 2018 Genel Seçimleri

27. Dönem milletvekilliği seçimleri, 24 Haziran 2018 tarihinde yapılmıştır. Bu seçimlerle aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı seçimleri de gerçekleştirilmiştir. Bu seçimlerin dikkat çeken yönü, bu seçimlerde ittifakların ortaya çıkışıdır. Bu ittifaklar Cumhuriyet Halk Partisi ve Millet İttifakı'dır. Cumhuriyet Halk Partisi; Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Büyük Birlik Partisi ve Anavatan Partisi'ni kapsamaktadır. Millet İttifakı ise; Cumhuriyet Halk Partisi, İyi Parti, Saadet Partisi ve Demokrat Parti arasında kurulmuştur. Seçimleri katılım oranı açısından değerlendirdiğimizde incelediğimiz yüzde 86,2 ile Türkiye geneli katılım oranı varken Elazığ özelinde ise bu oran 84,7'lik katılım oranıyla Türkiye'den düşüktür. Bu dönem de ittifaklardan dolayı meclisteki parti sayısı dokuzdur.

Tablo 5.12. 24 Haziran 2018 Genel Seçimi Oy ve Milletvekili Dağılımı

PARTİLERE GÖRE OY DAĞILIMI (%)				
PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	MİLLETVEKİLİ DAĞILIMI	MİLLETVEKİLİ İSİMLERİ
AK PARTİ	42,6	54,6	4	METİN BULUT SERMİN BALIK TOLGA AĞAR ZÜLFÜ DEMİRBAĞ
MHP	11,1	13,5	-	
CHP	22,6	10,7	1	GÜRSEL EROL
İYİ PARTİ	10	7,7	-	
HDP	11,7	10,1	-	

Kaynak: YSK, (2020)

İktidar partisi bir önceki seçime göre hem Türkiye genelinde hem de Elazığ özelinde oy oranında bir düşüş yaşamıştır ama henüz daha en yakın rakibi ile arasındaki oy oranındaki farka bakıldığında bu oran yüzde 20'dir. Bu seçime Elazığ'da damga vuran olay Cumhuriyet Halk Partisi'nin 41 yıl süreden sonra Elazığ'da milletvekili çıkarmasıdır. Oy oranı Milliyetçi Hareket Partisi'nden düşük olan Cumhuriyet Halk Partisi, Millet İttifakının içerisinde olduğundan dolayı milletvekili çıkarmıştır. Aslen Tunceli kökenli olan Gürsel Erol milletvekili seçildikten sonra Elazığ halkıyla iç içe olması, samimi olması gibi özellikleriyle her kesimden insanın sevgisini toplamıştır. İktidar partisi adaylarından Metin Bulut ve Zülfü Demirbağ 3 dönem, Sermin Balık ise 2 dönem Elazığ'da milletvekilliği yapmışlardır. Zülfü Tolga Ağar'ın ise aday

gösterilmesinde ki sebeplerden en önemlisi Mehmet Kemal Ağar'ın oğlu olmasıdır. İyi Parti ilk sıra milletvekili adayı daha önce Milliyetçi Hareket Partisi 25. Dönem Milletvekili Yavuz Temizer'dir. Temizer aynı zaman da İyi Parti Genel Başkan Yardımcılığı görevini de yürütmektedir. 24 Haziran seçiminde Cumhuriyet Halk Partisi'nin iki kanadı olan Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi oyları arasındaki dağılım sebebiyle Elazığ genelinde tartışmalar yaşanmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi seçim akşamı 1 milletvekilinin partileri tarafından kazanıldığını ileri sürmüştü ve gerekli müracaatları il seçim kuruluna yapmasına rağmen bu durum yurt dışından gelen oyların dağılımıyla tekrardan Adalet ve Kalkınma Partisi lehine sonuçlanmıştır.

Elazığ seçmeni Cumhurbaşkanlığı seçiminde ise; Recep Tayyip Erdoğan' yüzde 70, Muharrem İnce'ye 15,6, aslen Elazıglı olan Selahattin Demirtaş'a 6,4, Meral Akşener'e 6,3, Temel Karamollaoğlu'na da 1,6 oranında oy vermiştir. Elazığ seçmeni 2002 yılından 2019'a kadar bütün seçimlerde Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın partisi Ak Parti'yi desteklemişlerdir.

5.1.12. Seçmen Tercihlerinin Siyasi Yelpazeye Göre Dağılımı

Ele aldığımız dönem sürecindeki seçimleri değerlendirecek olursak; 1983 yılında yapılan seçimlerde, Elazığ'da sağ partilerin aldığı toplam oy oranı yüzde 78 iken, bu seçime tek merkez sol parti olarak giren Halkçı Parti'nin oy oranı yüzde 22'dir, 1987 seçimlerinde ise toplam yüzde 22,5 oranında sol partiler oy almıştır yine sağ partilerin oy oranı bu oranın 3 katından fazladır, 2007 seçimlerinde merkez sol parti olan Cumhuriyet Halk Partisinin oyu yüzde 7 seviyesindedir. Türkiye genelinde ve Elazığ'da, 1980 yılından günümüze kadar yapılan genel seçimlerde oyların siyasi yelpazeye göre dağılımında sağ yelpazenin üstünlüğü açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu sebeple sağ siyaset geleneği siyaset mücadelesinde daha avantajlı bir konuma sahiptir ve gücü elinde bulundurur. Genel seçimler, oyların siyasi yelpazeye göre dağılımı bakımından ele alındığında Türkiye geneli ve Elazığ birbiriyle paralellik göstermektedir. Elazığ'da akrabalık bağları seçimlerde önemli bir faktör olsa da sağ eğilimin önüne geçmeyi başaramamıştır. Elazığ da incelediğimiz süreç içindeki seçim sonuçları incelendiğinde merkez sol yelpazeye duyulan ilginin azlığı dikkat çekmektedir. Merkez sol yelpazenin 1977 yılından sonraki süreçte Elazığ'da ki en

büyük başarısı 2018 seçimlerinde kurulan ittifaklar sayesinde Elazığ’da bir milletvekili meclise göndermiş olmasıdır.

5.2. 1980’den Günümüze Elazığ’da Yerel Seçimler

5.2.1. Yerel Seçimlere Katılım

Yerel seçimler demokrasinin en önemli bileşenidir. Bununla yakından ilişkili olarak yerel yönetimler de demokratik hayatın vazgeçilmez unsurlarından birini oluşturmaktadır. Batı toplumlarında yerel yönetimler, kapitalist devletin ortaya çıkışına paralel bir şekilde siyasal yaşamda etkisini göstermeye başlamıştır (Arslan, 2015: 25). Diğer demokratik toplumlarda olduğu gibi, Türkiye’de yerel yönetimlerin toplumsal ve siyasi hayattaki yeri anayasa ve yasalarla belirlenmiştir. Özellikle 1961 Anayasası’nın 112. maddesinde ve 1982 Anayasası’nın 123. maddesinde ülke yönetimin, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı net bir şekilde beyan edilir. Belediye Yasası’nın (5393 sayılı) 3. maddesinde de belediye, “belde sakinlerinin mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” şeklinde tanımlanır. Seçimlere katılım oranlarının farklılık göstermesinde, seçim dönemlerinde her yöreye özgü sloganlar olması ya da belediye başkanının, seçim yöresinin içinden veya dışından olması bile seçimlere katılım oranı üzerinde etkili olabilmektedir.

Tablo 5.13. 1980’den 2019’a Yerel Seçimlere Katılım Oranları (Belediye Başkanlığı)

SEÇİM TARİHLERİ	YEREL SEÇİMLERE KATILIM ORANI (%)	
	TÜRKİYE GENELİ	ELAZIĞ
31 Mart 2019	84,67	78,18
30 Mart 2014	89,2	87,4
29 Mart 2009	84,17	81,59
28 Mart 2004	73,26	65
18 Nisan 1999	85,2	80,2
27 Mart 1994	90,5	90,2
26 Mart 1989	78	77
25 Mart 1984	88,64	88,7
Ortalama Katılım Oranı	84,20	81,03

Kaynak: YSK (2020).

1980 yılından günümüze kadar gerçekleştirilen 8 yerel seçimde Türkiye genelinde seçmen katılımının yüzde 84'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Elazığ'da ise ortalama katılım oranı yüzde 81 civarındadır. Elazığ 1984 yerel seçimi haricindeki diğer bütün seçimlerde Türkiye genelinden daha az bir katılım oranıyla sandığa gitmiştir. Seçimlere katılım oranlarında düzenli bir dağılıma bulunmamaktadır. Seçimlere katılımında düzenli bir dağılıma olmamasında toplumun ekonomik, kültürel, konjonktürel yapısı ve dönemin siyasi yapısındaki farklılarla alakalıdır. En yüksek artışın, 2004 seçimlerinden 2009 seçimlerine geçiş döneminde yaşandığı görülmektedir. Bu iki seçim dönemi arasında Elazığ özelinde yüzde 16'nın üzerinde bir artış olmuştur. Elazığ'da yerel seçimlere katılımın en fazla olduğu dönem, yüzde 90,2'lik oranla 2014 yılıdır. Seçimlere katılımın en az olduğu dönem ise yüzde 65 katılım oranı ile 2004 yılıdır.

5.2.2. 1984 Yerel Seçimleri

1984 yerel seçimleri Anavatan Partisi'nin oylarıyla kabul edilen 2972 sayılı yerel yönetim seçimlerine ilişkin yasanın uygulandığı, 1984 yerel seçimlerinin yapılacağı gün, muhalefetin 3 Haziran önerisine karşılık, Anavatan Partisi vekillerinin oylarıyla birlikte 25 Mart olarak belirlenmiştir (Çitçi, 2001: 127). Anavatan Partisi safında bu yerel seçimin erken bir tarihte yapılması istenmesinin sebebi olarak, bir önceki genel seçimde sandıklardan yüksek bir oy oranıyla çıkmış olmanın verdiği güven ve iktidar gücünün sağladığı ayrıcalıklardan faydalanmak, Anavatan Partisi'nin geçecek süre zarfı içerisinde oy potansiyelinin düşmesi gibi bir duruma fırsat vermemek ve dönemin şartları göz önüne alındığında diğer siyasi partilerin teşkilatlanmasını ve güçlenmelerini istemedikleri için seçim tarihi erkene çekilmiştir.

Tablo 5.14. 1984 Yılı Yerel Seçim Sonuçları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	SEÇİLEN BELEDİYE BAŞKANI
ANAP	43,24	50,4	MUSTAFA TEMİZER
DYP	11,8	9,3	-
SODEP	24,85	20,5	-
MDP	5,45	6,3	-
RP	3,75	6,2	-
HP	7,78	1,5	-
BAĞIMSIZ	3,14	5,8	-

Bu seçime Anavatan Partisi, Sosyal Demokrasi Partisi, Doğru Yol Partisi, Halkçı Parti, Milliyetçi Demokrasi Partisi ve Refah Partisi olmak üzere 6 parti ve bağımsızlar katılmıştır. 1980 yılında yapılan darbeden sonraki ilk yerel seçim olma özelliğini taşıyan 1984 yerel seçimleri sonucunda darbe döneminde yerel yönetimlerde görev başına getirilen kişilerin yerine tekrardan halkın isteği doğrultusunda seçilmiş kişiler iş başına gelmiştir. Darbenin etkileri seçim sonuçlarına da yansımıştır. Bir önceki yerel seçimde sağ siyaset geleneğinin oy oranlarında düşüş yaşarken, sol partiler güç kazanmıştır ama artık bu seçimden itibaren toplumsal ve siyasal yapıda meydana gelen farklılıklardan dolayı durum tam tersine dönmüştür. Bir önceki seçime göre sağ siyaset geleneğine sahip partiler gücünü yüzde 50'nin üzerinde arttırmışlardır.

Seçimlere katılım oranında bir önceki seçimlere nazaran artış gözlemlenmektedir. Türkiye genelinde ve Elazığ Özelinde bu seçimlere katılım oranı yüzde 85'in üzerinde seyretmiştir. Türkiye genelinde bu seçime katılan bütün siyasi partiler Elazığ'da aday göstermişlerdir. Anavatan Partisi, sandıktan birinci parti olarak çıkmıştır ve Elazığ'da dahil olmak üzere 54 il belediyesini kazanmıştır. Bu seçimlerde kanunlaşan ve uygulanan bir uygulama büyük şehir belediyeleridir. Ankara, İstanbul ve İzmir gibi her seçim döneminde daha fazla önem arz eden üç büyükşehri de Anavatan Partisi kazanmıştır. Büyük şehirlerde oy oranı olarak ikinci sırada yer alan siyasi parti ise Sosyal Demokrasi Partisi'dir. Anavatan Partisi'nin Elazığ'da aldığı oy oranı Türkiye genelinde aldığı oy oranından yaklaşık yüzde 7 fazladır. Anavatan Partisinin birinci parti olmasının çeşitli sebepleri vardır. En başta Anavatan Partisi lideri Turgut Özal, bu seçimi çok önemsemiştir ve seçimden önce çeşitli propaganda mahiyetinde imar affı çıkarılmış ve gecekondulara tapu verilmiştir. Turgut Özal'ın ekibi bu seçim döneminde iktidar olması da seçim sonuçlarına etki etmiş ve bir önceki seçimden sonra bir güvenoyu almışlardır. Seçim dönemi süresince televizyonları da etkin bir şekilde kullanması Anavatan Partisi'nin oy oranına olumlu anlamda etki etmiştir. Feroz Ahmad' a göre 1984 yerel seçimlerinde fon uygulaması Anavatan Partisi için önemli bir yere sahiptir çünkü bu uygulama bir nevi siyasal iktidarın özel bütçesi niteliğindedir (Ahmad, 1995: 268).

Bir önceki genel seçime katılmasına müsaade edilmeyen Sosyal Demokrasi Partisi seçim sonuçlarına göre hem Türkiye genelinde hem de Elazığ özelinde ikinci parti olarak sandıktan çıkmayı başarmıştır ve bu seçimde diğer bir solcu Parti olan Halkçı

Parti'ye bariz bir üstünlük sağlamıştır. Sosyal Demokrasi Partisi 1985 yılında Halkçı Parti ile birleşerek Sosyal Demokrat Halkçı Parti isminde siyasi arenaya girmiştir. Ayrıca bu yerel seçime sol partiler arasında ayrılıklar yaşanarak girilmesi ve Ecevit'in Partisi'nin henüz daha kurulmamış olması Anavatan Partisi'ne fayda sağlamıştır.

Türkiye ve Elazığ'ın seçim sonuçları karşılaştırıldığında ilk üç sıradaki partiler aynı olmakla birlikte, dördüncü sıradan itibaren değişiklikler yaşanmıştır. Türkiye genelinde dördüncü sırada Halkçı Parti yer alırken Elazığ'da Halkçı Parti yüzde 1,5 oy oranıyla son sırada yer almıştır sağ ve muhafazakâr geleneğe sahip olan siyasi partiler daha fazla oy almıştır. Ayrıca bu seçimde Elazığ'ın ilçelerinde de ki oy dağılımı Elazığ merkezle tamamen aynı doğrultuda seyretmemiştir. 3 ilçede Anavatan Partisi ilk sırada yer alırken, Baskil ve Palu'da Doğru Yol Partisi, Arıcak'da Refah Partisi, Sivrice ve Maden'de ise Sosyal Demokrasi Partisi birinci olmuştur. Bu durum bu seçimde aday faktörünün yerel seçimlerde daha belirgin olarak etkili olduğunu göstermektedir.

Bu seçimde Elazığ Belediye Başkanı olmaya hak kazanan Mustafa Temizer, Elazığ kökenlidir, mesleği akademisyenlik olan Temizer'in uzmanlık alanı veterinerliktir.

5.2.3. 1989 Yerel Seçimleri

Bu seçimlere Erdal İnönü'nün başında bulunduğu, Halkçı Parti ile Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin birleşmesinden doğan Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Süleyman Demirel'in başında olduğu Doğru Yol Partisi, dönemin Başbakanı Turgut Özal'ın başında bulunduğu Anavatan Partisi, Milli Görüş çizgisinde bulunan Necmettin Erbakan hocanın başında olduğu Refah Partisi, Bülent Ecevit başkanlığında Demokratik Sol Parti, Aykut Edibali başkanlığında İslahatçı Demokrasi Partisi ve ülkücü hareketin lideri Başbuğ Alparslan Türkeş'in başında bulunduğu Milliyetçi Çalışma Partisi ile bağımsız adaylar katılmıştır ve 1989 yerel seçimleri 26 Mart tarihinde yapılmıştır.

Tablo 5.15. 1989 Yılı Yerel Seçim Sonuçları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	SEÇİLEN BELEDİYE BAŞKANI
ANAP	23,74	12,5	-
DYP	23,48	20,2	-
SHP	32,76	18,6	-
MÇP	3,02	21,7	BEHÇET SUSMAZ
RP	8,74	20,7	-

Seçime katılım oranı Türkiye geneli ile Elazığ özelinde birbirine yakın oranlarda olup Türkiye genelinde oran yüzde 78 iken Elazığ'da bu oran yüzde 77 civarındadır. Sandık sonuçlarına göre bu seçimde, önceki seçim sonuçlarına göre oy oranında önemli miktarda düşüş yaşayan dönemin iktidar partisi seçimin mağlubu olarak gösterilebilir. Seçim öncesi iktidar cephesi, muhalefetin propaganda yapmasının önüne engeller koyarak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nu kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmış ayrıca siyasi partilerin il ve ilçelerde teşkilatlanmasını zorlaştırılmaya çalışılmış olsa da sandık sonuçlarında halkın iradesinin üstünde bir güç olmayacağı ne yapılırsa yapılsın halkın eğer bir memnuniyetsizliği var ise gerekli tepkiyi demokratik ve en doğru şekilde vereceği görülmüştür. Bu seçim sonuçlarından anlaşılan bir diğer durum ise genel ve yerel seçim sonuçları arasında her zaman birbirlerinin benzeri olmamaktadır. 1989 seçimi öncesinde Turgut Özal seçimi bir güvenoyu oluşturulmaya dönüştürmek istemiş eğer yeterli oyu alamaz ise görevi bırakacağını ifade etmiştir. Ama seçimlerden sonra oy oranında ciddi bir düşüş yaşanıp ilk sıradaki yerini kaybetmesine rağmen görevine devam etmiştir (Tanör 2000:77). Elazığ özelinde Anavatan Partisi bir önceki seçimde hem il belediyesini kazanıp hem de bazı ilçelerde birinci parti iken bu seçimde hem il belediyesini kaybetmiş hem de hiçbir ilçede birinci parti olamamıştır.

Seçimden önce sol partiler arasındaki yapılan birleşme seçim sonuçlarını etkileyen faktörler arasındadır. Bu seçimde merkez solda bir parti olan Sosyal Demokrat Halkçı Parti yüzde 32 oy oranıyla Türkiye genelinde birinci parti olmuştur. Sosyal Demokrat Halkçı Parti bu dönemde ayrıca parlamentoda ana muhalefet partisi konumundadır. Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin bu seçimde sandıktan birinci parti olarak çıkmasının sebeplerinin en önemlileri arasında, seçim süresince sağ görüşteki siyasi partilere karşı, sol üslubu başarılı bir şekilde kullanarak propagandasını yapması ve sağ siyaset geleneğine seçenек oluşturacak söylemleri etkili olmuştur. Ama bu durum Elazığ halkının siyasi geleneğini etkilemede çok başarılı olamamıştır ve Elazığ il merkezinde Sosyal Demokrat Parti dördüncü konumdadır.

1989 seçimlerinde Refah Partisi'nin oy oranında meydana gelen ciddi artış bundan sonraki dönemde hem Türkiye hem de Elazığ siyasetinde söz sahibi olacağına sinyalleri olarak gösterilebilir. Doğru Yol Partisi ise Elazığ'ın ilçelerinde en fazla belediye başkanı çıkaran partisi olmuş ve beş ilçede birinci parti olmuştur. Doğru Yol Partisi bu seçimde propagandalarını doğrudan Anavatan Partisi üzerine yapmıştır.

Bir önceki yerel seçimde Sosyal Demokrasi Partisi safında yer alarak seçime giren Palu kökenli olup mesleği öğretmen olan aynı zamanda da 1980 yılı öncesinde Elazığ Belediye Başkanlığı görevini yürüten Şükrü Kaçar, bu seçimde Doğru Yol Partisi adayı olarak seçime girmiştir ama Kaçar daha önceki dönemde sol partiden aday olarak seçime girmesi negatif etki yaratmıştır. Doğru Yol Partisi'ndeki bir başka negatif etkiye sebep olacak faktör ise, dönemin Elazığ Doğru Yol Partisi vekili olan Tahir Şaşmaz'ın kardeşi Abdulkadir Şaşmaz'ın bağımsız aday olarak seçime girmesidir. Sosyal Demokratik Halkçı Parti'ni adayı aslen Tuncelili olan Ali Düzyol'dur. Düzyol otobüs işletmecisidir. Refah Partisi adayı ise Hanefi Çekmen'dir.

Seçimde Elazığ Belediyesi'ni kazanan Milliyetçi Çalışma Partisi Türkiye genelinde yüzde 3 oranında oy alırken Elazığ'da yüzde 21,7 oranında oy almıştır. Bunun sebebi arasında Elazığ'da yaşayan vatandaşların büyük çoğunluğunun milliyetçi bir kimliği sahip olması gösterilirken bunun yanı sıra seçime kadar ki dönemde başkanlık görevini yürüten Mustafa Temizer'in partisinin vekilleriyle arasındaki aksaklıklar aynı zamanda bu süreçte Elazığ Belediyesi'nin borçlarındaki gözle görülen artış da Milliyetçi Çalışma Partisi'nin seçimi kazanmasında etkilidir. Seçim sonuçlarıyla birlikte Elazığ Belediye Başkanı olan Behçet Susmaz, Harputludur. Mesleği inşaat mühendisidir, daha önce Milliyetçi Hareket Partisi Elazığ İl Başkanlığı görevini sürdürmüştür. Şuanda ise Elazığ Belediye Meclis üyesidir.

1989 seçiminde sol partilerin oy oranı Türkiye genelinde yüzde 44 civarındayken Elazığ'da bu oran yüzde 19'lar da kalmıştır. Sağ partilerin Elazığ'da oy oranı yüzde 80 civarındadır. Türkiye genelinde ise yüzde 56 oranında seyretmiştir.

5.2.4. 1994 Yerel Seçimleri

1994 yılında ülkemizde yapılan mahalli idareler seçimi 27 Mart günü yapılmıştır. Türkiye genelinde seçime; Anavatan Partisi, Büyük Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi, İşçi Partisi, Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Refah Partisi, Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Sosyalist Birlik Partisi ve Yenide Doğu Partisi ve bağımsız adaylar katılmıştır. Seçime katılıma oranı Türkiye genelinde 1989 yerel seçimine kıyasla yaklaşık yüzde 10 oranında artış göstererek yüzde 91 seviyesine çıkmıştır. Elazığ özelinde ise yine bir

önceki seçime göre katılım oranında artış gözlemlenerek bu seçimde katılım oranı yüzde 90 seviyesinde seyretmiştir.

Seçim döneminden önce mevzuatta çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişikliklerle birlikte; milletvekilleri istifa etmeden yerel seçimlerde aday olabilecek ve aday olacak kişilerin daha önce altı ay süre ile o seçim bölgesinde ikamet etme şartı varken bu koşul da değiştirilmiştir. Bu seçimden sonra sandıklarının çalınması, seçimin güvenilirliğini etkilemiştir. Ayrıca seçimi takip eden günlerde alınan 5 Nisan Kararları da ülkenin seçime girerken ki durumu hakkında bir nevi bilgi niteliğindedir.

Bu seçim dönemi öncesi Türkiye’de çeşitli değişikliklerde yaşanmıştır. Turgut Özal’ın ölümü üzerine Cumhurbaşkanlığı görevine Süleyman Demirel geçmiştir, Anavatan Partisi, Sosyal Demokratik Halkçı Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin genel başkanları değişmiştir ve bu dönemde Türkiye genelinde terör olayları artış göstermiştir.

Tablo 5.16. 1994 Yılı Yerel Seçim Sonuçları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	SEÇİLEN BELEDİYE BAŞKANI
ANAP	22,8	13,2	-
DYP	19	13,6	-
SHP	16,8	13	-
MHP	7,5	23,4	-
RP	18,9	30,5	HAMZA YANILMAZ
DSP	7,9	1	-
CHP	4,4	-	-
BBP	0,9	4,4	-

Kaynak: YSK, (2020).

Bu seçim bir önceki yerel seçimde birinci parti olan Sosyal Demokrat Halkçı Parti cephesinde mağlubiyet niteliğindedir. Refah Partisi açısından ise güçlü bir galibiyet niteliğindedir. Türkiye genelinde sağ gelenekteki siyasi partiler oy oranlarını yükseltirken, sol gelenekteki siyasi partilerin oy oranında düşüş meydana gelmiştir. Bu seçimde göze çarpan durum ise ülkücü geleneğin partisi olan ve bir önceki seçime Milliyetçi Çalışma Partisi olarak giren ve bu seçimde ismi değişen Milliyetçi Hareket Partisi’nin oy oranının artması ve Refah Partisi’nin şehir merkezlerindeki belediye başkanlığının büyük bir kısmını kazanmış olmasıdır. Türkiye genelinde sandıktan

birinci ve ikinci sırada çıkan Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi olmasına rağmen da Refah Partisi oy oranını yüzde 10 arttırmıştır ve Milliyetçi Hareket Partisi oylarını iki katına çıkarmıştır. Türkiye geneli seçim sonuçlarına bakıldığında en fazla belediye başkanını 883 belediye ile Doğru Yol Partisi kazanmış olup ikinci sırada 790 belediye ile Anavatan Partisi gelmektedir. Sosyal Demokrat Halkçı 434 belediye başkanlığını kazanmıştır. Bu seçimde öne çıkan Refah Partisi 323 belediyeyi kazanmıştır. Ayrıca Milliyetçi Hareket Partisi bir önceki seçimde 24 belediyeyi kazanmışken bu seçimde 118 belediye başkanlığı kazanmıştır. Elazığ'da ise, merkez de dahil olmak üzere dört ilçede Refah Partisi birinci sırada yer alırken, Milliyetçi Hareket Partisi, Anavatan Partisi ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti iki ilçede seçimi kazanmış, Doğru Yol Partisi ise bir ilçede seçimi kazanmıştır. Belde belediyelerinde ise Doğru Yol Partisi ilk sıradadır. Seçim sonuçlarının önceki seçime göre farklılık göstermesinde Türkiye genelindeki siyasi nedenlerle birlikte yerel politikayla alakalı sebepler de rol oynamıştır. Önceki dönemde kentsel yönetim alanında Milli Görüş belediyelerinin başarılı bir şekilde görevlerini yerine getirmesi seçmenin Refah Partisi'ne ilgisini arttırmıştır.

Elazığ'da merkez sol partiler seçim sürecinde en büyük beklentileri arasında, sağ partilerin birden çok aday çıkararak bölünme yaşayacağını ve merkez sol bir partinin bu seçimde ipi göğüsleyeceğini düşünmüşlerdir ama yine başarılı olunamamıştır. En fazla oy oranına sahip olan merkez sol parti seçim sonuçlarına göre Elazığ'da beşinci sırada yer almıştır. Demokratik Sol Parti'nin oy oranı ise Türkiye genelinde yüzde 8 civarındayken Elazığ'da bu durum yüzde 1 seviyesindedir. Büyük Birlik Partisi'nin Türkiye geneli oy oranı yüzde bir bile değilken, Elazığ'da yüzde 4,4 olmasındaki sebeplerden birisi aday iken diğeri de bu seçim süresince tarikatların bir kısmının Büyük Birlik Partisi safında olmasıdır. Büyük Birlik Partisi'nin bu seçimde aday ülkücü camiadan gelen ve Elazığ Ülkü Ocakları Başkanlığı yapmış olan Zülfü Canpolat'dır. Anavatan Partisi'de eski bir Milliyetçi Hareket Partisi mensubu Ali Koç'u aday göstermiştir. Elazığ'da ülkücü camiadan birden fazla adayın çeşitli partilerde aday gösterilmesi Elazığ'da Milliyetçi Hareket Partisi'nin sandıktan ikinci parti olarak çıkmasındaki sebepler arasında yer almaktadır. Seçime Elazığ özelinde ittifak kurarak giren Sosyal Demokrat Halkçı Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi'nin adayını ise Fırat Üniversitesi Öğretim Üyesi Halis Yerlikaya'dır. Refah Partisi safından Elazığ Belediye Başkanı olarak seçilen Hamza Yanılmaz, aslen Elazığ'ın Palu ilçesi doğumludur.

Makine mühendisidir. Yanılmaz, Elazığspor başkanlığı ve Elazığ milletvekilliği de yapmıştır. 1994 seçim sonuçlarına göre sol partilerin oy oranı Türkiye genelinde yüzde 29 civarındayken Elazığ'da bu oran yüzde 14'ler de kalmıştır. Sağ partilerin Elazığ'da oy oranı yüzde 85 civarındadır. Türkiye genelinde ise yüzde 70 oranında seyretmiştir. Bu da göstermektedir ki Elazığ daha önce de olduğu gibi yine sol partilere ve adaylarına sıcak bakmamıştır. Ayrıca bu seçimde de görüldüğü gibi Elazığ'ın siyasi yapısı Türkiye genelindeki siyasi yapının benzeri şeklindedir.

5.2.5. 1999 Yerel Seçimleri

Türk siyasi hayatında 20. asırda yapılan son seçim olma özelliğine sahip olan 1999 yerel seçimlerine 20 tane siyasi parti katılırken bu seçim 18 Nisan tarihinde yapılmıştır. Seçime katılan siyasi partilerin 14 tanesi Türkiye'nin bütün şehirlerinde aday göstermiştir. Seçimde bütün şehirlerde aday gösteren partiler; Anavatan Partisi, Büyük Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Türkiye Partisi, Demokratik Sol Parti, Doğru Yol Partisi, Fazilet Partisi, Halkın Demokrasi Partisi, İşçi Partisi, Liberal Demokrat Parti, Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Sosyalist İktidar Partisi ve Yeniden Doğuş Partisi'dir. Barış Partisi, Değişen Türkiye Partisi, Demokrat Parti, Emeğin Partisi, Demokrasi ve Barış Partisi, Özgürlük ve Dayanışma Partisi'de sadece bazı şehirlerde aday göstermiştir. Bu seçimle birlikte aynı gün genel seçimlerde yapılmıştır.

Tablo 5.17. 1999 Yılı Yerel Seçim Sonuçları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	SEÇİLEN BELEDİYE BAŞKANI
ANAP	17,4	3,5	-
DYP	12,8	2,7	-
CHP	13,8	5,3	-
MHP	15,2	35,6	-
FP	18,4	42,9	HAMZA YANILMAZ
DSP	15,21	3,6	-
HADEP	3,4	3,9	-
DİĞER	3,2	2,5	-

Kaynak: YSK, (2020).

Seçimlerden önce terörist Abdullah Öcalan'ın yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi bu dönemdeki en büyük siyasal olaylardan birisidir ve bu durumda seçim sonuçlarını Türkiye genelinde etkilediği gibi Elazığ özelinde de etkilemiştir. Seçim sonuçlarına göre belediye başkanlıklarının iller bazında dağılımında Milliyetçi Hareket Partisi 20 tane, Fazilet Partisi 12 tane, Anavatan Partisi 11 tane, Cumhuriyet Halk Partisi 8 tane, Halkın Demokrasi Partisi 6 tane, Demokratik Sol Parti 5 tane ve Doğru Yol Partisi'nde 3 tane kazanmıştır. 1999 yerel seçimleri de partiler anlamında göze çarpan sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Ele aldığımız süreç zarfında sadece 1999 yerel seçiminde, belediye başkanlığının siyasi partiler arasındaki bölünmüşlüğüne bakıldığında ilk defa ilk dört sıradaki partiler siyasetin sağ geleneğinden gelen partilerdir. Türkiye genelinde bu seçimde toplam da seçilen 3215 belediye başkanının Anavatan Partisi 779 belediye başkanıyla ilk sırayı almış olup ikinci sırada 736 tane belediyeyi kazanan Doğru Yol Partisi, üçüncü sırada ise 499 belediyeyi kazanan Milliyetçi Hareket Partisi ve dördüncü olarak da 488 belediye başkanı ile Fazilet Partisi gelmektedir. Elazığ'da 4 ilçe belediyesini Anavatan Partisi, Merkez ilçe de dahil olmak üzere 4 ilçeyi Fazilet Partisi, bir ilçeyi Cumhuriyet Halk Partisi ve bir ilçeyi de Doğru Yol Partisi kazanmıştır. Elazığ'da ilçelerde seçim sonuçlarına bakıldığında siyasi partilerin aldıkları oy sayıları birbirine yakındır.

Seçime katılım oranlarına bakıldığında Türkiye genelinde bu oran yüzde 85 iken Elazığ özelinde bu oran yüzde 80 civarında seyretmektedir. Bu seçime Elazığ halkının ilgisi Türkiye ortalamasından düşük olmuştur yine seçimlere katılan partilerin oy oranları karşılaştırıldığında da Türkiye ile Elazığ arasında farklılık göze çarpmaktadır sadece ilk sıradaki parti aynı iken diğer partiler farklıdır örneğin Türkiye genelinde ikinci sırada Anavatan Partisi, üçüncü sırada Demokratik Sol Parti gelirken, Elazığ'da ikinci sırada Milliyetçi Hareket Partisi, üçüncü sırada da Cumhuriyet Halk Partisi gelmektedir. Sağ ve sol geleneğe sahip siyasi partiler arasındaki ayırmda ise belediye başkanı seçim sonuçlarına göre sağ geleneğe sahip siyasi partiler oyların tamamının yüzde 66'sını alırken, sol geleneğe sahip siyasi partiler yüzde 33'ler de kalmıştır. Elazığ'da ise sol partileri oy oranı yüzde 9'da kalmıştır. Seçim sonuçlarında da anlaşılacağı gibi bu seçiminde açık arayla sağ geleneğe sahip partilerdir hem Türkiye genelinde hem de Elazığ özelinde.

Bu seçimin sonucunda bir önceki dönem de Elazığ Belediye Başkanı olan Hamza Yanılmaz tekrardan başkan olarak seçilmiştir. Yanılmaz'ın tekrardan belediye başkanı seçilmesindeki husus görevde kaldığı süre zarfında Elazığ ilinde kentsel siyasette ve kent mimarisinde sağladığı başarılarıdır. İkinci sırada yer alan Milliyetçi Hareket Partisi'nin adayı ise Yavuz Kuzgun'dur. Kuzgun Elazığ'da mensubu bulunduğu partinin il başkanlığı görevini yerine getirmiştir. Bu seçimde Anavatan Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ile Fazilet Partisi arasındaki oy bölünmesinden faydalanarak birinci çıkmayı planlamıştır ama sandık sonuçlarında başarıyı yakalayamamıştır.

5.2.6. 2004 Yerel Seçimleri

2004 yerel seçimleri, 28 Mart 2004 tarihinde yapılmıştır. Bu seçimlerde hem Türkiye genelinde hem de Elazığ'da seçimlere katılım oranı ele aldığımız dönemler içerisinde en düşük olanıdır. Elazığ'da seçimlere katılım oranı Türkiye geneline göre yüzde 8 civarı daha düşüktür. Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde ilk yerel seçimlerine giren Adalet ve Kalkınma Partisi, 2002 seçimlerinden sonra halktan güvenoyu alarak bu seçimi de yüzde 54,8'lik bir oy oranıyla kazanmıştır

Tablo 5.18. 2004 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	BELEDİYE BAŞKAN ADAYI İSİMLERİ
AK PARTİ	54,8	31,3	HASAN TAHSİN FENDOĞLU
MHP	7,73	5,8	RAİF ÇİÇEK
CHP	14,62	5,9	ORHAN ŞİMŞEK
DYP	12,15	33	SÜLEYMAN SELMANOĞLU
SP	1,97	18,5	HAMZA YANILMAZ
DİĞERLERİ	8,73	5,5	-

Kaynak: YSK, (2020).

Türkiye genelinde 2004 yerel seçimlerinde 21 partinin girdiği bilinmesine rağmen Elazığ'da bu 21 partiden sadece 13 tanesi seçimde aday göstermiştir ve buna ek olarak bağımsız aday da vardır. Seçime giren partilerin oy oranlarına baktığımızda seçimin Adalet ve Kalkınma Partisi ile Doğru Yol Partisi arasında başa baş geçtiği

görülmektedir. Dönemin iktidar partisi Elazığ'da istediği başarıyı yakalayamamıştır. Doğru Yol Partisi'nin seçimi kazanmasındaki en büyük etken o dönem parti genel başkanlığı yapan Mehmet Kemal Ağar'ın Elazığlı olması ve her dönem Elazığ halkından sevgi ve saygı görmesidir. Doğru Yol Partisi'nden bu seçimde Belediye Başkanı olarak çıkan Süleyman Selmanoğlu 2009 yerel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi Adayı olarak tekrardan karşımıza çıkacaktır. Saadet Partisi adayı ise 23. Dönem Elazığ milletvekilliği ve Elazığ Belediye Başkanlığı yapan bir isimdir. Milliyetçi Hareket Partisi adayı Raif Çiçek, ülkücü kökenli bir isimdir. Elazığ'da sandıktan çıkan sonuçlar Türkiye geneli ile paralellik göstermemektedir. Türkiye genelinde yüzde 2'ye yakın bir oy alan Saadet Partisi'nin Elazığ'da yüzde 18,5 oranında oy almasındaki etken aday faktörüdür. Elazığ seçmeninin sol siyasi eğilime uzak olduğu yerel seçim sonuçlarında da açıkça ortadadır.

5.2.7. 2009 Yerel Seçimleri

2009 yerel seçimleri, 29 Mart 2009 tarihinde yapılmıştır. Bu seçime 19 siyasi parti ve bağımsız adaylar katılmıştır. Seçimlere katılım oranında bir önceki seçime göre Türkiye genelinde yaklaşık yüzde 11, Elazığ'da ise yüzde 16,59 oranında bir artış gözlemlenmektedir. Bir önceki seçimde olduğu gibi bu seçimde de Elazığ'da ki katılım oranı Türkiye genelinin altında olmuştur. Türkiye genelinde seçimlerin galibi bir önceki dönem olduğu gibi yine Adalet ve Kalkınma Partisi olmuştur. Elazığ'da ise bu seçimin galibi Adalet ve Kalkınma Partisi'dir.

Tablo 5.19. 2009 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	BELEDİYE BAŞKAN ADAYI İSİMLERİ
AK PARTİ	38,8	47,8	SÜLEYMAN SELMANOĞLU
MHP	16,1	23,3	ENVER ERDEM
CHP	23,1	7,7	HAYDAR SALTİK
DTP	5,7	2,5	SIDIK ÇELİK
SP	5,2	15,4	KENAN ALTUNGÖK
DİĞERLERİ	11,1	3,3	-

Kaynak: YSK, (2020).

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oylarında bir önceki seçime göre Türkiye genelinde bir düşüş gözlemlense de Elazığ özelinde bu durum tam tersinedir ve iktidar partisinin oyları bir önceki seçime göre yaklaşık yüzde 16 oranında artmıştır. Bunun en büyük sebebi geçen dönem Doğru Yol Partisi genel başkanı olan Mehmet Kemal Ağar'ın bu seçim sürecinde aktif olarak yer almamasıdır. Geçen seçimde Doğru Yol Partisi'ne verilen oylar bu seçimde Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi'ne kaymıştır. Elazığ'da bu dönem Milliyetçi Hareket Partisi Belediye Başkan adayı olarak gösterilen Enver Erdem bir sonraki genel seçimde Elazığ'dan milletvekili adayı olarak gösterilecek ve 24. Dönem Elazığ milletvekili olacaktır. Süleyman Selmanoğlu'nun Belediye Başkanı olması ve bu dönem de yaptığı hizmetler halkın beğenisini kazanmış ve Adalet Kalkınma Partisi tarafından da aday olarak gösterilince tekrardan başkan olarak sandıktan çıkmıştır. Süleyman Selmanoğlu'nun mesleği öğretmenliktir. Bu seçim döneminden önce Doğru Yol Partisi'nin ismi Demokrat Parti olmuştur. Demokrat Parti bu seçimlerde Elazığ'da aldığı oy oranı yüzde 0,7'dir. Buradan da anlaşılacağı gibi bu partiye verilen oyların hemen hepsinin Mehmet Kemal Ağar'a verildiği açıkça gözlemlenmektedir. PKK yanlısı siyasi bir izlenim veren Demokratik Toplum Partisi Doğu Anadolu'da milliyetçilerin kalesi olarak görülen Elazığ'da yüzde 2,5 gibi düşük bir oy oranına sahiptir.

5.2.8. 2014 Yerel Seçimleri

2014 yerel seçimleri, 30 Mart 2014 tarihinde yapılmıştır. Türkiye genelinde katılım oranı yüzde 89'un üzerindeyken, Elazığ'da ise bu oran yüzde 87'nin üzerindedir.

Tablo 5.20. 2014 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	BELEDİYE BAŞKAN ADAYI İSİMLERİ
AK PARTİ	43,16	55,81	MÜCAHİT YANILMAZ
MHP	17,68	29,13	BİLAL ÇOBAN
CHP	26,61	7,04	HAMZA SORGUCU
BDP	4,22	2,67	MEHMET ÖZCAN
SP	2,76	3,81	HALUK ARSLAN

Kaynak: YSK, (2020).

Bu seçim Türkiye genelinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurulduğu günden bu yana girdiği üç yerel seçimin üçüncüsünü de kazandığı bir seçimdir. Partilerin aldığı oy oranlarına bakıldığında Türkiye genelinde ilk üç sırayı 2009 seçimlerinde olduğu gibi sırayla; Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi almıştır. Aynı zamanda bu üç parti oy oranlarını da bir önceki seçime göre arttırmayı başarmıştır. Bu seçimde Elazığ'da oy oranına göre parti sıralaması yapıldığında durum Türkiye geneli ile aynı değildir. Elazığ'da ilk sırayı Adalet ve Kalkınma Partisi alırken ikinci sırayı Milliyetçi Hareket Partisi almakta, Cumhuriyet Halk Partisi üçüncü sırada kalmaktadır. Elazığ özelinde ise seçmen Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Saadet Partisi'ne Türkiye geneli oy oranının üzerinde bir oy verirken Cumhuriyet Halk Partisi, Barış ve Demokrasi Partisi'ne Türkiye geneli oy oranından az oy vermiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi Elazığ özelinde en yakın rakibi olarak görülen Milliyetçi Hareket Partisi'nin oy oranından yüzde 25 civarında fazla bir oy almıştır. 2004 ve 2009 seçimlerinde oy oranı yüzde 15'in üzerinde izleyen Saadet Partisi bu seçimle birlikte oy oranını yüzde 3,84'e düşürmüştü ve artık Elazığ'ın siyasetinde etkisi azalmıştır. Aday bağlamında değerlendirme yapacak olursak Elazığ Belediye Başkanlığı'nı kazanan Mücahit Yanılmaz, daha önce de Elazığ halkı tarafından sevilen ve aynı zamanda Elazığ'da milletvekilliği, belediye başkanlığı yapan Hamza Yanılmaz'ın abisidir. Akademisyen olan Bilal Çoban ise, Elazığ siyasetinde aktif olarak uzun bir süredir çalışmalarını sürdürmektedir. Elazığ'da Milliyetçi Hareket Partisi'nin önceki yerel seçimlere göre oy oranını arttırmasında ki etkenlerin başında aday faktörü yer almaktadır. Yukarıda ki tablo incelendiğinde sağ siyaset geleneğinin bu seçimi de yüksek bir oy oranıyla kazandığı açıkça ortadadır.

5.2.9. 2019 Yerel Seçimleri

2019 yerel seçimleri, 31 Mart 2019 tarihinde yapılmıştır. Seçimlere katılım oranı Türkiye genelinde yüzde 84,67 iken Elazığ'da bu oran yüzde 78,18'dir. Katılım oranlarında bir önceki seçime kıyasla düşüş gözlemlenmektedir. Bu seçimlerde 2018 genel seçimlerinde olduğu gibi Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı karşımıza çıkacaktır. Yalnız bu seçimde Millet İttifakı, Cumhuriyet Halk Partisi ve İyi Parti'yi kapsamaktadır. Cumhur İttifakı bu seçimlerde özellikle beka sorunu üzerinde durmuştur. 2019 yerel seçimleri Türk siyasetinde uzun yıllar konuşulacak bir seçim

olma özelliğini taşımaktadır. Oy oranı olarak seçimlerin galibi daha önceki seçimler gibi Adalet Kalkınma Partisi olsa da genel anlamda bir önceki seçimde 46 il belediyesi kazanmışken bu seçim de sayı 39'a düşmüştür. Bu seçim de daha önce iktidar Partisi'nde olan büyükşehirlerin de bir kısmı kaybedilmiştir. Buna örnek olarak; Ankara ve Antalya verilebilir. Bu seçimlere damgasını vuran olay ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimleri olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi adayı Ekrem İmamoğlu seçimleri kazanmasına rağmen Yüksek Seçim Kurulu sandık kurullarındaki usulsüzlük iddiasıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimini iptal etmiştir. İstanbul 23 Haziran 2019 tarihinde tekrardan sandık başına gitmiştir.

Tablo 5.21. 2019 Yılı Yerel Seçim Sonuçları ve Belediye Başkanı Adayları

PARTİ ADI	TÜRKİYE	ELAZIĞ	BELEDİYE BAŞKAN ADAYI İSİMLERİ
AK PARTİ	42,55	40,56	ŞAHİN ŞERİFOĞULLARI
MHP	7,44	33,41	BİLAL ÇOBAN
CHP	29,81	-	-
İYİ PARTİ	7,76	14,51	ALİ ŞEKERDAĞ
HDP	4,52	3,65	MEHMET KILIÇTEPE
SP	2,91	5,52	HALUK ARSLAN
DİĞERLERİ	5,01	2,35	-

Kaynak: (YSK, 2020)

Elazığ özelinde Adalet ve Kalkınma Partisi oy oranını bir önceki seçime göre yüzde 15 oranında düşürmesine rağmen yine sandıktan birinci parti olarak çıkmayı başarmıştır. Elazığ'da Adalet ve Kalkınma Partisi'nin bu seçimde oylarını düşürmesinin çeşitli sebepleri vardır. Bunlara örnek olarak; Elazığspor için iktidar tarafından verilen sözlerin tutulmaması, Elazığ'da artarak devam eden işsizlik sorunu ve kaldırım belediyciliği gösterilebilir. Bu seçimde Cumhur İttifakı'nın iki kanadı olan Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Halk Partisi seçime ayrı adaylar ile girmişlerdir. Bunun en önemli sebebi Elazığ'da üçüncü bir partinin seçimi kazanma ihtimalinin düşük olmasıdır. Seçim sürecinde Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın Elazığ mitinginde kendi partisi için özel olarak oy istememiş Cumhur ittifakı için oy istemiş olması önemli bir husustur. Elazığ'da seçimlere katılım oranının önceki seçimlere göre

düşük olmasındaki sebep belirli bir kesimin sandığa gitmeme kararı almış olmasıdır. Elazığ'da bu seçimde Adalet ve kalkınma partisi Palu kökenli bir aday göstermemiştir. 2018 genel seçimlerinde yine iktidar partisinin Elazığ 5.sıra milletvekili adayı da olan Şahin Şerifoğulları Elazığ'ın merkez mahallelerinden olan Sürsürülüdür. Milliyetçi Hareket Partisi incelediğimiz dönem içerisinde aldığı en yüksek oy oranını bu seçimlerde almıştır. Buna sebep olarak; Bilal Çoban'ın yaklaşık on yıldır Elazığ'da aktif bir şekilde çalışmalarını belde, mahalle, sokak ayırımı yapmadan yürütmesi gösterilebilir. Ayrıca bu seçimde Milliyetçi Hareket Partisi Elazığ İl Başkanı Semih Işıkver'in de özverili çalışmalarının da etkisi vardır. Millet İttifakı'nın İyi Parti Adayı Ali Şekerdağ ise yüzde 14,51 oy almıştır. Bu seçimde bu oy oranını almasında Cumhuriyet Halk Partisi Elazığ Milletvekili Gürsel Erol'un da payı vardır. Seçime bir önceki dönem gösterdiği adayla tekrardan giren Saadet Partisi ise bir önceki seçime göre oy oranını yaklaşık yüzde 2 oranında arttırmıştır. PKK yanlısı siyaset yürüten Halkların Demokratik Partisi ise Elazığ'da her zaman olduğu gibi düşük bir oy oranıyla çıkmıştır.

5.2.10. Seçmen Tercihlerinin Siyasi Yelpazeye Göre Dağılımı

Seçim sonuçları incelendiğinde 1980 yılından günümüze yapılan yerel seçimlerin hepsinde sağ siyasi gelenekte olan partilerin kazandığı görülmektedir. Bu durumun en büyük sebebi Elazığ'ın geçmişten günümüze muhafazakâr ve milliyetçi kimliğidir. Bu durum genel seçim sonuçlarında da genel olarak geçerlidir.

5.3. Elazığ'da Genel ve Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması

Araştırmanın bu bölümünde Elazığ siyasetinin yapısı, genel ve yerel seçim sonuçları bağlamında karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Bu analiz sayesinde genel ve yerel seçimler temelinde Elazığ'da hangi siyasi partinin seçimleri kaybettiğinin, hangi partinin kazandığının anlaşılması amaçlanmıştır. Bunlardan yola çıkılarak Elazığ siyasetinde benzerlik ve farklılıklar incelenecektir. Elazığ'da, genel seçimlere katılım oranı ortalaması 83,12'dir. Elazığ seçmeninin genel seçimlere ilgilerinin en düşük olduğu dönem, yüzde 73,38 ile 3 Kasım 2002 seçimleridir. Bu seçimlerde Elazığ'da katılım oranı, bir sonraki seçimlerine kıyasla yüzde 3,17 oranında düşüktür. En yüksek katılım oranına sahip olan genel seçim ise yüzde 93,2 ile 29 Kasım 1987 seçimleridir.

Yerel seçimlere katılım oranı ortalaması ise yüzde 81'dir. Yerel seçim bazında ise en düşük katılım oranı ise yüzde 65 ile 28 Mart 2004 seçimleridir. En yüksek katılıma sahip yerel seçim yüzde 87,4 ile 30 Mart 2014 yerel seçimleridir. Elazığ'da hem genel seçimler hem de yerel seçimler bazında en düşük katılım oranının yüzde 65 olduğu görülmektedir. En yüksek katılım oranı da yüzde 92,2'dir. Genel olarak bakıldığında ise Elazığ'da genel seçimlere olan ilgi daha fazladır.

1980 yılından günümüze kadar geçen süre içerisinde Elazığ Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne 50 milletvekili göndermiştir. Bu milletvekillerinin 24'ü Adalet ve Kalkınma Partisi'nden, 2'si Milliyetçi Hareket Partisi'nden, 1'i Cumhuriyet Halk Partisi'nden, 2'si de bağımsız olarak, 8'i Doğru Yol Partisi'nden, 5'i Refah Partisi, 2'si Fazilet Partisi, 6'sı da Anavatan Partisi'nden meclise girmeye hak kazanmıştır. Buradan da açıkça görülebileceği gibi Elazığ'da genel seçimlerin galibi genellikle sağ partilerdir. İncelediğimiz süreçte yapılan 8 yerel seçimde ise Elazığ'da belediye başkanı seçilen adayların 3'ü Adalet ve Kalkınma Partisi, 1'i Doğru Yol Partisi, 1'i Milliyetçi Çalışma Partisi, 1'i Anavatan Partisi, 1'i Refah Partisi ve 1'i de Fazilet Partisi adaydır. Doğru Yol Partisi'nin Elazığ'da sandıktan birinci parti çıkmasının en büyük sebebi o dönemin parti genel başkanı Mehmet Kemal Ağar'dır. Elazığ'da genel seçimlerde ortaya çıkan tablodan farklı bir durum yerel seçimlerde de oluşmamıştır ve yine seçimlerin galibi sağ partiler olmuştur. 2018 genel seçimlerinde Elazığ'da 41 yıllık süreç içerisinde görülmemiş bir durum ortaya çıkmış ve Cumhuriyet Halk Partisi, Elazığ'dan milletvekili kazanmıştır.

5.3.1. 1981 ve 1987 Genel Seçimleri ile 1984 Yerel Seçiminin Karşılaştırılması

1983 genel seçiminde Türkiye genelinde seçime katılma oranı yüzde 92,3 iken bir sonraki yıl yapılan yerel seçimde bu oran yüzde 88,64 seviyesine düşmüş ve 1987 yılında yapılan genel seçimde yüzde 93,3 seviyesine çıkmıştır. Elazığ'da ise seçimlere katılma oranı 1983 genel seçiminde yüzde 88,2 iken 1984 yerel seçiminde yüzde 88,7 seviyesine çıkmıştır, 1987 genel seçiminde ise seçimlere katılma oranı tavan yaparak yüzde 93,2 seviyesine gelmiştir. Araştırmamıza konu olan süreç içerisinde hem genel seçim hem de yerel seçimler bağlamında yüksek katılımı gerçekleştiren seçim 1987 genel seçimidir.

1983 genel seçimine dönemin koşullarından dolayı 3 siyasi parti ve 482 tane bağımsız milletvekili adayı seçime katılmıştır bir sonraki genel seçim olan 1987 genel seçiminde ise seçime katılan siyasi parti sayısı 7'dir. 1984 yerel seçimlerine ise 6 siyasi parti katılmıştır. 1983 seçimlerinde Türkiye genelinde yüzde 45,1 oy oranıyla birinci parti olan Anavatan Partisi bir yıl sonraki yerel seçimde 43,24 ile yine birinci parti olmuş bu durum Anavatan Partisi cephesinde güvenoylaması olarak görülmüştür ve ardından 1987 genel seçimlerinde oy oranında ciddi bir düşüş gözlemlense de yine 36,3 oy oranıyla seçimden ilk sırada yer alan parti olma özelliğine sahiptir. Elazığ'da 1983 genel ve 1984 yerel seçiminde Anavatan Partisi'ne Türkiye genelinde aldığı destekten daha fazla destek veren Elazığ seçmeni genel seçimde yüzde 58 yerel seçimde ise yüzde 50 oranında oy vermiştir. 1987 seçiminde ise Anavatan Partisi Elazığ'da ikinci sıraya gerilemiştir. Seçim sonuçlarına etki eden çeşitli siyasi toplumsal faktörlerin yanı sıra bu dönemde partilerin yasaklı olması Anavatan Partisi'nin aldığı yüksek oylara sebebiyet veren bir diğer özelliktir. Halkçı Parti'nin 1983 genel seçiminde Elazığ'da yüzde 22 oranında oy alıp bir yıl sonraki yerel seçimde bu oy oranının yüzde 1,5 seviyesine düşmesi de bu varsayımı doğrular niteliktedir. Sosyal Demokratik Halkçı Parti'nin seçime girmesi soldaki oyların kaymasına sebebiyet vermiştir. Doğru Yol Partisi'nin katıldığı 1984 yerel ve 1987 genel seçimlerinde Elazığ'da aldığı oy oranı Türkiye genelinden fazladır. Refah Partisi'nin de bu seçim dönemlerinde aldığı oyların artış göstermesi yakalayacağı başarının sinyalini vermektedir. Elazığ ele aldığımız iki genel ve bir yerel seçim döneminde sol siyasi gelenekten katılan partilere verdiği oy oranı her zaman Türkiye genelinin altında kalmıştır. 1983 genel seçiminde Elazığ'da ki dört milletvekilinin hepsi Anavatan Partisi safında meclise gitmiştir. 1987 genel seçiminde beşe yükselen Elazığ'ın vekil sayısının üçünü Doğru Yol Partisi kazanmışken, ikisini de yine Anavatan Partisi kazanmıştır. 1984 yerel seçiminde de Elazığ Belediye Başkanı Anavatan Partisi safındandır. Bu incelemelerden de anlaşılacağı yerel seçim sonuçları genel seçim sonuçlarına benzer şekilde sonuçlar doğurmuştur bu durumda Elazığ seçmeninin bu dönemde adaydan ziyade siyasi partiye yakınlık faktörünün etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca üç seçimde de Elazığ'da sağ siyasi geleneğe sahip siyasi partilerin üstünlüğü belirgin bir şekilde görülmektedir.

5.3.2. 1991 Genel Seçimi ile 1989 Yerel Seçim Sonucunun Karşılaştırılması

Seçimlere katılım oranı doğrultusunda karşılaştırılma yapıldığında 1989 yerel seçiminde Türkiye geneli seçime katılım oranı yüzde 78, Elazığ özelindeki katılım oranı ise yüzde 77'dir. 1991 genel seçiminde ise Türkiye geneli katılım oranı yüzde 83,9 seviyesine çıkmışken Elazığ da ise bu oran yüzde 80,9'a çıkmıştır. Bu durum göstermektedir ki bu dönem zarfında yerel seçimlere olan ilgi genel seçimlere kıyasla daha azdır ve Elazığ iki seçim döneminde de Türkiye genelinden daha az bir katılım oranıyla sandığa gitmiştir.

1989 yerel seçiminde sandıklardan ilk sırada çıkan siyasi parti Türkiye genelinde yüzde 32,76 oy oranıyla Sosyal Demokrat Halkçı Parti iken Elazığ özelinde dördüncü sırada yer almışlardır. Türkiye genelinde yüzde 3 gibi düşük bir oy oranına sahip olan Milliyetçi Çalışma Partisi Elazığ da bu oy oranının yaklaşık 7 katını alarak yüzde 21 ile birinci sıradadır. Muhafazakar geleneğe sahip olan Refah Partisi yine Türkiye geneli aldığı oy oranından daha fazla oy oranına sahip olup Elazığ'da ikinci sıradadır. Demokratik Sol Parti ise Türkiye genelinde yüzde 6,7 oy almışken Elazığ'da yüzde bir oy oranına sahip olamaması Elazığ'ın siyasi yapısı hakkında bilgi verir niteliktedir. 1991 genel seçiminde ise birinci sırada yer alan siyasi parti hem Elazığ'da hem de ülke genelinde Doğru Yol Partisi'dir. Elazığ 1989 yerel seçiminde sandıktan ilk sırada çıkan sol bir partiye ülke genelinde olduğu gibi sıcak bakmazken 1991 seçiminde sağ bir parti olan Doğru Yol Partisi'ni Türkiye genelinde aldığı oy oranından daha fazla bir oyla sandıktan çıkarmıştır yine her iki seçimde de Elazığ özelinde ilk üç sıradaki siyasi partiler sağ siyaset anlayışına sahiptirler. 1989 yerel seçiminde sol siyasi anlayışa sahip siyasi partilerin oy oranı Türkiye genelinde yüzde 44 civarındadır 1991 genel seçimlerinde ise oran yüzde 31,94'dür. Elazığ özelinde ise bu oran 1989 yerel seçimde yüzde 19 seviyesindedir 1991 genel seçiminde ise oran yüzde 17 ye düşmüştür. Elazığ'da genel seçimde Doğru Yol Partisi ve Refah Partisi adayları meclise gitmiştir, yerel seçimde ise Milliyetçi Çalışma Partisi adayı kazanmıştır.

5.3.3 1995 Genel Seçimi ile 1994 Yerel Seçim Sonucunun Karşılaştırılması

1994 yerel seçimi 1980 darbesinden sonra günümüze kadar yapılan yerel seçimler içinde en fazla katılım oranına sahip yerel seçimdir. Türkiye geneli ve Elazığ özelinde katılım oranı yüzde 90 seviyesindedir. Bir yıl sonra yapılacak 1995 genel seçiminde ise

Türkiye genelinde seçime katılım oranı yüzde 5 oranında düşüş gösterirken, Elazığ da ise bu düşüş oranı yüzde 9'dur. Elazığ bu seçim döneminde de Türkiye geneli katılım oranından daha düşük bir katılım oranına sahiptir.

1994 yerel seçimine 13 tane siyasi parti ve bağımsız adaylar katılmıştır, 1995 genel seçimine ise 12 siyasi parti ve bağımsız adaylar katılmıştır. 1994 yerel seçiminde Türkiye genelinde sandıktan ilk 3 sırada çıkan partiler sırasıyla; Anavatan Partisi, Doğru Yol Partisi ve Refah Partisi'dir. Elazığ'da bu sıralama farklıdır. İlk sırada Refah Partisi ikinci sırada Milliyetçi Hareket Partisi ve üçüncü sırada Doğru Yol Partisi gelmektedir. Hem Türkiye genelinde hem de Elazığ'da ilk üç sırada yer alan partiler sağ siyasi geleneğe sahip partilerdir. Bu seçimde de sağ siyasi anlayışın üstünlüğü görülmektedir. 1995 genel seçiminde ise Türkiye genelinde Refah Partisi, Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi ilk üç sırayı alırken Refah Partisi yerel seçime göre oy oranını yüzde 2,5 arttırmış, Doğru Yol Partisi aynı seviyede seyretmiş, Anavatan Partisi'nin oy oranında ise yüzde üç seviyesinde düşüş gözlemlenmiştir. Elazığ'da ise Refah Partisi 1994 yerel seçimine göre oy oranını yüzde 11,3 oranında arttırarak büyük bir başarı elde etmiştir. Refah Partisi'nin yakaladığı bu başarı Elazığ'da muhafazakâr siyaset anlayışının belirgin bir yere sahip olduğunun göstergelerinden birisi olarak gösterilebilir. Doğru Yol Partisi'nin de oy oranında artış yaşanırken, Anavatan Partisi'nin oy oranında azalma meydana gelmiştir. Bu iki seçim döneminde Elazığ'da Milliyetçi Hareket Partisi'nin oy oranı dikkat çekmektedir. 1994 yerel seçiminde Türkiye genelinde aldığı oy oranının 3 katını alarak yüzde 23 oy olan parti 1995 genel seçiminde Türkiye genelinde aldığı oy oranından düşük bir oy oranına Elazığ'da sahip olmuştur ve yüzde 6,9 oranında oy almıştır. Her iki seçim sonucunda da sol partiler Elazığ'da daha öncede olduğu gibi Türkiye genelinde aldıkları oy oranının daha altında oy almışlardır ve 1994 seçimi ile 1995 seçimi arasında yine sol partilerin oy oranı Elazığ'da düşüş göstermiştir. Elazığ'ın bu süreçte çıkardığı bir belediye başkanı ve beş milletvekilinin dördü Refah Partisi safındayken diğer ikisi Doğru Yol Partisi'ne mensuptur.

5.3.4. 1999 Genel ve Yerel Seçiminin Karşılaştırılması

1999 genel ve yerel seçimleri aynı tarihte yapıldığından dolayı genel ve yerel seçim arasındaki ilişkiyi açıklamak bakımından daha fazla bilgi verici nitelikte

olmaktadır. Genel seçimde Türkiye geneli katılma oranı yüzde 87,9 oranındayken, yerel seçimde bu oran yüzde 85,2 oranına düşmüştür yine Elazığ'da genel seçimde seçmen yüzde 83,2 oranında sandığa gitmişken, yerel seçimde yüzde 80,2 oranında sandığa gitmiştir bu durum seçmen ilgisinin mahalli seçimlerden ziyade genel seçimlere daha fazla olduğunun bir göstergesidir. 1999 genel seçimi 1990 ile 2000 yılı arasında yapılan genel seçimler arasında hem Türkiye genelinde hem de Elazığ özelinde en fazla katılım oranına sahip olan seçim özelliğine sahiptir.

Genel seçimde rekabet 21 siyasi parti arasında yaşanırken yerel seçimde 20 siyasi parti rekabet etmiştir ayrıca her iki seçimde de bağımsız adaylar bulunmaktadır. Genel seçimde Türkiye genelinde ilk üç sırayı paylaşan partiler; Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Fazilet Partisi'dir. Yerel seçimde bu durum değişiklik göstermektedir. İlk sırada Fazilet Partisi yer alırken ikinci sırada Anavatan Partisi, üçüncü sırada ise Demokratik Sol Parti yer almaktadır. Elazığ'da ise durum farklıdır. Elazığ da genel seçimde aday faktörünün ön plana çıktığı bir seçim olmuştur. Seçime bağımsız olarak katılan Mehmet Açar yüzde 28,1 oranında oy alarak birinci sırada yer almıştır. İkinci sırada Fazilet Partisi gelirken üçüncü sırada Milliyetçi Hareket Partisi gelmektedir. Yerel seçimde ise Fazilet Partisi genel seçimdeki oy oranını yüzde 18,4 oranında arttırmış ve yüzde 42 oranında oy almıştır yine yerel seçimde ikinci sırada yer alan Milliyetçi Hareket Partisi oy oranını yüzde 20 seviyesinde arttırarak yüzde 35,6 oranında oy almıştır. Bu durum genel seçimde Elazığ seçmeninin Mehmet Kemal Açar'a verdiği oyları yerel seçimde muhafazakâr ve milliyetçi partilerden yana kullandığını göstermektedir. Demokratik Sol Parti iki seçimde de Türkiye'de ilk üç sıra içinde yer almış olmasına rağmen Elazığ seçmeni yine sol partiye sıcak bakmamıştır ve her iki seçimde de oy oranı yüzde 3,5 seviyesinde seyretmiştir. Doğru Yol Partisi genel seçimde Elazığ'da yüzde 9 oranında oy alırken, yerel seçimde yüzde 2,7 oy alması Doğru Yol Partisi'nin aldığı oy oranının aday temelli olduğunun göstergesidir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin her iki seçimde oy oranının yüzde 5 olup paralellik göstermesi Elazığ ilinde bu oranlarda bir seçmen kitlesine sahip olduğunun göstergesidir. Elazığ'da her iki seçimde de sağ partilerin açık ara üstünlüğü görülmektedir. Yerel ve genel seçimde seçilen beş milletvekili ve belediye başkanının partilere göre dağılımında; belediye başkanı da dahil olmak üzere 3 kişi Fazilet

Partisi'nden, bir kişi bağımsız, bir kişi Milliyetçi Hareket Partisi'nden diğer bir kişi ise Doğru Yol Partisi safındadır.

Türkiye genelinde genel seçimde birinci sırada yer alan Demokratik Sol Parti'nin yerel seçimde üçüncü sırada yer alması yerel siyasette seçmenin yapılan hizmeti önemseydiğini ve yerel seçimdeki tercihlerin farklı bir şekilde belirlenebileceğini açıklaması bakımından dikkate değerdir. Bu durum seçmenin kentsel ölçüde belirli değerleri benimsediği ve sandığa o yönde gittiğinin göstergesi olarak gösterilir.

Sonuçlar değerlendirilirse eğer Türkiye genelinde, genel seçimde ortanın solundaki partilere verilen oy oranının, yerel seçimde ortanın solunda yer alan partilere verilen oy oranından daha fazla olması sandığa giden seçmenin yerel ve genel seçim arasındaki farkın bilincini anlaması bakımından önemli bir yere sahiptir. Yerel seçimdeki sol siyasi geleneğe sahip partilere verilen oy ile genel seçimdeki sol partilere verilen oy arasında bir fark olması demek bu oranın ya bağımsız adaylara gittiğinin ya da sağ siyasi gelenekteki partilere gittiğinin göstergesidir. Durumu tersten okumaya çalışırsak 1999 yerel seçiminde sağ gelenekteki siyasi partilere oy veren seçmenin belirli bir kesimi genel seçimde sol gelenekteki bir partiye oy vermiştir.

5.3.5. 2002 Genel – 2004 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması

2002 genel seçimlerinde Türkiye geneli katılım oranı yüzde 79,1, Elazığ özelinde katılım oranı ise yüzde 73,38'dir. 2004 yerel seçimlerinde ise Türkiye genelinde katılım oranı yüzde 73,26 iken Elazığ'da bu oran yüzde 65'dir. 2002 genel seçimlerinin Elazığ'da kazananı yüzde 41,99 oy oranıyla Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. En yakın rakibiyle arasındaki oy farkının oranı ise yüzde 28,99'dur. 2004 yerel seçimlerinin galibi ise yüzde 33 oy oranı ile Doğru Yol Partisi'dir. Elazığ'da 2000 yılından günümüze ilk ve son defa iktidar partisi dışında bir parti yerel seçimleri kazanmıştır. 2002 genel seçimlerinde sandıktan ilk üç sırada Adalet ve Kalkınma Partisi, Bağımsız aday Mehmet Kemal Ağar ve Demokratik Halk Partisi çıkmıştır. 2004 yerel seçimlerinde ise Doğru Yol Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi ve Saadet Partisi'dir. Saadet partisi genel seçimlerde yüzde 5,92 oy oranına sahipken bu oy oranını 2004 yerel seçimlerinde oy oranını yüzde 18,5'a çıkarmıştır bunda en büyük etken aday faktörüdür.

5.3.6. 2007, 2011 Genel – 2009 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması

Türkiye genelinde bu seçim dönemlerinin hepsinde sağ partilerin üstünlüğü açık bir şekilde ortadadır. Elazığ'da ise bu durum Türkiye genelinden farklılık göstermemektedir. Bu seçim dönemleri arasında katılım oranı ortalaması Türkiye genelinde yüzde 83,85 iken Elazığ'da bu oran yüzde 81 civarındadır. 2007 genel seçimlerinde Elazığ'da, Adalet ve Kalkınma Partisi seçimi açık ara kazanarak 5 milletvekili kazanmıştır. Bu seçimde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin en yakın rakibi olan Demokrat Parti ile arasındaki oy oranındaki fark yüzde 37 civarındadır. Demokrat Parti'nin o dönem Elazığ adayı Mehmet Kemal Açar yüzde 20,69 oy oranına sahip olmasına rağmen milletvekili seçilememesinin sebebi mensubu olduğu Demokrat Parti'nin Türkiye geneli yüze 10 barajını aşamamasıdır. 2009 yerel seçimlerinde yine Adalet ve Kalkınma Partisi seçimi kazanmış olmasına rağmen 2007 seçimlerine göre oy oranını yaklaşık yüzde 10 düşürmüştür. 2007 seçimlerinde oy oranı yüzde 6,45 olan Milliyetçi Hareket Partisi 2009 seçimlerinde bu oranı yüzde 23,3'e taşıyarak bu seçimde Elazığ'da ikinci parti olmayı başarmıştır.

2000 yılından günümüze ilk defa Milliyetçi Hareket Partisi genel seçimler bağlamında Türkiye genelinde aldığı oy oranından daha fazla oy oranını 2011 genel seçimlerinde Elazığ'da almayı başarmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ise her iki seçimde de yüzde 7 oranında oy almıştır. 2011 genel seçimlerinde ise Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oy oranında Elazığ'da son derece büyük bir artış yaşanmıştır ve 2007 seçiminden yüzde 10,2, 2009 seçiminden ise yüzde 19,6 oranında fazla oy olarak yüzde 67,4 oy almayı başarmıştır. Bu durum Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşundan günümüze kadar Elazığ'da aldığı en yüksek oranı olma açısından önem taşımaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi ise bundan önceki iki seçimde yüzde 7 oranında olan oyunu yüzde 13'e çıkarmayı başarmıştır. Bunun sebebi ise aday faktörüdür. Son olarak bu üç seçim döneminde sağ partiler açık ara seçimleri kazanmıştır.

5.3.7. 7 Haziran ve 1 Kasım Genel – 2014 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması

Seçime katılım oranı 7 Haziran seçiminde Türkiye genelinde yüzde 83,9 iken 1 Kasım seçiminde bu oran artmış ve yüzde 85,2 oranına çıkmıştır. Elazığ özelinde de seçim katılım oranı 7 Haziran seçiminde yüzde 82,97 iken 1 Kasım seçiminde

84,09'dur. Yerel seçimde ise bu oran Türkiye genelinde yüzde 89 oranına, Elazığ'da ise yüzde 87 oranına çıkmıştır. Üç seçim döneminde de seçimin galibi Elazığ'da değişmemiştir. Sandıktan birinci parti olarak çıkan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oy oranı 2014 yerel seçimlerinde Elazığ'da yüzde 55,81, 7 Haziran seçimlerinde oy oranı yüzde 52,85, 1 Kasım seçimlerinde ise bu oran yüzde 66,53'e çıkmıştır.

7 Haziran ve 1 Kasım seçimleri arasındaki artışın çeşitli sebepleri vardır. Buna örnek olarak; 7 Haziran seçimlerinden sonra hükümetin kurulamaması, güvensizlik ortamı, yaşanan terör olayları, 7 Haziran seçiminde Elazığlı olmayan bir aday çıkarılması ve bu adayın söylemleri gösterilebilir. Adalet ve Kalkınma Partisi Kasım seçimlerinde gidilirken Elazığ milletvekili aday listelerinde değişikliğe gitmiştir. 7 Haziran seçimlerinde Milliyetçi Hareket Partisi'nden milletvekili olarak seçilen ve 1 Kasım seçimlerinde tekrardan aynı partiden birinci sıra aday gösterilen Yavuz Temizer'in bu seçimde milletvekili seçilememesinde ve partisinin yüzde 7 civarında oy kaybetmesindeki etkenlerden biri de Milliyetçi Hareket Partisi'nin bu seçim döneminde hükümet kurmaya gösterdiği tavrıdır. Milliyetçi Hareket Partisi'nin oylarının bir çoğunluğu 1 Kasım Seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi'ne kaymıştır. Milliyetçi Hareket Partisi bu seçim döneminin üçünde de Türkiye geneli aldığı oy oranından daha fazla oy oranına sahiptir Elazığ özelinde. Cumhuriyet Halk Partisi'nin aldığı oy oranları ise genel seçimlerde yüzde 6 civarındayken yerel seçimde ise yüzde 7'dir. Barış ve demokrasi partisi 2014 yerel seçimlerinde Elazığ'da yüzde 2,67 oranında oy almıştır. 2015 seçimlerine parti olarak giren Halkların Demokratik partisi her iki genel seçimde de Elazığ'da Türkiye geneli oy oranından fazla oy oranına sahiptir, 7 Haziran seçimlerinde fark yüzde 2 iken 1 Kasım seçimlerinde yaklaşık yüzde 1 civarındadır. Bu oyların artış sebebinin en önemli sebebi Türkiye geneli yüzde 10 barajıdır. Elazığ'da 7 Haziran 1 Kasım seçimlerinde ilk üç sırada yer alan partiler; Adalet ve Kalkınma Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Halkların Demokratik Partisi'dir. Bu üç seçim döneminde de aday faktörünün seçim sonuçları üzerindeki etkisi gözle görülür şekilde fazladır.

5.3.8. 2018 Genel – 2019 Yerel Seçim Sonuçlarının Karşılaştırılması

2018 genel seçimleri ile 2019 yerel seçim sonuçları, 1980 yılından günümüze incelenen süreçte incelenen son seçimler olması açısından önem taşır. Türkiye geneli

katılım oranı 2018 genel seçimlerine yüzde 86,2, 2019 yerel seçimlerine ise yüzde 84,67'dir. Elazığ'da ise bu oranlar 2018 seçiminde yüzde 84,2 iken 2019 yerel seçimlerinde bu oran yüzde 78'dir. 2019 seçiminde Elazığ'da katılım oranının düşmesindeki etkenlerden birisi ittifaklardır. Aday faktörünün de bu duruma etkisi vardır. Adalet ve Kalkınma Partisi bu iki seçimde sandıktan birinci parti olarak çıkmayı başarmıştır. Elazığ özeli oy oranında 2018 ile 2019 arasında yüzde 14 oranında düşüş gözlemlenmektedir. Oy oranının düşmesine ülkemizi etkileyen genel sebepler, yerel sebepler ve aday faktörü gösterilebilir. 2018 genel seçiminde Elazığ'da yüzde 13,5 oy oranına sahip olan Milliyetçi Hareket Partisi 2019 yerel seçimlerinde bu oy oranını yüzde 33,41'e taşıyarak büyük bir başarıya imza atmıştır. Bunun en büyük sebepleri; belediye başkanı aday Bilal Çoban'ın Elazığ'da uzun süreden beri devam eden çalışmaları ve partinin il başkanının özverili bir şekilde çalışmaları ve Elazığ halkının beğenisini toplamasıdır. 2018 seçimleri Elazığ siyaseti açısından uzun süreden sonra bir ilkin gerçekleştirilmesi bakımından da önem taşımaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi bu seçimde Elazığ'dan milletvekili çıkarmayı başarmıştır. 2019 yerel seçimlerinde İyi Parti'nin adayını destekleme kararı alan Cumhuriyet Halk Partisi bu seçimde aday göstermemiştir. Ve bu iki partinin aldığı oy oranı yüzde 14,51'dir. Bir önceki yerel seçimde de Saadet Partisi'nden aday gösterilen Haluk Arslan, 2019 yerel seçimlerinde oy oranını yaklaşık yüzde 2 oranında arttırmıştır. Türk siyasetinde 2018 genel seçimlerinde ilk seçimlerine giren İyi Parti, Türkiye genelinden yüzde 10 barajını aşmayı başarmıştır. Elazığ genelinde ise aynı seçimde yüzde 7,7 oranında oy almıştır. Partinin bu seçimdeki birinci sıra milletvekili aday daha önce Milliyetçi Hareket Partisi'nden tanıdığımız Yavuz Temizer'dir. Halkların Demokratik Partisi, 2018 genel seçimlerinde Elazığ'da yüzde 10,1 oranında oy alırken 2019 yerel seçimlerinde yüzde 3,65 oranında oy almıştır. 2018 genel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi 3.sıra milletvekili aday aynı zamanda şu an milletvekili olan Zülfü Tolga Açar, Elazığ siyasetinin tanınan isimlerinden Mehmet Kemal Açar'ın oğludur.

SONUÇ

Seçimler, belirli dönemlerde gerçekleştirilerek amacına göre, gerek yerel yönetimlerin gerekse de ülkenin genel yönetiminin belirlendiği ve sandık başına giden kişilerin görüşleri doğrultusunda tercih yaptıkları demokrasinin vazgeçilmez bir unsurudur. Seçimler bunun yanı sıra vatandaşların siyasi yönelimlerinin belirlenmesinde etki sahibi olan koşulların belirlenmesine ve siyasi davranışlarının değerlendirilmesine de fırsat oluşturmaktadır.

Araştırmada, geçmişten günümüze Doğu Anadolu'nun muhafazakâr ve milliyetçi illerinden birisi olan Elazığ'ın, genel ve yerel seçim sonuçları temelinde siyasetinin incelenmesi ve seçmen davranışına etki eden faktörlerin açıklanması hedeflenmiştir. Buna ilaveten Elazığ'ın tarihinden, demografik yapısından ve ekonomik yapısından bahsedilmiştir. Kısacası Türk siyaseti içerisinde Elazığ'ın yeri incelenmiştir.

Bu amaç doğrultusunda ilk olarak seçmen davranışına etki eden faktörler sonraki bölümlerde ise 1980 yılından günümüze gerçekleştirilen genel seçimler ve yine aynı süreç içerisinde gerçekleştirilen yerel seçimler son olarak ise genel ve yerel seçimlerin karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Sonuç olarak 39 yıllık süreç içerisinde 11 genel, 8 tane de yerel seçim döneminde Elazığ siyasetinde meydana gelen değişimler benzerlikler incelenmiştir.

Doğu Anadolu'ya hâkim olan genel siyaset anlayışından farklı bir siyasi yapıya sahip olan Elazığ bu açıdan stratejik bir öneme sahiptir. Elazığ geçmişten günümüze dek geçen süre zarfında terör unsurlarına karşı olarak demografik yapısı itibarıyla hem karşı olmuştur bu durum seçim sonuçlarından da anlaşılmaktadır.

Elazığ siyasetinde hem genel hem yerel seçimlerin ortak sonucunda anlaşılması gereken, Elazığ'da vatandaşların kendilerini belirli bir partiyle ilişkilendirdikleri ve diğer etmenleri daha az göz önüne alarak sandık başına gittikleridir. Seçmen davranışı yaklaşım modellerinden birisi olan sosyo-psikolojik yaklaşımın savunduğu partiyle ilişkilendirilme ve parti kimliği etmeninin vatandaşların siyasi davranışlarında etkilidir. Vatandaşların sergiledikleri siyasi davranışlarının, parti bağlılığı temelinde, partinin lideri ve gösterilen aday unsurlarından da etkilendiği sonucuna varılmaktadır. Gerek yerel gerekse de yerel seçimlerde aday olarak belirlenen kişilerin de, vatandaşlarca kabul görmeleri durumunda sandık başına gittiklerinde tercihlerinde etki sahibi

oldukları anlaşılmaktadır. Aday faktörünün önemi özellikle Elazığ'da oy oranı düşük partilerin oy oranının o seçime özel yükselmesinde etkisi büyüktür. Elazığ'da gerek genel gerekse yerel seçimler de kazanan partilere bakıldığında, parti lideri faktörü, ideoloji faktörü, aday faktörü, ülkenin ekonomik durumu, medya, din ve aile gibi birçok faktörün seçmen davranışını önemli bir şekilde etkilediği açıktır. Bu faktörlerden hareketle incelenen dönem içerisinde Elazığ özelinde bazı dönemlerde nadiren değişimler yaşansa da genel olarak aynı tablo ile karşılaşılmaktadır.

İlk olarak genel seçimlere bakıldığında seçime katılım oranlarında dalgalanmaların olduğu görülmektedir. Türkiye'de ve Elazığ'da genel seçimlere katılım oranının en yüksek olduğu seçim 1987 seçimleridir. Genel seçimlere katılımın düşük olduğu seçim Türkiye ve Elazığ'da benzerlik göstermektedir. 2002 seçimleri katılım oranının en düşük olduğu genel seçimdir. İkinci olarak yerel seçimlere katılım oranlarına bakıldığında seçime katılım oranının Türkiye genelinde ve Elazığ'da en fazla olduğu seçim dönemi 1994 seçimidir. En düşük olan seçim ise yine hem Türkiye geneli hem de Elazığ'da 2004 seçimleridir. Seçimlere katılım oranlarının farklılık göstermesinde ise ekonomik koşullar, ülkenin siyasi durumu ve seçimlerin tarihi gibi faktörlerin etkisi vardır.

Elazığ genel siyasetinde incelenen süreç zarfında meclise gönderilen elli milletvekilinin sadece biri merkez sol siyaset anlayışına sahip siyasi parti olan Cumhuriyet Halk Partisi safında yer alırken diğer kırk dokuzunun da dağılımı şu şekildedir. En fazla milletvekili Adalet ve Kalkınma Partisi'nden 24, Doğru Yol Partisi 8, Refah Partisi ve Fazilet Partisi toplamda 7, Anavatan Partisi 6, Milliyetçi Hareket Partisi 2 ve diğer 2 vekilde bağımsız olarak seçilmiştir. Belediye başkanlığı seçimlerinde kazanan adayların partilere göre dağılımı da şu şekildedir; 8 belediye başkanının yine en fazlası Ak Parti safında yer alıp bu sayı üçtür, Anavatan Partisi, Refah Partisi, Fazilet Partisi, Doğru Yol Partisi ve Milliyetçi Çalışma Partisi'de birer defa seçimi kazanmıştır. Elazığ'da merkez sol ve aşırı sol siyaset geleneğine sahip partiler bu süreç içinde galibiyet alamamıştır. Seçim döneminde aday olma sürecinde ise Adalet ve Kalkınma Partisi'nin genel seçimlerdeki adayları Elazığ'da her seçim döneminde en fazla aday adayı başvurusu alan parti olmasına rağmen belirli dönemlerde tekrara düşmektedir.

Elazığ siyaseti içerisinde genel seçimlerde başarılı olan siyasi partilerin yerel seçimlerde de başarıyı yakaladığı görülmektedir bu durumda yerel siyaset ile genel siyaset arasındaki ilişkiyi belirtmektedir. Elazığ'da yerel siyasetin, ülkenin genel siyasetinin etkisinde kalmasının çeşitli sebepleri vardır. Örneğin; yerel yönetim geleneğimizin başarı düzeyinin azlığı, devlet yapımızın daha çok merkeziyetçilik üstüne kurulu olması ve yerel seçimlerin ülke politikası içerisinde bir basamak olarak görülmesidir. Yerel siyasetin başarı düzeyinin yükselmesi genel siyasetin yerel siyaset üstündeki vesayetinin azaltılmasıyla sağlanabileceği belirtilebilir. Bu durumda hem vatandaşlara hem de siyasilere rol düşmektedir. Vatandaşlar siyasi görüşlerinin yerine yerel aktörleri ön plana koymaları bu durumu etkileyecektir.

Elazığ siyasetinde yerel bazı aktörlerinde siyasette etkili olduğu bu araştırma sonucunda belirlenmiştir. Mehmet Kemal Ağar faktörü de Elazığ siyasetinde önemli bir yere sahiptir. Parti genel başkanlığı yaptığı süreç içerisinde Elazığ'da belediye başkanı Doğru Yol Partisi'nden çıkmıştır. Yine Elazığ'da ilk defa bir parti genel başkanı milletvekili adaylığı olmuş ve partisi Türkiye genelinde yüzde 5 oranında oy alırken Elazığ'da yüzde 20 oranında oy almıştır. 27. Dönem milletvekilliği seçimlerinde ise oğlu Zülfü Tolga Ağar Elazığ'dan Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından aday gösterilmiş ve milletvekili seçilmiştir.

Genel olarak, Elazığ seçmeni dönemseller değişimler dışında genel olarak Türkiye siyaseti içerisinde sağ görüşteki siyasi partilerden yana tercihte bulunmuştur. Devletçi, muhafazakâr ve milliyetçi eğilimde bulunan partiler her zaman Elazığ siyasetinde ön plana çıkmıştır. Bu partiler arasındaki değişimde de genel ve yerel faktörler etkili olmuştur. 1980 yılından günümüze Elazığ siyasetinin yaşadığı en büyük değişim Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2018 seçimlerinde çıkardığı bir milletvekilidir yoksa Elazığ siyaseti genel olarak bir değişim yaşamamıştır. Sağ siyasi görüşe sahip partilere yönelik oluşan siyasal kültür henüz daha devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmad, Feroz. (1995), Modern Türkiye'nin Oluşumu. İstanbul: Sarmel Yayınları.
- Ahmad, Feroz. (2006), Bir Kimlik Peşinde Türkiye. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akdoğan, Yalçın. (2008). Yerel Siyaset-Kavramlar (Birinci Baskı). İstanbul: Okutan Yayıncılık, s. 10.
- Akgün, Birol (2002). Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akın, Nisa. (2012). Yerel Seçimlerde Aday İmajının Seçmen Tercihlerine Etkisi: İzmir İli İçin Bir Uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi Tezi.
- Aktaş, Hasret. (2004). Partilerin Seçim Kampanyaları Örneğinde Siyasal İletişim. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Akyol, Ender. (2016). ‘‘Siyasal Kültür’’. Kamu Politikaları Ansiklopedisi, (Der. Hatice, Altunok, Fatma, Gül, Gedikkaya). Ankara: Nobel Yayınları, s.316.
- Alkan, Mehmet Ö. (1999) Osmanlı'dan Günümüze Türkiye’de Seçimlerin Kısa Tarihi. Görüş Dergisi, TÜSİAD Yayını, s. 48-61. https://www.academia.edu/11928946/Mehmet_%C3%96._Alkan_Osmanl%C4%B1da_G%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCze_Se%C3%A7imlerin_K%C4%B1sa_Tarih_i_G%C3%B6r%C5%9F_Dergisi_No_48_May%C4%B1s_1999_ (Erişim Tarihi: 01.11.2019)
- Alkan, Türker. (1989). Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim. Ankara: Gündoğan Basım Yayın Dağıtım.
- Almond, G., ve Verba, S. (1989). The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations. California, USA: SAGE Publication, Inc.
- Altıparmak, İ. (2014). Öğrencilerin Siyasal Sosyalleşme Algısı Üzerinde Ailenin Etkisi. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, XIV(3), s. 261-280. dergipark.gov.tr/asbed/issue/16843/175146 (Erişim Tarihi: 08.02.2020).
- Armaoğlu, Fahir. (1953). Seçim Sistemleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Yayınları, s. 13-90.
- Arslan, Durmuş, A. (2012). Sosyoloji ve Yöntem Yazıları. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Arslan, Durmuş, A. (2015). Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Sarayönü’nün Sosyo-Politik Yapısı, s.25.

- Ateş, Turan. (2007). Demokrasi, siyasi partiler ve seçim. İstanbul: Beta Basın ve Yayıncılık.
- Ayata, Ayşe G., ve Ayata, Sencer. (2002). Ethnic and Religious Bases of Voting, içinde: Politics, Parties & Elections in Turkey (Eds. Sabri Sayarı and Yılmaz Esmer). London: Lynne Rienner, s. 137-156.
- Bal, Hüseyin. (2002). Kent Sosyolojisi. Isparta: Fakülte Kitabevi, s. 321.
- Balcı, Şükrü., ve Bal, Enes. (2008). 22 Temmuz 2007 Genel Seçimlerinde AKP ve CHP Reklamları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (33), s. 5-28. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/212183> (Erişim Tarihi: 02.03.2020)
- Baykal, Deniz. (1970). Siyasal Katılma: Bir Davranış İncelemesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Bennet, Lance W. ve Barts R. Salisbury (1987). Rational Choice: The Emerging Paradigm in Election Studies, (Ed. Samuel Long), Research in Micropolitics. V.2: JAI Press Inc., s. 1-30.
- Bloom, Hester., ve Price, H. (1975). Voter Response to Short-Run Economic Conditions: The Asymmetric Effect of Prosperity and Recession. The American Political Science Review, 69(4), s. 1240-1254.
- Bumin, Kürşat. (2010). Demokrasi Arayışında Kent. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Castells, Manuel. (1997). Kent, Sınıf, İktidar.(Çev. A. Erendil). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, s. 226.
- Cemal, Hasan. (1989). Özal Hikayesi (6. basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Çam, Esat. (2002). Siyaset Bilimine Giriş (8. basım). İstanbul: Der Yayınları.
- Çarkoğlu, Ali., ve Avcı G. (2002). An Anaysis of the Electorate from a Geographical Perspective, içinde: Politics, Parties & Elections in Turkey (Eds. Sabri Sayarı and Yılmaz Esmer). London: Lynne Rienner, s. 115-136.
- Çitçi, Oya, vd. (2001), Yerel Seçimler Panoraması 1963-1999, Ankara: ODTÜ yayınları.
- Dahl, Roald. (1961). Who Governs? Democracy And Power in an American City. New Haven: Yale University Press.
- Dahl, Roald. (1996). Demokrasi ve Eleştirileri.(Çev. L. Köker). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Doğan, Adem., ve Göker, Göksel. (2013). Siyasal İletişim Araştırmaları (1. basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Doğan, Adem. (2018). Genel Seçim Sonuçları Bağlamında Palu' da Siyasal Eğilimler ve Bu Eğilimlerin Elazığ Geneline Yansımaları. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi, s. 364. <http://web.firat.edu.tr/harput/sempozyum/41/34.%20Adem%20Dogan.pdf> (Erişim Tarihi: 28.12.2019)
- Doğan, Yalçın. (1985). Dar Sokakta Siyaset. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Dural, Ahmet B., ve Eseler, B. (2016) Rumeli Göçmenlerinin Siyasal Katılımı ve Davranışları: Bayrampaşa İlçesi Örneği. Sosyal Bilimler Dergisi, (6). <https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/44741576/SOBIDER2016-3.pdf> (Erişim Tarihi: 06.02.2020)
- Dursun, Davut (2004). Siyaset Bilimi. İstanbul: Beta Yayınları.
- Dursunoğlu, İsmail. (2017). Sosyal Medya ve Siyasal Davranış İlişkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (22), s. 1579-1585.
- Dursunoğlu, İsmail. (2018). Siyasal Davranış Göç Olgusu Üzerinden Bir Karşılaştırma. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Elazığ Belediyesi. (2019). <https://www.elazig.bel.tr/tarih-blog-216>
- Elazığ Belediyesi. (2019). <https://www.elazig.bel.tr/tarim-blog-246>
- Elazığ Belediyesi. (2020) <https://www.elazig.bel.tr/ilcelerimiz-blog-218>
- Elazığ Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü. (2019). <http://elazigkulturturizm.gov.tr/TR-58505/tarihce.html>
- Elazığ Valiliği. (2019). <http://www.elazig.gov.tr/elazig-tarihi>
- Erder, Nejat. (1996). Türkiye'de Siyasi Parti Seçmenlerinin Nitelikleri, Kimlikleri ve Eğilimleri. Ankara: TÜSES - Veri Araştırma a.ş.
- Eyüboğlu, İsmet. Z. (2004). Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü. İstanbul: Sosyal Yayıncılık.
- Gökçe, O., vd., (2002). 3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim. Selçuk Üniversitesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2(4), s. 1-44. <https://dergipark.org.tr/susead/issue/28439/302944> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- Harrop, Martin., ve Miller, William. (1987). Elections and Voters: A Comparative Introduction. London: The Macmillan Press.
- Hatipoğlu, Atakan. (2007). Parlamentoda Sosyal Kesimlerin Temsil Edilebilirliği ve Parlamenter Kimliği: Türk Parlamento Sistemine Yönelik Bir Alan Araştırması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Heywood, Andrew. (2006). Siyaset, Ankara: Liberte Yayınları.

- Hopkin, Jonathan. (2006). Concept analysis: Unpacking clientelism, governance and neoliberalism. Philadelphia.
- Huntington, Samuel., ve Jorge I. Dominguez. (1975). Siyasal Gelişme. (Çev. Ergun Özbudun). Ankara: Siyasal İlimler Derneği Yayınları.
- Hülür, H., ve Kalender, A. (2003). Sosyo-Politik Tutumlar ve Din (1. basım). Konya: Çizgi Kitabevi.
- İbn Haldun. (2018). Mukaddime (17. basım). (S. Uludağ, Çev.) İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kalaycıoğlu, Ersin. (1983). Karşılaştırmalı Siyasal Katılma. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Kalender, Ahmet. (1998). Seçmen Tercihini Etkileyen Propaganda ve İletişim Faktörleri: Türk Seçmen Davranışı Üzerine Bir Araştırma Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalender, Ahmet. (2005) Siyasal İletişim: Seçmenler ve İkna Stratejileri. Konya: Çizgi Kitabevi, s. 127.
- Kapani, Münci. (2005). Politika Bilimine Giriş (17. basım). Ankara: Bilgi Yayınevi, s.168.
- Kapusızoğlu, Mehmet. (2011). Ekonomik Kriz, 2002 Seçimleri ve Seçmen Tercihi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3(2), s. 121-131. www.sobiad.org/ejournals/dergi_sbd/arsiv/2011_2/mehmet_kapusizoglu.pdf (Erişim Tarihi: 01.03.2020).
- Karatepe, Şükrü. (1997). Tek Parti Dönemi. İstanbul: İz Yayıncılık, s.12.
- Keleş, Ruşen. (2006). Yerinden Yönetim ve Siyaset. Ankara: Cem Yayınevi.
- Kışlalı, Ahmet. (2000). Siyaset Bilimi (8. basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Kışlalı, Ahmet. (2003). Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma (6. basım). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s. 227-228.
- Kiriş, Hakan. (2006). Yerleşim Biriminin Seçmen Tercihlerine Etkileri Bağlamında Kent ve Köy Seçmenleri Isparta Kenti ve Köyleri Örnek Olay Araştırması. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(3), s. 42-71. dergipark.gov.tr/sbe/issue/23210/247888 (Erişim Tarihi: 17.01.2020).
- Konda. (2011). Kürt Meselesinde Algı ve Beklentiler. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Köktaş, Emin. (1997). Din ve Siyaset. Ankara: Vadi Yayınları.
- Köseoğlu, Yakup., ve Al, Hamza. (2013). Bir Siyasal Propaganda Aracı Olarak Sosyal Medya. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(3), s. 103-125. dergipark.gov.tr/akademikincelemeler/issue/1543/18945. (Erişim Tarihi: 27.02.2020)

- Kropotkin, Pyotr. (2003). Anarşizm, Başlangıcı, İdeali ve Felsefesi. (Çev. E. Günce). İstanbul: Morpa Kültür Yayınevi.
- Lipset, Seymour. (1986). Siyasal İnsan. (Çev. M. Tunçay) Ankara: Teori Yayınları.
- Marshall, Gordon. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. (Çev. O. Akinhay ve D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayıncılık.
- Maurice, Duverger. (1974). Siyasi Partiler. (Çev. Ergun Özbudun), Ankara: Bilgi Yayınları, s. 16-22.
- Oktay, Cemil. (2012). Siyaset Bilimi İncelemeleri. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Örs, Birsen. (2006). Siyasal Temsil. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (35), s.1-21.
- Örs, Birsen. (2008). ‘‘İdeoloji’’. 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler. (Der. Birsen Örs), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özankaya, Özer. (1996). Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, s.49.
- Özbudun, Ergun. (1997). ‘‘Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik’’. Milli Mücadele ve Cumhuriyetin Resmi Belgelerinde Yurttaşlık ve Kimlik Sorunu. (Ed. Nuri Bilgin), İstanbul: Bağlam Yayınları, s. 63-70.
- Özkan, N. (2002). Türkiye ve Dünyadan Örneklerle Seçim Kazandıran Kampanyalar (3. basım). İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Öztekin, Ali. (2003). Siyaset Bilimine Giriş (4. basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Pitkin, Fenichel. (2014). Temsil Kavramı. (Çev. S. Erkoç). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Pomper, Gerald M. (1975). Voters Choice Varieties of American Eloquent Behavior, USA: Dodd, Mead & Company.
- Pomper, Gerald M. (1988). Voters, Elections And Parties: The Practice of Democratic Theory. New Jersey: Transaction Books.
- Rehfeld, Andrew. (2006). Towards a General Theory of Political Representation. USA: Columbia University Press.
- Rousseau, Jean. J. (1982). Toplum Sözleşmesi. (Çev. V. Günyol). İstanbul: Adam Yayınları.
- Sarıbay, Ali, Y. (2001). Türkiye'de Demokrasi ve Politik Partiler. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sarıbay, Adil., vd., (2015). İdeolojik Yönelimler ve Psikolojik Değişkenler. Ö. Dirilen Gümüş (Dü.) içinde, Siyaset Psikolojisi (1. basım, Cilt I, s. 1-32). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Sencer, Muzaffer. (1974). Türkiye'de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar. İstanbul: May Yayınları.
- Sezen, Saim. (1994). Seçim ve demokrasi. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Sitembölükbaşı, Şaban. (2001). Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler (1. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sokullu, Ebru, Şule, Canan. (2013). "Siyasal Kültür". Karşılaştırmalı Siyaset, (Der. Sabri. Sayarı, Hasret. Dikici. Bilgin) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları,
- Şengül, Tarık. (2009). Kentsel Çelişki ve Siyaset. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tanör, Bülent. (2000), "Siyasal Tarih (1980-1995)", Türkiye Tarihi 5: Bugünkü Türkiye Tarihi 1980-1995. (Der. Sina Akşın), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Tekeli, Şirin. (1982). Kadınlar ve Toplumsal Hayat. İstanbul: Birikim Yayınları, s. 130.
- Temizel, Metehan. (2012). Türkiye'de Seçmen Davranışlarında Sosyo-Psikolojik, Kültürel ve Dinsel Faktörlerin Rolü: Kuramsal ve Ampirik Bir Çalışma Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Teziç, Erdoğan. (2014). Anayasa Hukuku (17. basım). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Tuncel, Gökhan. (2011). Siyasallaşma Sürecinde Din ve Etnisitenin Etkisi: Mardin Örneği. Uluslararası Midyat Sempozyumu, s. 685-699. Mardin.
- Turan, Erol., ve Temizel, Metehan. (2015). Din ve Siyaset İlişkisi Bağlamında Oy Verme Davranışı: Niğde Bölgesinde Bir Araştırma. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), s. 86-99. dergipark.gov.tr/iibfdkastamonu/issue/29392/314703 (Erişim Tarihi: 01.03.2020).
- Turan, İlter. (1986). Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış (3. basım). İstanbul: Der Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2019). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cc022919d6bc0.95250422
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). Seçilmiş Göstergelerle Elazığ 2013. s. 13.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>
- Uztuğ, Ferruh. (2004). Siyasal İletişim Yönetimi. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Ventura, Raphael. (2001). Family Political Socialization in Multiparty Systems. Comparative Political Studies, 34(6), s. 666-691.
- Weber, Marx. (1995). Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı. (Çev. Ö. Ozankaya). İstanbul: İmge Kitabevi.

- Wikipedia. (2020) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Latrans>,
- Yayla, Atilla.(2003). Siyasi Düşünce Sözlüğü. Ankara: Liberte Yayınları.
- Yücekök, Ahmet. (1969). Toplumsal Üst Yapı Olarak Siyasal Davranış. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 24(4), s. 175-199. (Erişim Tarihi: 12.12.2019).
- Yücel, Serhan. (2006). Türkiye'nin Siyasal Partileri (1859-2005). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020.) <http://www.ysk.gov.tr/tr/milletvekili-genel-secim-arsivi/2644>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 1983-2007 Milletvekili Genel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1983-2007/Elazig.pdf>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/tr/12-haziran-2011-xxiv-donem-milletvekili-genel-secimi/4929>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/tr/7-haziran-2015--25-donem-milletvekili-genel-secimi/3304>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 1 Kasım 2015 Genel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/tr/1-kasim-2015--26-donem-milletvekili-genel-secimi/3413>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 24 Haziran 2018 Genel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/tr/24-haziran-2018-secimleri/77536>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 25 Mart 1984 Yerel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/1984Mahalli-Tuik.pdf>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 26 Mart 1989 Yerel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/1989Mahalli-Tuik.pdf>.
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 27 Mart 1994 Yerel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Mahalli/1994/BelediyeBaskanligi/Pdf/1994Mahalli-BelediyeBsk-Elazig.pdf>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 18 Nisan 1999 Yerel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Mahalli/1999/BelediyeBaskanligi/Pdf/1999Mahalli-BelediyeBsk-Elazig.pdf>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/tr/28-mart-2004-mahalli-idareler-genel-secimleri/2818>
- Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri: <http://www.ysk.gov.tr/tr/29-mart-2009-mahalli-idareler-genel-secimleri/2820>,

Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri:
<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2014MahalliIdareler/BelediyeBaskanligi2014.pdf>

Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri:
<http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/2019MahalliIdareler/KesinSecimSonuclari/2019Mahalli-Liste-3.pdf>

Zürcher, Erik J. (1995). Modernleşen Türkiye'nin Tarihi. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 312-450.

